

บทที่ 2

สภาพทั่วไป นิเวศวิทยาของเมือง และการป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

เนื้อหาในส่วนนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ส่วนแรก กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานของเมืองเชียงใหม่ ส่วนที่ 2 เป็นการเน้นถึงลักษณะทางนิเวศวิทยาของเมืองที่อาจเกี่ยวข้องกับการเกิดอาชญากรรม และส่วนที่ 3 กล่าวถึงการป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปัจจุบัน โดยเฉพาะการติดตั้งจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามในพื้นที่

2.1 สภาพทั่วไปของอำเภอเมืองเชียงใหม่

2.1.1 อาณาเขต ที่ตั้ง และการแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางตอนบนของประเทศไทยระหว่างละติจูดที่ 18 องศา 42 ลิปดา ถึง 18 องศา 52 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 98 องศา 52 ลิปดา ถึง 99 องศา 3 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยเส้นทางรถไฟประมาณ 751 กม. โดยเส้นทางรถยนต์ 819 กม.

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอแม่ริม

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอสารภี อำเภอหางดง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอสารภี อำเภอสันทราย และอำเภอสันกำแพง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง

อำเภอเมืองเชียงใหม่มีพื้นที่ทั้งหมด 189.66 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 16 ตำบล ได้แก่ ตำบลพระสิงห์ ศรีภูมิ ช้างม่อย ช้างคลาน หายยา ป่าแดด แม่เหียะ หนองป่าครั่ง ฟ้าฮ่อม สันผีเสื้อ วัดเกต หนองหอย ท่าศาลา สุเทพ ช้างเผือก และตำบลป่าตัน แยกเป็นในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

ในพื้นที่ศึกษา มีเทศบาล 2 แห่ง เทศบาลแห่งแรกคือ เทศบาลนครเชียงใหม่ ครอบคลุมเขตตำบลทั้งหมด 13 ตำบล คือ ตำบลศรีภูมิ ช้างม่อย พระสิงห์ ช้างคลาน วัดเกต หายยา ป่าตัน และบางส่วนของตำบลช้างเผือก สุเทพ ฟ้าฮ่อม หนองป่าครั่ง ท่าศาลาและตำบลหนองหอย

เทศบาลแห่งที่สอง คือ เทศบาลตำบลช้างเผือก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบล ช้างเผือก (รูป 2.1)

สำหรับนอกเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ การแบ่งการปกครองระดับตำบล ประกอบไปด้วย ตำบลแม่เหิยะ ตำบลป่าแดด ตำบลหนองหอย ตำบลสันผีเสื้อ และบางส่วนของตำบลช้างเผือก สุเทพ ฟ้าฮ่าม หนองป่าครั่ง และตำบลท่าศาลา เขตตำบลเหล่านี้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของ องค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้ทำการจัดตั้งแล้วทั้งหมด 8 ตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เหิยะ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหอย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองป่าครั่ง องค์การบริหารส่วนตำบลฟ้าฮ่าม และองค์การบริหารส่วนตำบลสันผีเสื้อ

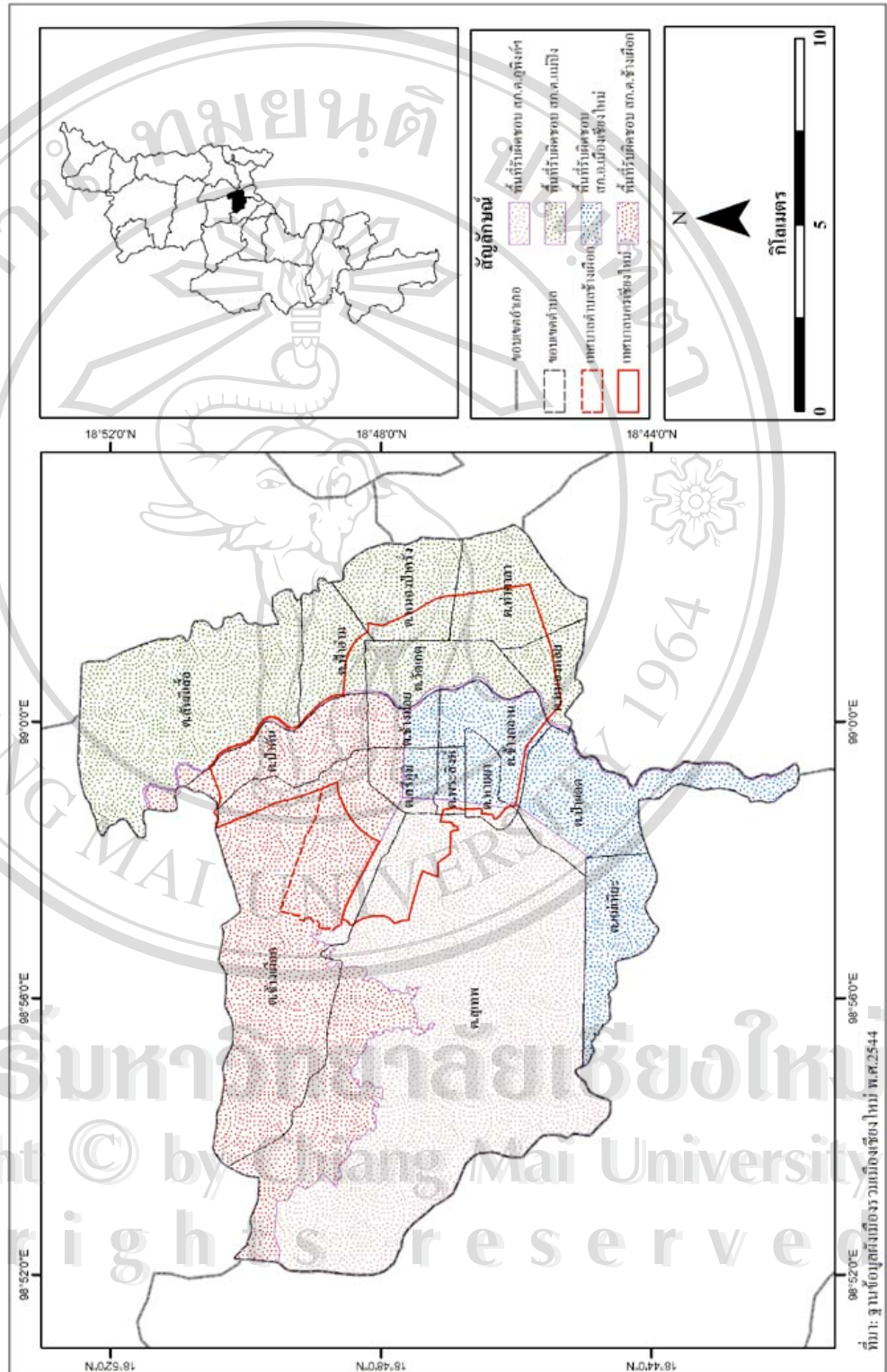
ในด้านการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีสถานีตำรวจทั้งหมด 4 แห่งที่ครอบคลุมเขตอำเภอเมืองทั้งหมด ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ สถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง สถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงค์ฯ และสถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก โดยมีรายละเอียดพื้นฐาน และขนาดพื้นที่รับผิดชอบที่คำนวณได้จากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ดังนี้

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ (สภ.อ.เมืองเชียงใหม่) มีพื้นที่ในความรับผิดชอบทั้งหมด 26.29 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยพื้นที่ตำบล 7 ตำบลด้วยกัน คือ ตำบลพระสิงห์ ตำบลหายยา ตำบลช้างคลาน และบางส่วนของตำบลช้างม้อย ศรีภูมิ ป่าแดด และตำบลแม่เหิยะ

สถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง (สภ.ต.แม่ปิง) มีเขตพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด จำนวน 48.65 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยตำบลสันผีเสื้อ ฟ้าฮ่าม หนองป่าครั่ง ท่าศาลา หนองหอย และตำบลวัดเกต

สถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงค์ฯ (สภ.ต.ภูพิงค์ฯ) มีพื้นที่รับผิดชอบรวมทั้งรวมทั้งหมด 62.41 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสุเทพ (14 หมู่บ้าน) และหมู่บ้านแม่ขุนช่างเคี่ยนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลช้างเผือก โดยมีแนวถนนเป็นเส้นแบ่งเขตรับผิดชอบ ได้แก่ แนวถนนเขตตำบลศรีภูมิ บางส่วน ถนนเขตตำบลพระสิงห์บางส่วน และแนวเขตถนนตำบลป่าแดดบางส่วน

ส่วนสถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก (สภ.ต.ช้างเผือก) มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 52.31 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลป่าตัน และตำบลช้างเผือกแทบทั้งหมด ยกเว้นบริเวณบ้านแม่ขุนช่างเคี่ยน ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงค์ฯ

รูปที่ 2.1 ขอบเขตการปกครองและการแบ่งเขตพื้นที่รับผลิตผลเกษตรพื้นที่ที่ราบภายในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

2.1.2 เทศกาลและงานประเพณีที่สำคัญ

อำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมของตนเองที่เก่าแก่เนิ่นนาน มีความโดดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากชาวล้านนาไทยในอดีต ซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาไทยที่ต่างจากภาคอื่น ทั้งในด้านจิตใจ ภาษา การแต่งกาย สภาพความเป็นอยู่ มีจิตใจโอบอ้อมอารี ยิ้มแย้มแจ่มใส คนเชียงใหม่มีการปฏิบัติตามประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่อดีต และปฏิบัติกันเป็นประจำทุกๆปี เป็นเมืองที่มีสภาพภูมิอากาศหนาวเย็น เมืองเชียงใหม่จึงเป็นเมืองที่มีเสน่ห์และน่าท่องเที่ยวที่สุดอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย ด้วยงานเทศกาลท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ประกอบกับลักษณะวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น จึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี(ตาราง 2.1) ในบางครั้ง เทศกาลบางอย่างไม่ได้จัดขึ้นในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ แต่จัดขึ้นในเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เข้ามาพักอาศัยอยู่ในเขตเมือง ณ โรงแรมหรือที่พักต่างๆ แล้วจึงเดินทางไปยังสถานที่จัดงานเทศกาลวันต่อวัน เช่น งานร่มบ่อสร้าง งานไม้แกะสลักบ้านถวายที่จัดขึ้นในเขตอำเภอหางดง เป็นต้น

ตาราง 2.1 จำนวนโรงแรม จำนวนห้องพัก และจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน ในจังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ.	2542	2543	2544
จำนวนโรงแรม	223	223	215
จำนวนห้องพักโรงแรม	14,344	14,344	13,615
จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน	3,319,692	3,361,764	3,452,878
-จำนวนนักท่องเที่ยว	3,066,025	3,085,477	3,175,861
-จำนวนนักท่องเที่ยว	253,667	276,287	277,017

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ เขต 1

ตาราง 2.2 ช่วงเทศกาลที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ในรอบปี

เทศกาล/เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
งานร่วบ่อสร้าง												
งาน ไม้แกะสลักบ้านถวาย												
งานไม้ดอกไม้ประดับ												
งานมหรหรรมล้านนา												
สงกรานต์												
ประเพณีบูชาเสาอินทขิล												
ลอยกระทง												
งานมหรหรรมาอาหาร												
งาน ฤดูหนาว												

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ เขต 1

- 1) งานร่วบ่อสร้างและศิลปหัตถกรรมไทย จัดขึ้นในช่วงปลายเดือนมกราคม ที่บริเวณศูนย์หัตถกรรมร่วม หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง
- 2) งานไม้แกะสลักบ้านถวาย จัดขึ้นในช่วงปลายเดือนมกราคม ที่หมู่บ้านถวาย อำเภอหางดง
- 3) งานมหรหรรรไม้ดอกไม้ประดับ จัดขึ้นในวันศุกร์ถึงวันอาทิตย์ที่สองของเดือนกุมภาพันธ์ ณ บริเวณสวนสาธารณะหนองบวกหาด
- 4) งานมหรหรรรศิลปวัฒนธรรมล้านนา จัดขึ้นช่วงต้นเดือนเมษายน บริเวณทั่วเมืองเชียงใหม่
- 5) ประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นตั้งแต่วันที่ 13-15 เมษายน จัดขึ้นบริเวณทั่วเมืองเชียงใหม่
- 6) ประเพณีบูชาเสาอินทขิล จัดขึ้นในปลายเดือนพฤษภาคม – ต้นเดือนมิถุนายนของทุกปี ณ บริเวณวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
- 7) ประเพณีลอยกระทงหรือยี่เป็ง จัดขึ้นในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 บริเวณทั่วเมืองเชียงใหม่
- 8) งานมหรหรรมาอาหาร จัดขึ้นในเดือนธันวาคม บริเวณภาคเชิงคอย ถนนริมคลองชลประทาน
- 9) งานฤดูหนาว จัดขึ้นในปลายเดือนธันวาคม ณ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่

2.1.3 ประชากรและความหนาแน่นของประชากร

ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จากปี พ.ศ. 2539-2544 นั้น มีแนวโน้มของจำนวนประชากรรวมที่เพิ่มสูงขึ้น (ตาราง 2.3) และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรรายตำบล พบว่า ตำบลที่มีจำนวนประชากรที่มากที่สุด คือ ตำบลวัดเกต รองลงมาคือ ตำบลช้างคลานและตำบลศรีภูมิ ที่มีจำนวนประชากรค่อนข้างใกล้เคียงกัน ในด้านอัตราเพิ่มเฉลี่ยของจำนวนประชากรในแต่ละตำบลนั้น พบว่า ตำบลที่มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยของประชากรสูงที่สุดคือ ตำบลสุเทพ รองลงมาคือ ตำบลแม่เหียะ ตำบลป่าแดด ตำบลสันผีเสื้อ และตำบลป่าตัน ส่วนตำบลที่เหลือนั้น มีจำนวนประชากรที่ค่อนข้างคงที่ แต่ในบางตำบลก็มีจำนวนประชากรลดลงในบางปี เช่น ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลท่าศาลา ตำบลช้างม้อย เป็นต้น

ตำบลที่มีประชากรเพิ่มมากขึ้นนั้น ส่วนใหญ่มักเป็นบริเวณตำบลที่อยู่โดยรอบเมือง อันแสดงถึงการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ตำบลในเขตเมืองตอนใน มีจำนวนประชากรที่ค่อนข้างคงที่ หรือมีแนวโน้มลดลงในบางตำบล เนื่องจากพื้นที่เมืองตอนในมีกิจกรรมการค้าและการบริการมากขึ้นจึงรองรับกับจำนวนประชากรได้น้อยลง

ตาราง 2.3 จำนวนประชากรรายตำบลของอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2539-2544

ชื่อตำบล	พ.ศ. 2539	พ.ศ. 2540	อัตรา เพิ่ม (ร้อยละ)	พ.ศ. 2541	อัตรา เพิ่ม (ร้อยละ)	พ.ศ. 2542	อัตรา เพิ่ม (ร้อยละ)	พ.ศ. 2543	อัตรา เพิ่ม (ร้อยละ)	พ.ศ. 2544	อัตรา เพิ่ม (ร้อยละ)
1.ฟ้าฮ่าม	1,257	1,255	-0.16	1,218	-2.95	1,225	0.57	1,183	-3.43	1,198	1.27
2.หนองป่าครั่ง	1,836	1,800	-1.96	1,799	-0.06	1,811	0.67	1,813	0.11	1,814	0.06
3.ป่าแดด	1,866	1,957	4.88	1,980	1.18	2,035	2.78	2,048	0.64	2,029	-0.93
4.ท่าศาลา	6,265	6,411	2.33	6,249	-2.53	6,381	2.11	6,252	-2.02	6,334	1.31
5.หนองหอย	6,406	6,642	3.68	6,434	-3.13	6,467	0.51	6,445	-0.34	6,498	0.82
6.สันผีเสื้อ	7,075	7,229	2.18	7,350	1.67	7,382	0.44	7,453	0.96	7,666	2.86
7.ป่าตัน	7,966	8,017	0.64	8,171	1.92	8,310	1.70	8,398	1.06	8,442	0.52
8.พระสิงห์	9,044	9,172	1.42	9,027	-1.58	9,019	-0.09	8,978	-0.45	9,215	2.64
9.แม่เหียะ	11,988	12,859	7.27	13,286	3.32	13,722	3.28	13,989	1.95	14,407	2.99
10.ช้างม้อย	13,809	13,427	-2.77	13,454	0.20	12,890	-4.19	12,855	-0.27	12,835	-0.16
11.หายยา	15,442	15,648	1.33	15,527	-0.77	15,399	-0.82	15,337	-0.40	15,376	0.25

ตาราง 2.3 (ต่อ)

12.สุเทพ	15,669	15,930	1.67	17,242	8.24	18,073	4.82	19,047	5.39	19,971	4.85
13.ช้างเผือก	17,635	17,490	-0.82	17,271	-1.25	17,321	0.29	17,241	-0.46	17,211	-0.17
14.ศรีภูมิ	23,227	23,793	2.44	23,879	0.36	23,435	-1.86	23,403	-0.14	23,427	0.10
15.ช้างคลาน	23,808	24,089	1.18	23,954	-0.56	23,202	-3.14	23,360	0.68	23,319	-0.18
16.วัดเกต	25,987	26,659	2.59	25,389	-4.76	25,520	0.52	25,352	-0.66	26,187	3.29
รวม	189,280	192,378	1.64	192,230	-0.08	192,192	-0.02	193,154	0.5	195,929	1.44

ที่มา: คัดแปลงจากสถิติประชากร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2539-2544

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของจำนวนประชากรเทียบกับสัดส่วนพื้นที่รายตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่แล้วนั้น พบว่า จำนวนประชากรที่เทียบสัดส่วนกับจำนวนพื้นที่รายตำบลที่ทำการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ค่าความหนาแน่นของประชากรรายตำบลนั้น เป็นการหาความหนาแน่นของประชากรที่กว้าง และไม่สามารถระบุลงไปภายในพื้นที่ของตำบลต่างๆ ได้ว่า ประชากรรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่น ณ บริเวณใด เนื่องจากว่า การคำนวณหาความหนาแน่นของประชากรด้วยวิธีนี้ เป็นการนำเอาจำนวนประชากรคิดเป็นสัดส่วนกับพื้นที่ทั้งตำบล ซึ่งหมายความว่า พื้นที่ที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่ หรืออาศัยรวมกันอยู่น้อยถูกนำมาคิดรวมด้วยทั้งหมด เช่น พื้นที่ทางน้ำ พื้นที่ป่า เป็นต้น จึงต้องอาศัยลักษณะการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษามาช่วยในการอ้างอิงประกอบ โดยอาศัยวิธีการทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการดังนี้

1) นำข้อมูลการใช้ที่ดินของเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2544 มาตัดแยกเอาพื้นที่ที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่ หรืออาศัยกันอยู่น้อย เช่น พื้นที่ทางน้ำ (แม่น้ำปิง แม่น้ำ หรือหนองน้ำต่างๆ) สวนสาธารณะ พื้นที่ป่า เป็นต้น โดยพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่ ประกอบไปด้วย พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย พื้นที่พาณิชยกรรม พื้นที่สถาบันราชการ พื้นที่สถาบันการศึกษา และพื้นที่สาธารณูปการต่างๆ ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่ ประกอบไปด้วย พื้นที่อุตสาหกรรม คลังสินค้า พื้นที่สาธารณูปโภค พื้นที่ฉาบปูนสถานที่ โบราณสถาน พื้นที่นันทนาการต่างๆ พื้นที่เพื่อการเกษตร พื้นที่น้ำ และพื้นที่ป่า

2) ซ้อนทับพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่กับขอบเขตตำบล โดยอาศัยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ แล้วคัดพื้นที่กลุ่มที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่ออกไป ซึ่งได้พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่แยกเป็นรายตำบล

$$\text{พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่} = \text{พื้นที่ตำบลทั้งหมด} - \text{พื้นที่ที่ไม่มีประชากรอาศัยอยู่}$$

3) จัดเรียงขนาดพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่แยกเป็นรายตำบล เปรียบเทียบสัดส่วนกับพื้นที่โดยรวมของแต่ละตำบลทั้งหมด คิดเป็นหน่วยร้อยละ โดยพื้นที่ที่มีสัดส่วนร้อยละมาก มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่มากเช่นกัน เพื่อนำไปเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของตำบลต่อไป

4) จากค่าร้อยละของพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัยที่คำนวณได้ นำไปคูณกับจำนวนประชากรรายตำบล เพื่อประมาณจำนวนของประชากรในแต่ละพื้นที่ย่อยของตำบล

จำนวนประชากรในพื้นที่ย่อย = ประชากรทั้งหมดของตำบล * ร้อยละของพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่

5) จากจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่ย่อยที่ได้จากข้อ 4 นำมาเปรียบเทียบสัดส่วนกับขนาดของพื้นที่ย่อยในแต่ละแห่ง เพื่อคำนวณความหนาแน่นของประชากร (ตาราง 2.4) ดังนี้

ตาราง 2.4 ผลการคำนวณสัดส่วนของพื้นที่ตำบลเพื่อหาความหนาแน่นประชากร

ตำบล	จำนวนประชากร พ.ศ. 2543	พื้นที่ทั้งหมด (ตร.กม.)	พื้นที่ที่มี ประชากรอยู่อาศัย(ตร.กม.)	ความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ที่มี ประชากรอาศัยอยู่(คน/ตร.กม.)
1.ฟ้าฮ่าม	1,183	4.75	2.81	248.94
2.หนองป่าครั่ง	1,813	7.04	3.53	257.44
3.ป่าแดด	2,048	10.77	5.00	190.12
4.ท่าศาลา	6,252	7.81	3.81	800.96
5.หนองหอย	6,445	3.26	2.42	1,977.33
6.สันผีเสื้อ	7,453	22.49	6.34	331.41
7.ป่าตัน	8,398	6.25	4.05	1,344.52
8.พระสิงห์	8,978	1.34	1.18	6,725.15
9.แม่เหิยะ	13,989	6.26	3.18	2,233.76
10.ช้างม้อย	12,855	2.42	2.13	5,306.70
11.หายยา	15,337	2.19	1.92	7,019.06
12.สุเทพ	19,047	70.66	9.43	269.54
13.ช้างเผือก	17,241	31.21	8.83	552.44
14.ศรีภูมิ	23,403	2.74	2.58	8,545.13

ตาราง 2.4(ต่อ)

15. ช้างคลาน	23,360	4.91	3.75	4,757.98
16. วัดเกต	25,352	5.56	4.16	4,559.30
รวม	193,154	189.66	65.12	2,966.12

ที่มา: คัดแปลงจากสถิติประชากรกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2543 และการคำนวณพื้นที่โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ผลการศึกษสามารถแบ่งความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ออกเป็น 6 กลุ่ม (รูป 2.2) ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 เป็นพื้นที่นอกเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่ป่า รวมไปถึงพื้นที่ในเมืองที่ไม่ใช่พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย ตั้งแต่เชิงดอยสุเทพขึ้นไป เป็นกลุ่มพื้นที่ที่คาดการณ์ไว้ว่า มีประชากรอาศัยอยู่น้อยมาก หรือไม่มีเลย คิดเป็นพื้นที่ 124.53 ตารางกิโลเมตร

- กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด มีความหนาแน่นระหว่าง 190 – 1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่รวม 39.75 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่มีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ในเขตเมืองชั้นนอกของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ ตำบลช้างเผือก บริเวณเชิงดอยสุเทพ (ฝั่งตะวันตกของเมือง) ตำบลสุเทพ และกระจายอยู่ระหว่างถนนวงแหวนรอบนอกของเมืองเชียงใหม่ (ถนนวงแหวนรอบกลาง) ในเขตตำบลป่าแดด ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลสันผีเสื้อ และตำบลท่าศาลา

- กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย มีความหนาแน่นระหว่าง 1,001 – 1,999 คนต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่รวม 6.47 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ตำบลป่าตัน และตำบลหนองหอย

- กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มที่มีความหนาแน่นของประชากรปานกลาง มีความหนาแน่นระหว่าง 2,000 – 4,999 คนต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่รวม 11.09 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่อยู่ในเขตตำบลแม่เหียะ ตำบลวัดเกต และตำบลช้างคลาน

- กลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก มีความหนาแน่นระหว่าง 5,000 – 7,000 คนต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 3.32 ตารางกิโลเมตร อยู่ภายในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ชั้นใน ซึ่งประกอบไปด้วยตำบลช้างม่อย และตำบลพระสิงห์

- กลุ่มที่ 6 เป็นกลุ่มที่ความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด มีความหนาแน่นมากกว่า 7,000 คนต่อตารางกิโลเมตรขึ้นไป คิดเป็นพื้นที่ 4.49 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่อยู่ในเขตตำบลศรีภูมิ และตำบลหายยา

เมื่อเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจ เห็นได้ว่า บริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกัน อยู่ในเขตรับผิดชอบของ สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ สภ.ต.ภูพิงค์ฯ และ สภ.ต.ช้างเผือก โดยพื้นที่ในเขต สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ นั้น อยู่ในบริเวณเขตคูเมืองตอนใน ย่านที่พักอาศัยและพาณิชยกรรม บริเวณถนนมหิดล และถนนทิพย์เนตร ครอบคลุมมาจนถึงถนนวัวลาย และถนนนันทาราม อันดับต่อมาคือพื้นที่ที่มีประชากรมาก อยู่บริเวณพื้นที่ด้านในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ หรือตำบลพระสิงห์และตำบลช้างม้อย ส่วนบริเวณพื้นที่รอบนอกของเมืองเชียงใหม่ ที่อยู่ในเขตสภ.อ.เมืองเชียงใหม่ นั้น มีประชากรหนาแน่นปานกลางบริเวณย่านที่พักอาศัยในเขตตำบลแม่เหียะ บริเวณด้านหลังสนามบินเชียงใหม่ สำหรับพื้นที่อื่นๆ นั้น มักเป็นบริเวณที่รกร้าง หรือ พื้นที่เกษตรกรรม จึงมีความหนาแน่นของประชากรน้อยติดต่อกันเป็นพื้นที่กว้างใหญ่

สำหรับพื้นที่รับผิดชอบของ สภ.ต.ภูพิงค์ฯ มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดในบริเวณ ย่านถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนมหิดล และบริเวณถนนห้วยแก้วบางส่วน ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกับเขต สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ และเขต สภ.ต.ช้างเผือก บริเวณดังกล่าว ได้แก่ พื้นที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ย่านการค้าริมถนนมหิดล และบริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลลาดสวนแก้ว ส่วนในบริเวณอื่นๆ มีความหนาแน่นของประชากรน้อย อันเนื่องมาจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่รกร้าง รวมไปถึงบริเวณคอกสุเทพ ที่เป็นป่าเขา จึงมีความหนาแน่นของประชากรน้อย

พื้นที่ในเขต สภ.ต.ช้างเผือก มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดอยู่บริเวณถนนห้วยแก้ว ถนนช้างเผือก ถนนมณีนพรัตน์ ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับ สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ และ สภ.ต.ภูพิงค์ฯ บริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณที่พักอาศัยย่านสันติธรรม ตลาดศิริวัฒนา และย่านชุมชนริมถนนช้างเผือก รองลงมาคือพื้นที่ที่พักอาศัยบริเวณด้านหลังสนามกีฬา และด้านหลังสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก นอกจากนั้น ในเขตที่พักอาศัยในตำบลป่าตัน และพื้นที่บริเวณถนนโชตนา มีประชากรน้อย หรือไม่มีประชากร เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นันทนาการที่ปะปนกับที่รกร้างอยู่มาก จึงทำให้ความหนาแน่นของประชากรในบริเวณดังกล่าวน้อย

ส่วนในเขต สภ.ต.แม่ปิง นั้น มีความหนาแน่นของประชากรที่น้อยกว่าบริเวณพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจอื่นๆ โดยพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรปานกลาง รวมกลุ่มกันอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ หรือในเขตตำบลวัดเกต ตั้งแต่บริเวณริมแม่น้ำปิง ครอบคลุมมาจนถึงเขตติดต่อ

กับตำบลหนองป่าครั่งเป็นส่วนใหญ่ บริเวณดังกล่าว เป็นบริเวณที่พักอาศัย สถาบันการศึกษาปะปนกับพาณิชยกรรม เช่น ตลาดสันป่าข่อย ห้างสรรพสินค้าริมฝั่งชูเปอร์สตรีสาขาของรัฐ โรงเรียนปรีณศรีอเขตลส์วิทยาลัย เป็นต้น ส่วนบริเวณอื่นๆ นั้น มักเป็นบริเวณที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม และที่รกร้าง จึงทำให้มีประชากรในพื้นที่น้อย และมีความหนาแน่นของประชากรต่ำกว่าในพื้นที่อื่นๆ ของเมือง

2.2 นิเวศวิทยาของเมืองเชียงใหม่

ลักษณะทางนิเวศวิทยาหรือสภาพแวดล้อมมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ในขณะที่มนุษย์ก็เป็นผู้เปลี่ยนแปลงลักษณะแวดล้อมสภาพควบคู่กันไป ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนดังกล่าว อันเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงได้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่แสดงออกสู่สังคมมากมาย (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2535) อาชญากรรมก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเหล่านี้ และส่งผลกระทบต่อความสุขของมนุษย์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ยิ่งสังคมเมืองมีความเจริญเติบโตมากขึ้นเพียงใด อาชญากรรมก็มีการเจริญเติบโตมากขึ้นเป็นเงาตามตัว (โกศล วงศ์สวรรค์ และสดีต วงศ์สวรรค์, 2543) ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนในเมืองเกิดความหวาดระแวงในความปลอดภัยของการดำรงชีวิตของตนเอง มีความเป็นอยู่แบบไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขาดความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเป็นเพราะลักษณะความเป็นเมืองบางประการมีส่วนก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้คัดแยกลักษณะทางนิเวศวิทยาของเมืองเชียงใหม่ในด้านต่างๆ มากำหนดเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดคดีอาชญากรรม ได้แก่ การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เขตศูนย์กลางธุรกิจของเมืองเชียงใหม่ ความหนาแน่นของอาคารและสิ่งก่อสร้าง เส้นทางคมนาคม แหล่งช้อปปิ้งของกลุ่มวัยรุ่น คนต่างด้าว และบุคคลเร่ร่อน และตำแหน่งสถานที่เฉพาะที่อาจเกี่ยวข้องกับการเกิดอาชญากรรม เพื่อนำมาใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการเกิดอาชญากรรมในบทต่อไป

2.2.1 การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านลักษณะการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ จึงต้องกล่าวถึงพัฒนาการการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้นำการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ 2 ระยะเวลามาเปรียบเทียบกัน คือ การใช้ที่ดินในเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2538 และ การใช้

ที่ดินเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2544 โดยแผนที่การใช้ที่ดินเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2538 ได้จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1:15,000 ในปี พ.ศ. 2538 และตัดแปลงจากแผนที่การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2539 (โครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นระบบกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2541) ส่วนแผนที่การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2544 นั้น ได้จากการตัดแปลงการใช้ประโยชน์อาคารจากฐานข้อมูลผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2544 และภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1:15,000 ในปี พ.ศ. 2544 เช่นเดียวกัน โดยสามารถสรุปลักษณะสำคัญของการใช้ที่ดินเมืองเชียงใหม่ได้ดังนี้

1) การใช้ที่ดินในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2538

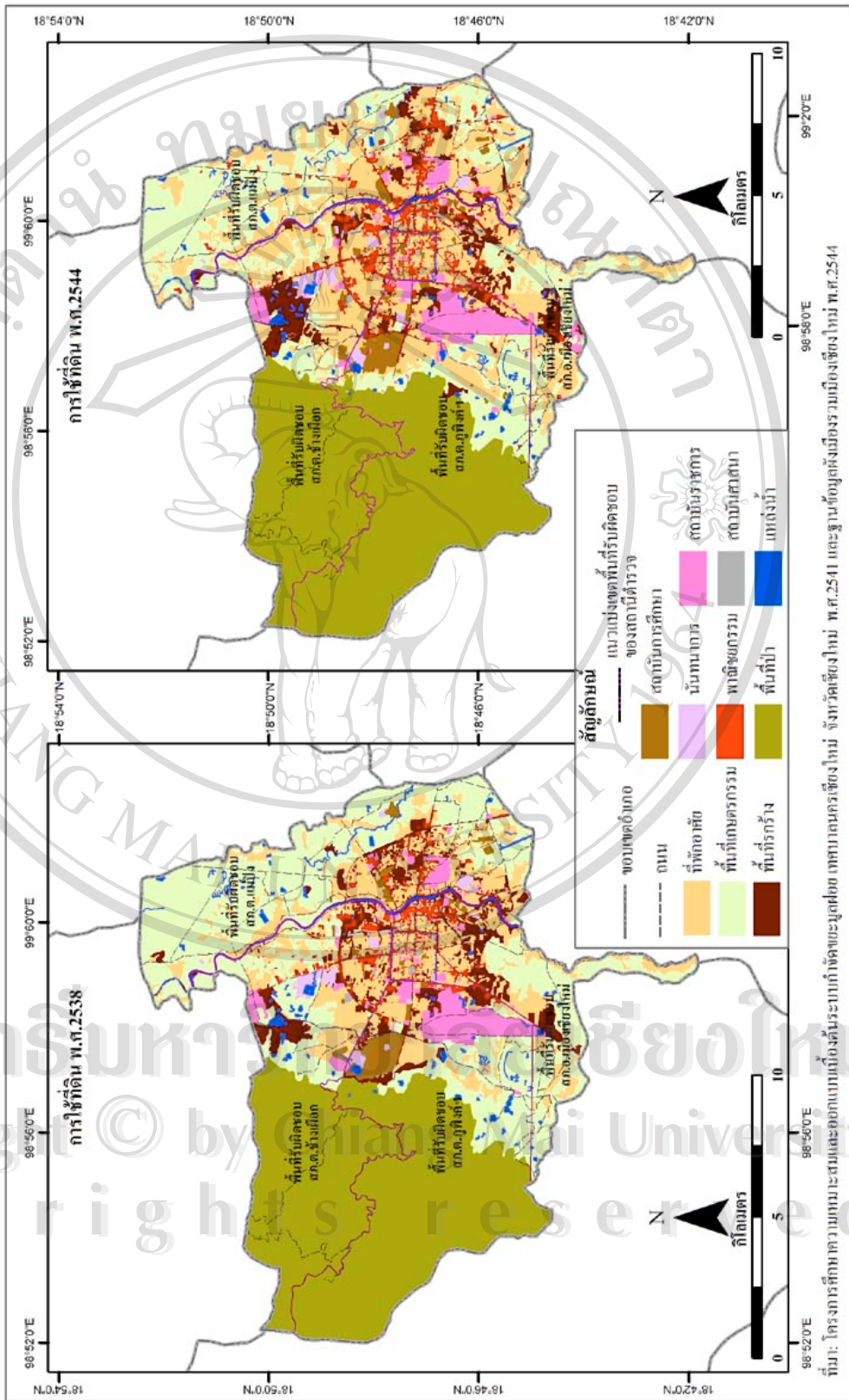
ในปี พ.ศ. 2538 การใช้ที่ดินมีทั้งหมด 10 ประเภทด้วยกัน พบว่า นอกเหนือจากพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นการใช้ที่ดินที่มีขนาดพื้นที่มากที่สุดแล้ว การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย มีพื้นที่มากเป็นอันดับสาม คิดเป็นร้อยละ 15.77 ของพื้นที่ทั้งหมด (ตาราง 2.5) ส่วนใหญ่มักเกาะกลุ่มอยู่ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่เป็นเขตเมืองชั้นใน และกระจายออกไปรอบนอกพื้นที่ โดยเกาะกลุ่มไปตามถนนสายหลัก โดยเฉพาะบริเวณถนนโชตนาและบริเวณถนนคั่นคลองชลประทาน ส่วนใหญ่เป็นบ้านจัดสรร โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รกร้างล้อมรอบ ส่วนการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากรองลงมาคือพื้นที่รกร้าง ที่มีทั้งส่วนที่เป็นทุ่งหญ้าเปล่า และ ส่วนที่เป็นที่ว่างเปล่า คิดเป็นร้อยละ 6.13 บริเวณที่เป็นพื้นที่รกร้างที่ต่อเนื่อง มีขนาดพื้นที่ใหญ่จนเห็นได้ชัดมี 3 บริเวณด้วยกัน คือ บริเวณด้านหลังศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ บริเวณรอบนอกของเมืองเชียงใหม่ย่านถนนอ้อมเมืองและถนนเชียงใหม่-หางดง และบริเวณที่รกร้างระหว่างบริเวณสถานีรถไฟ ไปจนถึงถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ส่วนพื้นที่รกร้างอื่นๆ นั้นมีขนาดเล็กกว่าและปะปนแทรกไปกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ของเมือง (รูป 2.3)

การใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับรองลงมา คือ สถาบันราชการ โดยพื้นที่สถาบันราชการ ได้แก่ สถานที่ราชการ พื้นที่สาธารณูปโภค พื้นที่สาธารณูปการ และพื้นที่ทหาร มีขนาดพื้นที่รวมทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 3.44 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการกระจายอยู่ทั่วทั้งพื้นที่ แต่พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ที่เห็นได้ชัด ได้แก่ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ สนามบินเชียงใหม่ สถานีรถไฟ และสถานีขนส่งอากาศ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเขตรอบนอกของเมือง กองบิน 41 และค่ายกาวิละ พื้นที่ส่วนที่เหลือนั้น กระจัดกระจายแทรกปะปนไปกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ของเมือง

ตาราง 2.5 การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2538-2544

ประเภท การใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2544										รวม	
	ที่พัก อาศัย	พาณิชย- กรรม	สถาบัน การศึกษา	สถาบัน ราชการ	สถาบัน ศาสนา	นันท- นาการ	เกษตร- กรรม	พื้นที่ รกร้าง	ป่าไม้	แหล่ง น้ำ		
พ.ศ. 2538	ที่พัก อาศัย	27.01	2.90	-	-	-	-	-	-	-	-	29.91
	พาณิชย- กรรม	1.69	3.67	-	-	-	-	-	-	-	-	5.36
	สถาบัน การศึกษา	-	-	3.22	-	-	-	-	-	-	-	3.22
	สถาบัน ราชการ	-	-	-	6.53	-	-	-	-	-	-	6.53
	สถาบัน ศาสนา	-	-	-	-	0.69	-	-	-	-	-	0.69
	นันท- นาการ	0.12	0.05	-	0.02	-	1.58	-	-	-	-	1.77
	เกษตร- กรรม	13.66	0.93	0.13	0.69	0.09	0.01	42.92	3.50	-	-	61.93
	พื้นที่ รกร้าง	3.73	1.20	0.12	0.37	0.09	-	0.72	5.63	-	-	11.86
	ป่าไม้	0.03	-	-	-	-	-	0.32	-	65.10	-	65.45
	แหล่งน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.94	2.94
	รวม	46.24	8.75	3.47	7.61	0.87	1.59	43.96	9.13	65.10	2.94	189.66

ที่มา: จากการคำนวณพื้นที่การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2538-2544 โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูป 2.3 การใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2538-2544

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สำหรับการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมนั้น มีพื้นที่รวมคิดเป็นร้อยละ 2.83 ของพื้นที่ทั้งหมด เกาะกลุ่มตามเส้นทางคมนาคมของเมืองโดยทั่วไปและถนนไปสู่ชานเมือง ได้แก่ ถนนเจริญเมือง ถนนแก้ววรัญ ถนนช้างคลาน ถนนท่าแพ ถนนช้างเผือก ถนนห้วยแก้ว ถนนสุเทพ และถนนเชียงใหม่-หางดง ในบางพื้นที่ก็มีการเกาะกลุ่มกันของพื้นที่พาณิชยกรรมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณศูนย์กลางธุรกิจของเมืองเชียงใหม่ หรือบริเวณตลาดวโรรส และย่านการค้าบนถนนช้างคลาน ย่านถนนมูลเมืองด้านหลังประตูท่าแพ บริเวณตลาดศิริวัฒนาบนถนนช้างเผือก เป็นต้น ส่วนบริเวณพื้นที่การค้าที่มีขนาดใหญ่ มักเป็นห้างสรรพสินค้าหรือศูนย์การค้าขนาดใหญ่ เช่น บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว บริเวณห้างสรรพสินค้าแม็คโคร เป็นต้น

ส่วนสถาบันการศึกษา มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 1.69 ของพื้นที่ทั้งหมด สถาบันการศึกษาที่มีขนาดเล็กกระจายตัวปะปนไปกับการใช้ที่ดินอื่นๆ ของเมือง ส่วนสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณรอบนอกของเมือง เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย โรงเรียนกาวิลละ มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นต้น

สำหรับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ เช่น พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่นันทนาการ และสถาบันศาสนา มีสัดส่วนพื้นที่ไม่มากนัก และกระจายตัวปะปนไปกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ของเมือง

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจในปี พ.ศ. 2538 (ตาราง 2.6) สก.อ.เมืองเชียงใหม่ การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุดคือ พื้นที่เกษตรกรรม รองลงมาคือ ที่พักอาศัย พื้นที่รกร้าง และพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับพื้นที่รับผิดชอบของ สก.ต.แม่ปิง ส่วนพื้นที่รับผิดชอบของ สก.ต.ภูพิงค์ฯ การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุด คือ พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรม สถาบันราชการ และที่พักอาศัย และพื้นที่รับผิดชอบของ สก.ต.ช้างเผือก การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุดคือ พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรม ที่พักอาศัย และพื้นที่รกร้าง

2) การใช้ที่ดินในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2544

การใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2544 มีทั้งหมด 10 ประเภทเช่นเดียวกันกับในปี พ.ศ. 2538 การใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยมีขนาดเพิ่มขึ้นจนมีพื้นที่มากรวมเป็นอันดับสองรองลงมาจากพื้นที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 24.38 ของพื้นที่ทั้งหมด (ตาราง 2.5) ส่วนใหญ่ที่ที่พักอาศัยยังคงอยู่ในบริเวณเดิม เพียงแต่มีขนาดพื้นที่มากขึ้น และกระจายตัวออกไปยังพื้นที่ที่เคยเป็นพื้นที่รกร้างและพื้นที่เกษตรกรรมตามแนวเส้นทางคมนาคมที่มุ่งออกไปยังเขตชานเมือง โดยเฉพาะบริเวณตำบลสันผีเสื้อ ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลสุเทพ และตำบลช้างเผือก

ตาราง 2.6 การเปรียบเทียบประเภทการใช้ที่ดินแยกตามพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2538-2544

ประเภทที่ดิน	พื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจ				พื้นที่รับผิดชอบของกรมการปกครอง				พื้นที่รับผิดชอบของกรมการคลัง				พื้นที่รับผิดชอบของกรมการสาธารณสุข				พื้นที่รับผิดชอบของกรมการพาณิชย์					
	พ.ศ.2538 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2544 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2538 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2544 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2538 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2544 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2538 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2544 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2538 (ตร.ม.)	ร้อยละ	พ.ศ.2544 (ตร.ม.)	ร้อยละ		
เขตเมือง	ที่ดินเปล่า	8.45	32.14	11.52	43.32	36.65																
	ที่ดินเกษตร	1.88	7.15	2.81	10.69	33.10																
	ที่ดินอุตสาหกรรม	0.41	1.56	0.43	1.64	4.65																
	ที่ดินพาณิชยกรรม	0.44	1.67	0.82	3.12	46.34																
	ที่ดินราชการ	0.37	1.41	0.44	1.67	15.91																
	ที่ดินสาธารณะ	0.69	2.63	0.98	3.63	12.50																
	ที่ดินว่าง	10.46	39.79	6.88	26.09	52.48																
	ที่ดินที่ว่าง	3.36	12.78	2.3	8.51	34.40																
	ป่าไม้	0.01	0.04	0.01	0.04	0																
	แหล่งน้ำ	0.82	3.12	0.82	3.12	0																
รวม	26.29	100	36.29	100																		
เขตชานเมือง	ที่ดินเปล่า	10.18	30.92	13.5	33.03	44.97																
	ที่ดินเกษตร	1.36	2.80	2.01	5.36	13.89																
	ที่ดินพาณิชยกรรม	0.62	1.27	0.7	1.44	11.43																
	ที่ดินราชการ	1.05	2.12	1.14	2.34	9.65																
	ที่ดินสาธารณะ	0.13	0.27	0.19	0.39	11.58																
	ที่ดินว่าง	0.29	0.60	0.24	0.60	20.83																
	ที่ดินที่ว่าง	31.61	64.99	23.18	47.85	36.41																
	ป่าไม้	2.96	6.08	1.63	3.35	11.60																
	แหล่งน้ำ	0	0.00	0	0.00	0																
	รวม	48.65	100	48.65	100																	

ที่มา: จากการศึกษาของพื้นที่การ ใช้ที่ดิน แยกตามพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจ โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

สำหรับพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมได้ลดลงอย่างมากจากปี พ.ศ. 2538 คือ มีพื้นที่มากเป็นอันดับสาม คิดเป็นร้อยละ 23.17 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่กระจายอยู่มากที่สุดบริเวณเขตเมืองชั้นนอกและเขตชานเมือง โดยเฉพาะบริเวณถนนซูเปอร์ไฮเวย์ และถนนวงแหวนตัดใหม่ รองลงมาคือพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รกร้าง มีพื้นที่มากเป็นอันดับสี่ คิดเป็นร้อยละ 4.81 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่รกร้างที่มีขนาดเล็ก กระจายแทรกปะปนอยู่ทั่วไปในเขตเมืองชั้นใน ส่วนพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่จนเห็นได้ชัด มักอยู่บริเวณรอบนอกของเมือง เช่น พื้นที่รกร้างโดยรอบศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและสถาบันราชการ มีขนาดพื้นที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 4.61 และ 4.01 ตามลำดับ ในเขตเมืองชั้นในพื้นที่พาณิชยกรรมส่วนใหญ่เกาะกลุ่มไปตามเส้นทางคมนาคมของเมือง แต่ในบริเวณเขตเมืองชั้นนอกหรือชานเมืองที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมแต่เดิม มีพื้นที่พาณิชยกรรมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะบริเวณถนนซูเปอร์ไฮเวย์สายเชียงใหม่-ลำปาง ที่มีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่เปิดให้บริการ และถนนเชียงใหม่-สันกำแพงที่มีร้านค้าปลีกย่อยต่างๆ หรือธุรกิจประเภทของที่ระลึก

สำหรับพื้นที่ที่เป็นสถาบันราชการนั้น ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในบริเวณเดิมเหมือนเช่นในปี พ.ศ. 2538 แต่มีการขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะบริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ นั้น มีการกระจายตัวแทรกปะปนไปกับการใช้ที่ดินอื่นๆ ของเมืองเช่นเดียวกับการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2538 และมีพื้นที่ไม่มากนัก

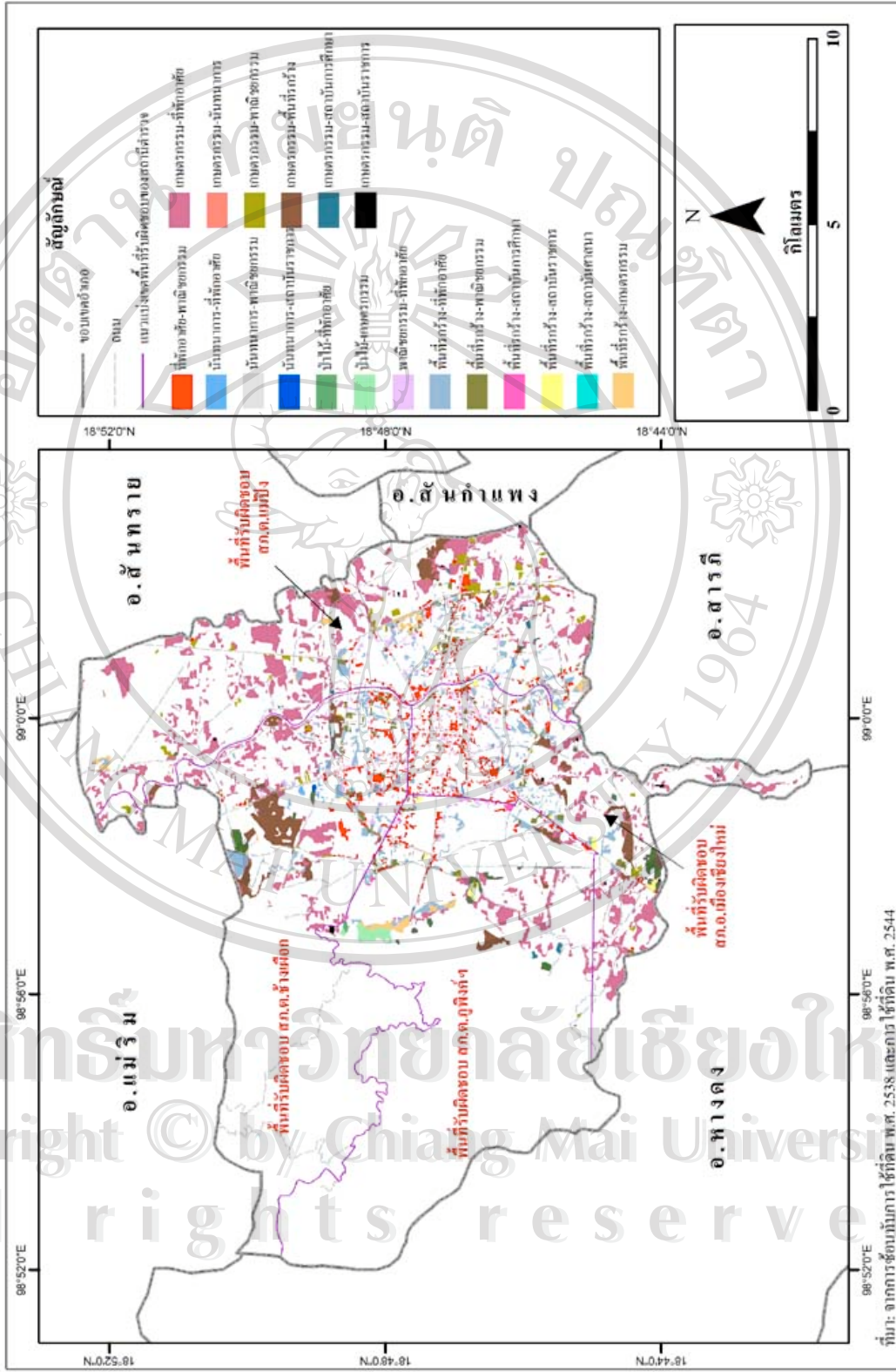
ในด้านการใช้ที่ดินในแต่ละเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจในปี พ.ศ. 2544 ลำดับของประเภทการใช้ที่ดินของแต่ละพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป (ตาราง 2.6) กล่าวคือ สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุดของพื้นที่ คือ ที่พักอาศัย รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม และพื้นที่รกร้าง สภ.ต.แม่ปิง การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุดของพื้นที่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม และพื้นที่รกร้าง สภ.ต.ภูพิงค์ฯ การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุดคือ พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรม ที่พักอาศัย และสถาบันราชการ ส่วนสภ.ต.ช้างเผือกนั้น การใช้ที่ดินที่พบมากที่สุดคือ พื้นที่ป่า ที่พักอาศัย เกษตรกรรม และพื้นที่รกร้าง

3) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2538-2544

สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ประเภทการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือพื้นที่เกษตรกรรมที่เคยมีพื้นที่มากเป็นอันดับสองในปี พ.ศ. 2538 ถึงร้อยละ 32.6 ของพื้นที่ศึกษา เหลือเพียงร้อยละ 23.17 ในปี พ.ศ. 2544 (ตาราง 2.5) ในจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปมากที่สุดนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่พักอาศัยมากที่สุด โดยมากอยู่ในพื้นที่ชานเมืองเชียงใหม่ที่ถูกรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่อย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ บริเวณตำบลสันผีเสื้อ ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลท่าศาลา ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลท่าศาลา ตำบลสุเทพ และตำบลช้างเผือก (รูป 2.4) ส่วนในบริเวณเขตเมืองชั้นในที่มีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่น้อยจึงไม่มีพื้นที่ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นแต่อย่างใด รองลงมาคือพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่รกร้าง อยู่ในเขตชานเมืองเชียงใหม่ทั้งหมดเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะบริเวณด้านหลังสนามกีฬา 700 ปี สนามกีฬาทหารหนองฮ่อในเขตตำบลช้างเผือก ด้านข้างมหาวิทยาลัยพายัพ ในเขตตำบลหนองป่าครั่ง และบริเวณฝั่งตรงข้ามสนามบินเชียงใหม่ ริมถนนเชียงใหม่-หางดง เขตตำบลป่าแดด

นอกจากนั้น ยังมีพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นพาณิชยกรรม โดยเฉพาะบริเวณรอบนอกของเมือง บริเวณถนนเชียงใหม่-หางดง และถนนชูเปอร์ไฮเวย์ด้านทิศตะวันออกนั้น ที่มีการก่อสร้างห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และเปิดให้บริการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าโลตัสสาขาหางดง ในปี พ.ศ. 2540 ห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ ในปี พ.ศ. 2541 และห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี ในปี พ.ศ. 2541 เช่นเดียวกัน ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสถาบันราชการนั้น ที่เห็นเป็นพื้นที่กว้างแตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ คือ บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่และเขตตำบลป่าแดด

ส่วนประเภทการใช้ที่ดินอื่นๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากรองลงมาคือการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย ซึ่งมีพื้นที่เพิ่มมากขึ้น คือจากร้อยละ 15.77 ของพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2538 เป็นร้อยละ 24.38 ในปี พ.ศ. 2544 พื้นที่ที่พักอาศัยส่วนใหญ่ขยายพื้นที่เข้าไปยังเขตพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่โดยรอบเมืองเชียงใหม่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีที่พักอาศัยที่เปลี่ยนแปลงมาจากพื้นที่รกร้างและพื้นที่พาณิชยกรรม โดยที่ที่พักอาศัยที่เปลี่ยนแปลงมาจากพื้นที่รกร้าง พื้นที่ลักษณะดังกล่าวที่มีขนาดใหญ่จนเห็นได้ชัดส่วนใหญ่กระจายอยู่โดยรอบนอกของเมือง เช่น บริเวณหมู่บ้านนักกีฬา 700 ปี ในเขตตำบลช้างเผือก และบริเวณเชิงคอยสุเทพ ในเขตตำบลสุเทพ ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลหนองฮอย เป็นต้น ส่วนในเขตเมืองชั้นในมีพื้นที่ลักษณะดังกล่าวที่เป็นพื้นที่ขนาดเล็กแทรกปะปนไปกับการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ของเมือง

รูป 2.4 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2538 - 2544

สำหรับพื้นที่ที่เป็นที่พักอาศัยที่เปลี่ยนแปลงมาจากพื้นที่พาณิชยกรรม ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณเขตเมืองชั้นใน มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก เกาะกลุ่มตามเส้นทางคมนาคมต่างๆ มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ในบริเวณพื้นที่รอบนอกของเมือง โดยเฉพาะในเขตตำบลป่าตันและตำบลช้างเผือก

การใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดเป็นอันดับสามของพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่พาณิชยกรรม ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลงจากที่พักอาศัย พื้นที่รกร้าง และพื้นที่เกษตรกรรม โดยลักษณะพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงจากที่พักอาศัยมาเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม พื้นที่ลักษณะดังกล่าว อยู่ในบริเวณเขตเมืองชั้นในมากที่สุด มีลักษณะเป็นพื้นที่ขนาดเล็ก กระจายอยู่ทั่วเขตเมืองชั้นในตามเส้นทางคมนาคมทั่วไป ส่วนพื้นที่ขนาดใหญ่ที่แทรกปะปนกับพื้นที่ขนาดเล็กนั้น ได้แก่ บริเวณด้านหลังตลาดศิริวัฒนาในเขตตำบลช้างเผือก ย่านถนนลอยเคราะห์ในเขตตำบลช้างคลาน ย่านที่พักอาศัยริมถนนวิบูลย์ในเขตตำบลหายยา และย่านที่พักอาศัยริมถนนแก้ววรัญในเขตตำบลวัดเกต ส่วนในบริเวณรอบนอกของเมืองเชียงใหม่ นอกเหนือจากการเกาะกลุ่มตามถนนสายหลักที่ออกไปสู่ชานเมืองนั้น ยังมีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่เห็นได้ชัด เช่น ย่านที่พักอาศัยด้านหลังวัดเจ็ดยอดในเขตตำบลช้างเผือก และย่านที่พักอาศัยริมถนนเชียงใหม่-สันกำแพง เป็นต้น ส่วนพื้นที่พาณิชยกรรมที่เปลี่ยนแปลงมาจากพื้นที่รกร้างนั้น พบมากในบริเวณเขตเมืองชั้นนอกมากกว่าเขตเมืองชั้นใน โดยเฉพาะบริเวณริมถนนคันคลองชลประทาน ในเขตตำบลสุเทพ และบริเวณริมถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ในเขตตำบลช้างเผือก

สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ มีพื้นที่เพียงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเภทการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปมากดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินกับเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจนั้น สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ ลักษณะการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ การใช้ที่ดินที่เป็นสถาบันราชการ (ตาราง 2.6) เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.34 รองลงมาคือ พื้นที่พาณิชยกรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.1 และการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.65 ส่วนการใช้ที่ดินที่มีการลดลงอย่างมากคือ พื้นที่เกษตรกรรม ลดลงร้อยละ 52.48 รองลงมาคือ พื้นที่รกร้าง ลดลงร้อยละ 34.4 และพื้นที่นันทนาการ ลดลงร้อยละ 12.5

ในเขต สภ.ต.แม่ปิง การใช้ที่ดินที่มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ พื้นที่พาณิชยกรรม เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.89 รองลงมาคือ ที่พักอาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 44.97 และสถาบันศาสนา เพิ่มขึ้นร้อยละ 31.58 ส่วนประเภทการใช้ที่ดินที่มีอัตราลดลงนั้น เป็นการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่รกร้าง ลดลงร้อยละ 81.6 รองลงมาคือ พื้นที่เกษตรกรรม ลดลงร้อยละ 36.41 และพื้นที่นันทนาการ ลดลงร้อยละ 20.83

สภ.ต.ภูพิงค์ฯ การใช้ที่ดินที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมาก คือ การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 66.67 รองลงมาคือพื้นที่พาณิชยกรรม เพิ่มขึ้น ร้อยละ 43.24 และที่พักอาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.45 ส่วนการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่ลดลงมากที่สุดนั้น เป็นการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่รกร้าง ลดลงถึงร้อยละ 68.75 รองลงมาคือพื้นที่เกษตรกรรม ลดลงร้อยละ 16.01 และพื้นที่ป่า ลดลงร้อยละ 0.92

สำหรับเขตรับผิดชอบของ สภ.ต.ช้างเผือก การใช้ที่ดินที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ พื้นที่พาณิชยกรรม เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 32.88 รองลงมาคือที่พักอาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.46 และสถาบันราชการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ส่วนการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่ลดลงนั้น ก็ยังคงเป็นการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรม ลดลงร้อยละ 89.31 และพื้นที่นันทนาการ มีอัตราลดลงร้อยละ 13.64

โดยสรุป ประเภทของการใช้ที่ดินในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 – 2544 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นจำนวนมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะของการใช้ที่ดินในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจแต่ละแห่ง มีลักษณะร่วมประการสำคัญ คือ พื้นที่ที่มีผู้อยู่อาศัยน้อยแต่เดิม โดยเฉพาะ พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รกร้าง ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นที่พักอาศัยในปัจจุบันอย่างมาก อันหมายความว่ามีการขยายตัวของพื้นที่เมือง ในขณะที่เดียวกัน การเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ที่ดินในพื้นที่ ก็อาจส่งผลกระทบต่อการลดหรือเพิ่มของคดีอาชญากรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เป็นที่พักอาศัย และพาณิชยกรรมในบางบริเวณ ก็อาจส่งผลให้มีคดีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นในบริเวณนั้นๆ ได้อีกด้วย

2.2.2 การกระจายตัวและความหนาแน่นของอาคาร

ลักษณะดังกล่าวของเมืองเชียงใหม่ก็เช่นกัน ที่มีการก่อสร้างอาคารและการใช้ที่ดินเป็นไปอย่างสับสนและขาดระเบียบ การก่อสร้างอาคารเป็นไปตามความต้องการของนักลงทุนเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่บางแห่งจึงมีความหนาแน่นของอาคารอย่างมาก และมักพบเห็นลักษณะการป้องกันตนเองผ่านทางสิ่งแวดล้อมกายภาพอยู่บ่อยครั้ง เช่น การติดลูกกรงเหล็กที่หน้าต่าง เช่น ในบริเวณตลาดศิริวัฒนา และบริเวณที่พักอาศัยย่านสันติธรรม

ในการศึกษาระดับของความหนาแน่นของอาคารในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ นั้นไม่นำลักษณะอื่นๆ ของอาคารมาพิจารณา เป็นเพียงการวิเคราะห์ถึงการกระจายตัวของสิ่งก่อสร้าง โดยใช้ฐานข้อมูลผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2544 มาคัดแยกอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพักอาศัย หรือการประกอบกิจกรรมทั่วไป เช่น เจดีย์ กำแพงเมือง อ่างเก็บน้ำ สนาม เป็นต้น ซึ่งอาคารที่สามารถคัดแยกได้เป็นอาคารที่ใช้เป็นที่พักอาศัย หรือเพื่อกิจกรรมต่างๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 79,916 หลัง และใช้วิธี

การวิเคราะห์การกระจายตัวและความหนาแน่นของอาคารด้วยวิธีนับจุดในแต่ละตารางกริด (Quadrat Analysis) ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็นส่วนๆ ขนาดเท่ากันและนับจำนวนสิ่งที่สังเกตในแต่ละส่วน (Greig-Smith, 1952 อ้างใน Lee and Wong, 2001) ดังนี้

$$\text{ขนาดของตารางกริดที่เหมาะสม} = \frac{2A}{n}$$

โดยที่ A คือ ขนาดของพื้นที่ศึกษา

n คือ จำนวนจุดของสิ่งที่สังเกต

ในการกำหนดตารางกริดเพื่อสร้างเป็นตารางกริดมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบกับสถานที่เกิดเหตุทั้งหมดที่ผ่านมา ซึ่งคืออาชญากรรมที่สามารถระบุตำแหน่งสถานที่เกิดเหตุได้ โดยที่สถิติการเกิดคืออาชญากรรมที่มีจำนวนถึง 5,224 คดีนั้น มีเพียง 3,674 คดีที่สามารถระบุตำแหน่งสถานที่เกิดเหตุ และสามารถจัดกลุ่มได้ทั้งหมด 1,569 ตำแหน่ง ดังนั้นจึงกำหนดให้ตำแหน่งสถานที่เกิดเหตุที่ทั้งหมดเป็นค่า n

ในขณะเดียวกัน การวัดขนาดพื้นที่ศึกษาที่ได้คำนวณไว้ด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์นั้น เมื่อแทนค่า A หรือขนาดพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีค่าเป็น 189,655,055.37 ตารางเมตร และ n คือ ตำแหน่งสถานที่เกิดเหตุทั้งหมดในรอบ 5 ปี หรือ 1,569 ตำแหน่ง ได้ขนาดของตารางกริดที่เหมาะสมคือ 241,752.78 ตารางเมตร หรือมีขนาดเท่ากับสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีขนาดกว้างคูณยาวเท่ากับ 491.68 เมตร ที่แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 888 ช่องกริด ซึ่งในที่นี้ใช้เป็นตารางกริดมาตรฐานที่ใช้ร่วมกับการวิเคราะห์กับข้อมูลอื่นๆ ในภายหลัง จากนั้นนำไปซ้อนทับกับแผนที่อาคาร และเจนนับอาคารต่างๆ ที่ปรากฏบนตารางกริดออกเป็นส่วนๆ แล้วจึงคำนวณลักษณะการกระจายตัวของอาคาร โดยวิธีการวิเคราะห์อัตราส่วนระหว่างค่าเฉลี่ยกับความแปรปรวนหรือ Variance Mean Ratio (Shaw and Wheeler, 1985) ซึ่งเป็นวิธีการหาการกระจายของข้อมูลจุด จากการนับจุดในแต่ละช่องกริด ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนระหว่างค่าเฉลี่ยกับความแปรปรวน(VMR)} = \frac{[\sum X^2 / \sum X - (\sum X)^2 / N]}{(\sum X / N)}$$

โดยที่ X หมายถึง จำนวนอาคารในแต่ละช่องตารางกริด

N หมายถึงจำนวนช่องตาราง กริดทั้งหมด

ลักษณะการกระจายตัวของอาคารนั้น สามารถพิจารณาได้จากค่าอัตราส่วนดังกล่าว คือ หากค่าอัตราส่วนมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่า รูปแบบการกระจายของอาคารเป็นแบบสม่ำเสมอ ค่าอัตรา

ส่วนมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่า รูปแบบการกระจายของอาคารเป็นแบบสุ่ม และค่าอัตราส่วนมีค่ามากกว่า 1 แสดงว่า รูปแบบการกระจายของอาคารเป็นแบบกลุ่ม

จากนั้น จึงคำนวณการกระจายตัวของอาคาร โดยแทนค่าลงในสูตร ซึ่งค่า $\sum X = 79,916$ $\sum X^2 = 22,316,498$ และ $N = 888$ ส่วนค่าเฉลี่ยทั้งหมดที่คำนวณได้ คือ 89.9 (มีอาคาร 89.9 หลังต่อ 1 ช่องกริด) และค่าความแปรปรวน = 279.25 ดังนั้น ค่าอัตราส่วนระหว่างค่าเฉลี่ยกับความแปรปรวน = 2.1 ซึ่งมีค่า VMR มากกว่า 1 แสดงว่าการกระจายตัวของอาคารในเมืองเชียงใหม่มีลักษณะการกระจายตัวเป็นแบบกลุ่ม โดยในแต่ละพื้นที่นั้นมีจำนวนอาคารและความหนาแน่นของอาคารในแต่ละช่องกริดที่ไม่เท่ากัน ในการศึกษาี้ กำหนดความหนาแน่นของอาคารโดยมีหน่วยเป็นหลังต่อตารางกิโลเมตร และแบ่งกลุ่มความหนาแน่นอาคารออกเป็น 7 กลุ่ม (รูป 2.5) ดังนี้

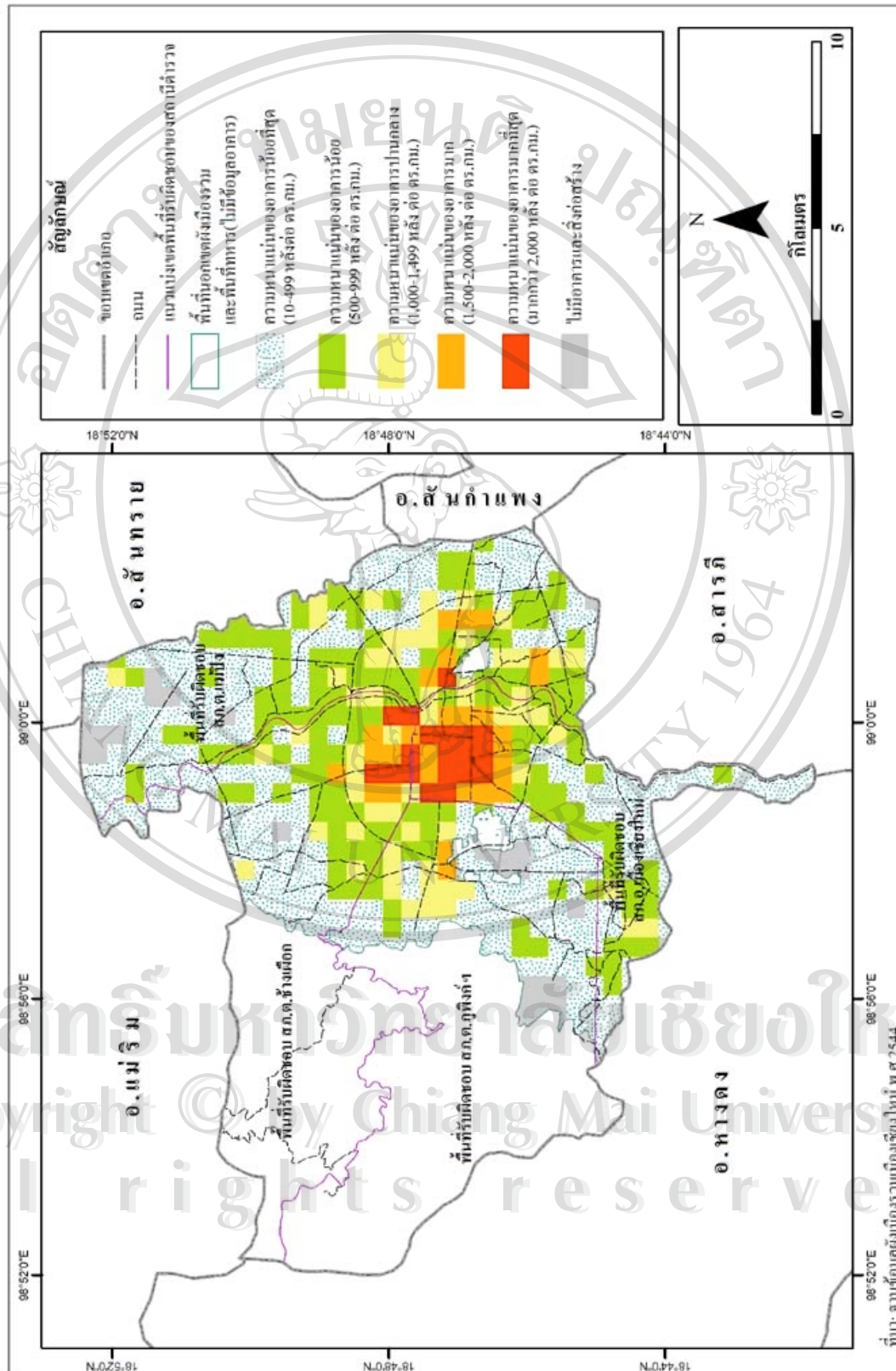
- กลุ่มพื้นที่นอกเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ไม่มีข้อมูลอาคาร) และพื้นที่ทหาร คิดเป็นพื้นที่รวม 66.57 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ป่าในบริเวณดอยสุเทพ กองบิน 41 และค่ายทหารกาวิละ

- กลุ่มพื้นที่ที่ไม่มีอาคารและสิ่งก่อสร้างใดๆ เลย คิดเป็นพื้นที่ 5.28 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่รกร้าง สถาบันราชการ และแหล่งน้ำ โดยเฉพาะในบริเวณตำบลสันผีเสื้อ ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รกร้างจำนวนมาก ตำบลช้างเผือก บริเวณสนามกีฬาทหารตำบลสุเทพ ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รกร้างอยู่มากในบริเวณเชิงดอยสุเทพ และสนามบินเชียงใหม่ ที่เป็นพื้นที่กว้างใหญ่

- กลุ่มความหนาแน่นของอาคารน้อยที่สุด มีจำนวนอาคาร 10 – 499 หลัง ต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 57.62 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่ครอบคลุมบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่รกร้างในเขตชานเมืองเชียงใหม่เกือบทั้งหมด

- กลุ่มความหนาแน่นของอาคารน้อย มีจำนวนอาคาร 500 - 999 หลัง ต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 35.04 ตารางกิโลเมตร บางส่วนแทรกปะปนไปกับกลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารน้อยที่สุด แต่ส่วนใหญ่แล้วเกาะกลุ่มไปตามถนน และมีความหนาแน่นของอาคารมากกว่าพื้นที่ที่ไกลออกไปจากตัวเมือง

- กลุ่มความหนาแน่นของอาคารปานกลาง มีจำนวนอาคาร 1,000 – 1,499 หลังต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 14.09 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะการกระจายตัวไปทั่วพื้นที่ศึกษาโดยแทรกปะปนไปกับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารน้อย ส่วนใหญ่แล้วพบมากที่สุดบริเวณที่ถัดจากถนนวงแหวนตัดใหม่เข้ามาในเขตเมือง

รูป 2.5 ความหนาแน่นอาคารและสิ่งก่อสร้าง พ.ศ. 2544

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © Chiang Mai University
All rights reserved

- กลุ่มความหนาแน่นของอาคารมาก มีจำนวนอาคาร 1,500 - 2,000 หลัง ต่อตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 6.46 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวเกือบทั้งหมดอยู่ในเขตเมืองชั้นใน โดยแทรกปะปนไปกับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นอาคารมากที่สุด โดยเฉพาะบริเวณถนนช้างเผือก ด้านหลังตลาดศิริวัฒนา บริเวณถนนวัวลาย บริเวณถนนช้างม่อย ที่มีการรวมกลุ่มของความหนาแน่นอาคารลักษณะนี้เป็นพื้นที่ที่กว้าง

- กลุ่มความหนาแน่นของอาคารมากที่สุด มีจำนวนอาคารมากกว่า 2,000 หลังต่อตารางกิโลเมตรขึ้นไป คิดเป็นพื้นที่ 4.57 ตารางกิโลเมตร โดยมากเกาะกลุ่มกันเป็นพื้นที่ที่กว้าง บริเวณที่ตั้งเขตได้ชัดคือ เขตคูเมืองตอนในโดยเฉพาะบริเวณที่ติดกับคูเมืองไปจนถึงบริเวณตลาดประตูเชียงใหม่ บริเวณตลาดศิริวัฒนาริมถนนช้างเผือก บริเวณตลาดเมืองสมุทร และบริเวณย่านที่พักอาศัยริมถนนเจริญเมือง ที่มีความหนาแน่นของอาคารที่สูงอย่างมาก

เมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นอาคารกับขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจนั้น พบว่า ในแต่ละเขตสถานีตำรวจนั้นมีความหนาแน่นของอาคารที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยที่เขต สก.อ.เมืองเชียงใหม่ ความหนาแน่นของอาคารที่มากที่สุดอยู่ในบริเวณเขตคูเมืองตอนในเป็นส่วนใหญ่ ริมถนนท่าแพ ถนนชัยภูมิ และถนนคชสาร บริเวณตลาดประตูเชียงใหม่ และย่านที่พักอาศัยบริเวณริมถนนราชเชียงใหม่ ต่อเนื่องไปยังถนนวัวลาย และถนนนันทาราม ส่วนในเขต สก.ต.แม่ปิง พื้นที่ที่พบว่ามีความหนาแน่นของอาคารมาก อยู่บริเวณตลาดสันป่าข่อยริมถนนเจริญเมือง

สำหรับเขต สก.ต.ภูพิงค์ฯ นั้น ไม่ปรากฏว่ามีพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของอาคารรองลงมา อยู่ในบริเวณตลาดต้นพยอม และในเขต สก.ต.ช้างเผือก พื้นที่ที่พบว่ามีความหนาแน่นของอาคารมากนั้น มักอยู่ในบริเวณย่านตลาดศิริวัฒนา ตลาดช้างเผือกริมถนนมณีนพรัตน์ และตลาดเมืองสมุทร ริมถนนเมืองสมุทร ส่วนบริเวณที่ไกลออกจากเมืองไปแล้วนั้น พบความหนาแน่นของอาคารมากในบริเวณตลาดบริบูรณ์ ที่ตั้งอยู่ริมถนนโชตนา

โดยสรุป ความหนาแน่นอาคารในเมืองเชียงใหม่ นั้น มีความหนาแน่นมากที่สุดในบริเวณบริเวณใจกลางเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะบริเวณเขตคูเมืองเชียงใหม่ตอนใน และเมื่อห่างจากใจกลางเมืองออกไปแล้วนั้น ระดับของความหนาแน่นอาคารลดลงตามระยะทาง ยกเว้นบริเวณที่เป็นตลาดที่มีความหนาแน่นของอาคารในบริเวณดังกล่าวสูงขึ้น แม้ว่าระยะทางไกลจากบริเวณใจกลางเมืองออกไปมาก นอกจากนี้ ในบริเวณเขตชานเมือง มีระดับความหนาแน่นของอาคารสูงขึ้นเมื่ออยู่ใกล้

กับเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะบริเวณริมถนนเชียงใหม่-หางดง ที่มีการก่อสร้างอาคารขึ้นเป็นแนว โดยเกาะกลุ่มตามเส้นทางถนนให้เห็นอย่างเด่นชัด

2.2.3 เส้นทางคมนาคม

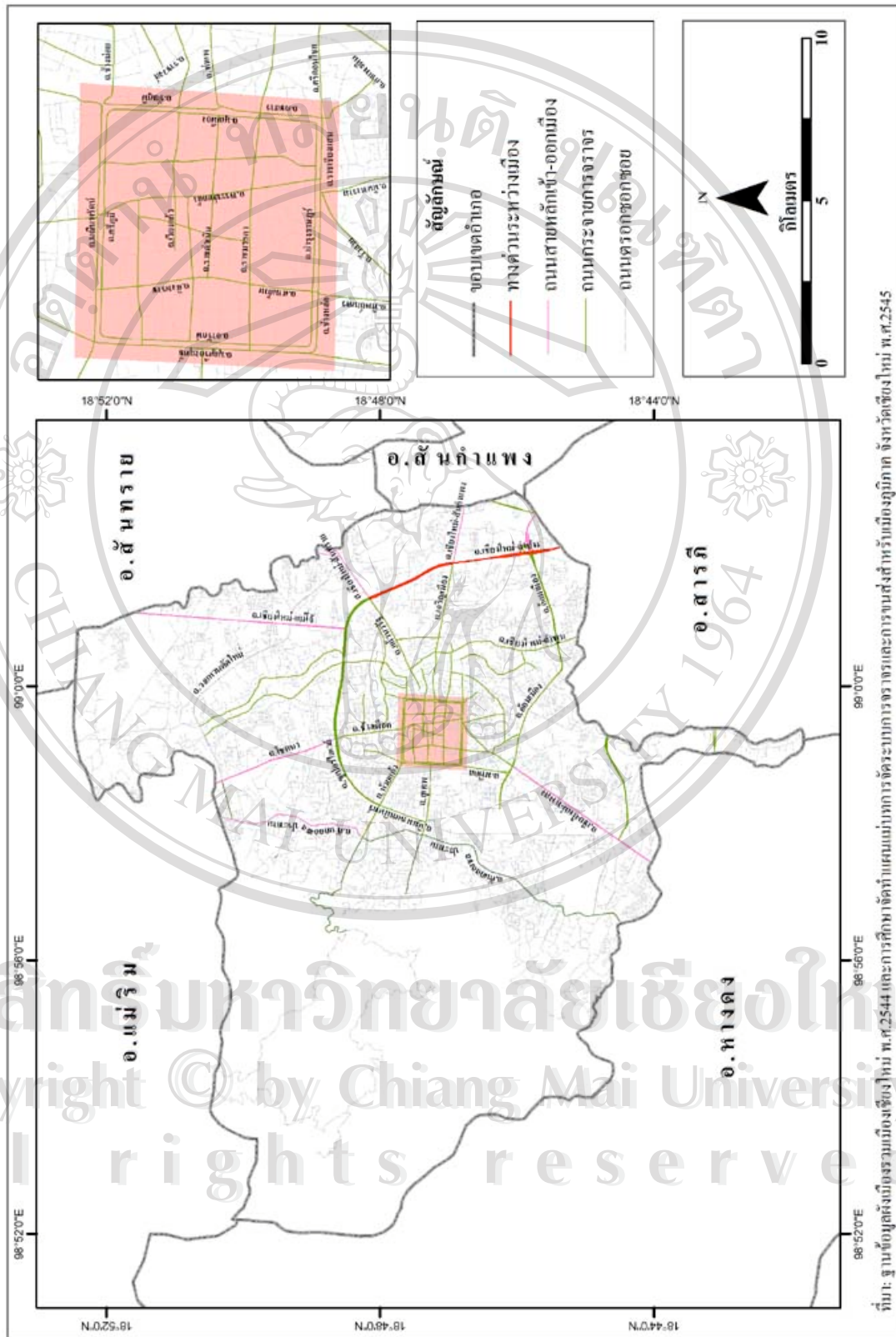
เพื่อความเข้าใจในด้านเส้นทางคมนาคมของเมืองเชียงใหม่ ต้องกล่าวถึงลักษณะการจัดเส้นทางคมนาคมโดยทั่วไปของเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือ ในเมืองเชียงใหม่โดยภาพรวมนั้น มีลักษณะเส้นทางถนนที่สามารถจัดกลุ่มตามลักษณะของถนน และบทบาทหน้าที่ของถนนได้ แบ่งเป็น ถนนที่เป็นทางด่วนระหว่างเมือง ถนนสายหลักเข้า-ออกเมืองหรือถนนเชื่อมระหว่างอำเภอ ถนนกระจายการจราจร และถนนสายย่อยที่เป็นตรอกซอกซอย หรือเป็นถนนขนาดเล็ก (รูป 2.6)

ลักษณะของเส้นทางคมนาคมในเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วยถนนสายย่อยที่เป็นตรอกซอยหรือถนนขนาดเล็ก แทรกอยู่ทั่วไปทุกพื้นที่ ซึ่งถนนเหล่านี้ มีการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ของเมือง โดยเฉพาะการใช้ที่ดินที่เป็นที่พักอาศัยและพาณิชยกรรมที่ตั้งอยู่ริมถนนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ถนนที่เป็นตรอกซอยจึงทำหน้าที่เป็นเส้นทางสะสมยานพาหนะต่างๆ ก่อนที่เข้าสู่ถนนกระจายการจราจรที่เชื่อมระหว่างพื้นที่ต่างๆ ในตัวเมือง

ถนนกระจายการจราจรของเมืองเชียงใหม่ เป็นถนนที่รองรับยานพาหนะจากถนนสายย่อยของเมือง โดยมากครอบคลุมถนนสายย่อยและผ่านเข้าสู่พื้นที่สำคัญต่างๆ ของเมือง เป็นเส้นทางรวมยานพาหนะที่ออกจากถนนสายย่อยเชื่อมไปยังถนนที่มีขนาดใหญ่กว่าหรือถนนสายหลักที่เข้า-ออกเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นวงแหวนที่ล้อมรอบถนนสายย่อยของเมืองเชียงใหม่ไว้ ที่สังเกตเห็นได้อย่างเด่นชัดได้แก่ ถนนโดยรอบคูเมือง ถนนช้างเผือก ถนนแก้ววรัฐ ถนนเจริญเมือง และถนนวงแหวน เป็นต้น

ถนนสายหลักเข้า-ออกเมืองเชียงใหม่ มีขนาดใหญ่มากขึ้น เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างอำเภอ ลักษณะของเส้นทางดังกล่าวในเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นเส้นรัศมีกระจายออกจากเมืองเชียงใหม่ไปยังอำเภอข้างเคียง ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณชานเมือง และรองรับยานพาหนะที่มาจากถนนสายย่อยและถนนสายหลักเข้าด้วยกัน เช่น ถนนเชียงใหม่-สันกำแพง ถนนเชียงใหม่-หางดง เป็นต้น

ถนนที่เป็นทางด่วนระหว่างเมือง ซึ่งในเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะถนนที่มีลักษณะดังกล่าวคือ ถนนเชียงใหม่-ลำปาง หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 โดยรองรับการเดินทางระหว่างจังหวัดเชียงใหม่ ไปยังจังหวัดอื่นๆ

ที่มา: ฐานข้อมูลผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2544 และการศึกษาจัดทำแผนแม่บทการจัดการจราจรและการขนส่งสำหรับเมืองภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2545

รูป 2.6 ลักษณะเส้นทางคมนาคม

จากรูป 2.6 สังเกตได้ว่า เส้นทางคมนาคมของเมืองเชียงใหม่ ในบริเวณเขตเมืองชั้นใน มีลักษณะเป็นถนนสายย่อยที่แทรกปะปนอยู่ในพื้นที่ เมื่อห่างจากเขตเมืองชั้นในออกมา เส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นถนนกระจายการจราจรที่รองรับยานพาหนะจากถนนสายย่อยไปยังถนนสายหลักเข้า-ออกระหว่างเมือง และถนนที่เป็นทางด่วนระหว่างเมือง ส่วนในบริเวณเขตชานเมืองมีลักษณะเป็นทางหลวงแผ่นดินที่ล้อมรอบถนนสายย่อยและถนนกระจายการจราจรที่ออกจากเขตเมืองชั้นในออกมา การจัดวางลักษณะเส้นทางคมนาคมของเมืองเชียงใหม่ดังกล่าว มีลักษณะผสมผสานกัน โดยในบริเวณเขตคูเมือง การจัดเส้นทางคมนาคมเป็นแบบตาราง และเมื่อห่างจากบริเวณดังกล่าวออกมา ลักษณะเส้นทางถนนเป็นแบบรัศมี หรือ ถนนสายหลักเข้าออกเมืองเชียงใหม่ ผสมผสานกับถนนวงแหวนที่ล้อมรอบเมืองเชียงใหม่อยู่อีกด้วย

2.2.4 ศูนย์กลางธุรกิจของเมืองเชียงใหม่

ศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมือง ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการวิเคราะห์อาชญากรรมจากทฤษฎีวงรอบ (Burgess, 1925 อ้างใน เสน่ห์ ญาณสาร, 2544) นั้น ที่ได้กล่าวถึงการเกิดอาชญากรรมไว้ว่าอาชญากรรมมีความหนาแน่นมาก ในบริเวณที่ใกล้กับใจกลางเมืองหรือบริเวณที่เป็นแหล่งธุรกิจการค้ากลาง แล้วจึงค่อยลดจำนวนลงเมื่อห่างจากบริเวณศูนย์กลางดังกล่าวออกมา เนื่องจากว่า ในบริเวณศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมืองมีสภาพแวดล้อมที่สับสนวุ่นวาย ทำให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณนั้นขาดความระวังตนเอง ทำให้อาชญากรสามารถมีโอกาสนในการกระทำความผิดได้โดยง่าย ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้ทำการวิเคราะห์หาขอบเขตและตำแหน่งของศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมืองของเมืองเชียงใหม่ ด้วยวิธีการ ศูนย์กลาง-ขอบ (Core-Frame Concept) โดยอาศัยข้อมูลด้านราคาที่ดิน จำนวนชั้นของอาคาร และการใช้ประโยชน์อาคารมาทำการวิเคราะห์ เริ่มตั้งแต่การคัดแยกเอาอาคารที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรม แล้วจึงใช้ค่าความสูงของอาคาร และพื้นที่ของอาคาร กำหนดหาขอบเขตพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นย่านศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมือง (Murphy and Vance, 1966 อ้างใน Carter, 1988) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) หาค่าดัชนีความสูงศูนย์กลางธุรกิจ (Central Business Height Index, CBHI) จากสูตร

$$CBHI = \frac{\text{ผลรวมของพื้นที่ที่ใช้เพื่อพาณิชย์กรรมในอาคาร}}{\text{พื้นที่ชั้นล่างของอาคาร}}$$

พื้นที่ชั้นล่างของอาคาร

ผลรวมของพื้นที่ที่ใช้เพื่อพาณิชยกรรมในอาคาร ในที่นี้หมายถึง ผลรวมของพื้นที่ที่ถูกใช้เพื่อการพาณิชยกรรมของอาคารรวมทุกชั้น ไม่ว่าจะเป็นอาคารชั้นเดียวหรืออาคารหลายชั้น และพื้นที่ชั้นล่างของอาคาร หมายถึง พื้นที่ที่ถูกใช้เพื่อการพาณิชยกรรมในบริเวณชั้นล่างของแต่ละอาคาร โดยที่อาคารที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางธุรกิจได้นั้นต้องมีผลการคำนวณ มากกว่า 1 ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้คัดแยกอาคารที่มีการใช้ประโยชน์แบบพาณิชยกรรมจำนวนทั้งสิ้น 10,539 หลัง จากจำนวนอาคารทั้งหมด 82,001 หลัง (ฐานข้อมูลผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2544) คิดเป็นร้อยละ 12.85 ของจำนวนอาคารทั้งหมด อาคารดังกล่าว ได้แก่ อาคารสำนักงานและบริษัท ธุรกิจบริการ ธนาคารและสถาบันการเงิน ธุรกิจนันทนาการ และอาคารพาณิชยกรรมอื่นๆ และเมื่อคำนวณหาอาคารที่มีค่า CBHI มากกว่า 1 นั้น มีเพียง 2,088 หลัง จากอาคาร 10,539 หลังที่มีการใช้ประโยชน์แบบพาณิชยกรรม

2) หาค่าดัชนีความเข้มข้นศูนย์กลางธุรกิจ (Central Business Intensity Index, CBII) จากสูตร

$$CBII = \frac{\text{พื้นที่ที่ใช้เพื่อพาณิชยกรรมทั้งหมด} * 100}{\text{พื้นที่ชั้นล่างโดยรวมทั้งหมด} \quad 1}$$

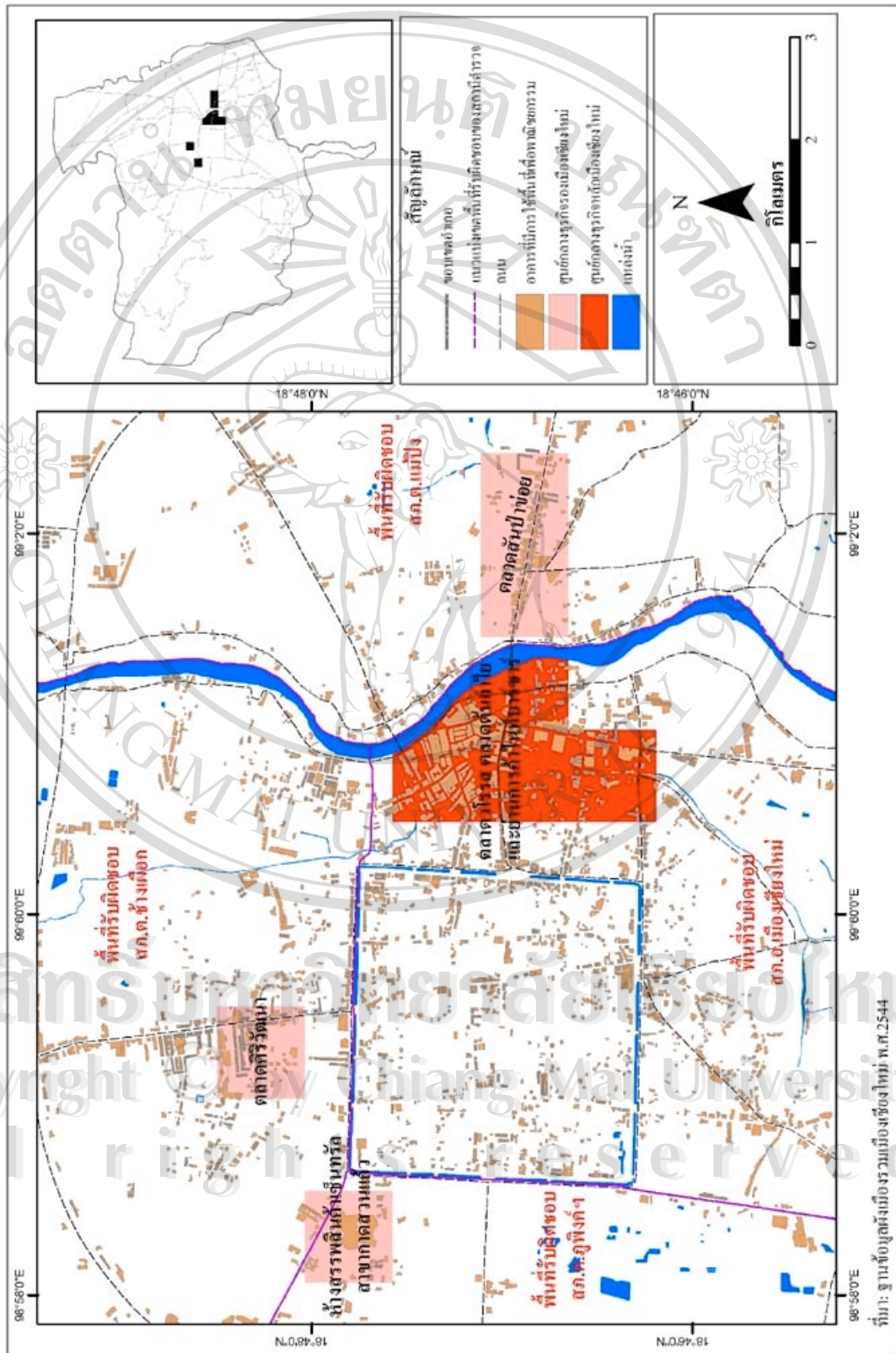
โดยที่พื้นที่ที่ใช้เพื่อพาณิชยกรรมทั้งหมดหาได้จากพื้นที่ของอาคารทุกชั้นที่ใช้เพื่อพาณิชยกรรมใน 1 ช่องตารางกริดมาตรฐานที่ใช้ในการแจกแจงนับความหนาแน่นของอาคาร และพื้นที่ชั้นล่างโดยรวมทั้งหมด คือ พื้นที่ใน 1 ช่องตารางกริดมาตรฐาน ซึ่งพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางธุรกิจได้นั้นต้องมีค่าความเข้มข้นศูนย์กลางธุรกิจ (CBII) มากกว่า ร้อยละ 50 จากนั้น เปรียบเทียบกับตารางกริดที่ได้จากการคำนวณความหนาแน่นอาคารที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แล้วจึงนำมาซ้อนทับกับพื้นที่ของอาคารพาณิชยกรรมทั้งหมด โดยคำนวณพื้นที่อาคารพาณิชยกรรมทุกชั้นแยกตามกลุ่มช่องกริดเพื่อหาค่าความเข้มข้นของศูนย์กลางธุรกิจประจำแต่ละตารางกริด พบว่า จากตารางกริดทั้งหมด 888 ช่องกริด มีเพียง 328 ช่องกริดที่มีอาคารพาณิชยกรรมตั้งอยู่ และช่องกริดที่มีค่า CBII มากกว่า 50 มีเพียง 3 ช่องกริดเท่านั้น

3) ทำการคำนวณหาพื้นที่ที่มีลักษณะเป็น ย่านศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมืองซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสูงศูนย์กลางธุรกิจมากกว่า 1 และมีค่าดัชนีความเข้มข้นศูนย์กลางธุรกิจ มากกว่าร้อยละ 50 โดยอาศัยการซ้อนทับด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดขอบเขตของศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมือง โดยการซ้อนทับบริเวณที่มีค่า CBHI มากกว่า 1 และ CBII มากกว่า 50 นั้น ยังไม่อาจระบุได้ถึงขอบเขตและตำแหน่งที่ตั้งของศูนย์กลางการค้าของเมืองเชียงใหม่ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเมืองเชียงใหม่ยังมีพื้นที่พาณิชย

กรรมอื่นๆ ที่มีความสำคัญ และมีผู้คนเข้าไปใช้สอยพื้นที่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นต้องคำนึงถึงบริเวณที่เป็นศูนย์กลางธุรกิจที่มีอันดับรองลงมาด้วย โดยการพิจารณาควบคู่กับตำแหน่งสถานที่เฉพาะบางประการของเมือง ได้แก่ ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า ตลาดสด โรงแรม ที่ปะปนอยู่ในพื้นที่ศึกษา โดยต้องรวมกลุ่มอยู่ในพื้นที่ที่มีค่า CBII และ CBHI ในเงื่อนไขดังกล่าว จากการศึกษา พบว่าบริเวณที่กำหนดได้ว่าเป็นศูนย์กลางธุรกิจหลักใจกลางเมืองเชียงใหม่ ครอบคลุมบริเวณตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย และย่านการค้าไนท์บาร์ซาร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกัน คิดเป็นพื้นที่รวมทั้งหมด 0.59 ตารางกิโลเมตร (รูป 2.7)

ในย่านธุรกิจหลักของเมืองเชียงใหม่พบว่า มีค่า CBII สูงถึง 50-67 และมีอาคารที่มีค่า CBII มากกว่า 1 นั้น กระจายปะปนกันอยู่ทั่วไปในพื้นที่ รวมไปถึง กลุ่มอาคารที่เป็นทั้งที่พักอาศัยและพาณิชยกรรม ภายในพื้นที่ประกอบไปด้วยอาคารต่างๆ ที่มีการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมการค้าที่ซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ที่ใช้เพื่อพาณิชยกรรม ที่พักอาศัยกึ่งพาณิชยกรรม และธุรกิจบริการ รวมไปถึงการใช้พื้นที่ที่ไม่ใช่เพื่อการค้า ได้แก่ ที่พักอาศัยเพียงอย่างเดียว สถาบันการศึกษา สถาบันการเงิน สถานที่ราชการ สถาบันศาสนา สถานสงเคราะห์ และพิพิธภัณฑสถานไปรษณียากรอีกแห่งหนึ่งด้วย ส่วนบริเวณที่เป็นธุรกิจบริการ ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า โรงแรม หรือธุรกิจนำเที่ยว ตั้งอยู่ริมถนนท่าแพและถนนช้างคลาน นอกจากนี้ พื้นที่ต่างๆ ภายในเขตศูนย์กลางธุรกิจหลักของเมืองเชียงใหม่ นั้น ยังมีความแตกต่างด้านเวลาในการใช้พื้นที่แต่ละแห่ง กล่าวคือ ในเวลากลางวัน (6.00 น.-18.00 น.โดยประมาณ) บริเวณตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย มีผู้คนเข้ามาใช้บริการในพื้นที่ที่พลุกพล่านอย่างมาก และเมื่อถึงเวลากลางคืน (18.00 น.- 03.00 น. โดยประมาณ) ที่ร้านค้าส่วนใหญ่ทั้งในตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยปิดบริการ แต่ในบริเวณตลาดต้นลำไยมีการตั้งแผงลอยขายอาหารสดบริเวณริมทางเท้าตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรส รวมไปถึงการขายสินค้าราคาถูกประเภทต่างๆ ริมถนนช้างม่วย ที่มักมีกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานมาเดินเที่ยวและจับจ่ายซื้อสินค้ากัน ทำให้พื้นที่บริเวณนี้อาจกล่าวได้ว่า มีการใช้พื้นที่เกือบตลอดเวลา โดยเฉพาะบริเวณริมถนนไปรษณีย์ที่มีร้านขายดอกไม้ที่ยังคงเปิดขาย และติดไฟสว่างไสวเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้สัญจรผ่านไปมาตลอดทั้งคืน ส่วนในบริเวณย่านการค้าไนท์บาร์ซาร์ บริเวณริมถนนช้างคลาน ที่มีกิจกรรมประเภทธุรกิจบริการอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ในช่วงเวลาเย็นจนถึงช่วงดึก (17.00 น.- 01.00 น.โดยประมาณ) ซึ่งมีร้านแผงลอยผสมกับร้านค้าที่เป็นอาคารริมถนนจำนวนมากที่จัดขายสินค้าของที่ระลึกต่างๆ บริเวณริมทางเท้าทั้งสองฝั่งของถนนช้างคลาน ทำให้มีกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามาเลือกซื้อสินค้ากัน ภายในบริเวณนี้จึงมีทั้งโรงแรมและ

รูป 2.7 ตำแหน่งที่ตั้งศูนย์กลางธุรกิจใจกลางเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2544

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright Chiang Mai University
All rights reserved

เกสท์เฮาส์จำนวนมาก รวมไปถึงสถานบันเทิงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร ผับ บาร์ที่ปะปนกันอยู่บนถนนข้างกลางและถนนลอยเคราะห์อีกด้วย

นอกจากนั้น ยังมีศูนย์กลางธุรกิจของเมืองเชียงใหม่ในระดับรองลงมา อีก 3 บริเวณด้วยกัน คือ ย่านตลาดสันป่าข่อยริมถนนเจริญเมือง บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว ถนนห้วยแก้ว และบริเวณตลาดศิริวัฒนา ริมถนนช้างเผือก พื้นที่เหล่านี้มีค่า CBHI สูงถึง 22-35 พื้นที่เหล่านี้มีข้อแตกต่างทางด้านช่วงเวลาในการใช้พื้นที่และรายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละสถานที่อยู่บ้าง คือ บริเวณย่านตลาดสันป่าข่อยริมถนนเจริญเมือง มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณย่านธุรกิจร้านค้าตั้งแต่เชิงสะพานนวรัฐไปจนถึงบริเวณด้านหน้าสถานีรถไฟ คิดเป็นพื้นที่ 0.48 ตารางกิโลเมตร มีการใช้พื้นที่อย่างหนาแน่นมากในช่วงเวลากลางวัน (6.00 น. – 20.00 น.) แต่เมื่อถึงเวลากลางคืน (20.01 น. – 03.00 น.) บริษัทธุรกิจต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมถนน ร้านค้า ตลาดสันป่าข่อย ก็มีการใช้พื้นที่น้อยลง ส่วนช่วงเวลา 03.01 น. – 06.00 น. ก็มีร้านค้าประเภทหาบเร่แผงลอยเข้ามาใช้พื้นที่ขายอาหาร หรือร้านขายส่งอาหารสด และพืชผักต่างๆ เข้ามาใช้พื้นที่เป็นจำนวนมาก ก่อนถึงเวลาเปิดตลาดในเช้าวันใหม่ ลักษณะการใช้พื้นที่ดังกล่าว เช่นเดียวกับบริเวณตลาดศิริวัฒนา มีพื้นที่รวมทั้งหมด 0.24 ตารางกิโลเมตร

ส่วนบริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว มีพื้นที่รวมทั้งหมด 0.24 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะการใช้พื้นที่แตกต่างไปจากบริเวณอื่นๆ กล่าวคือ มีร้านค้าที่ขายสินค้าปลีกย่อย ธุรกิจการแลกเปลี่ยนตรา ธุรกิจบริการต่างๆ ผสมผสานอยู่ในอาคารเดียวกัน มีโรงภาพยนตร์ และสถานบันเทิงรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ ช่วงเวลาในการใช้พื้นที่ก็มีความแตกต่างกับศูนย์กลางธุรกิจอื่นๆ ที่เหลือ คือ เริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 10.00 น.-21.00 น. ในส่วนของธุรกิจบริการและการค้าขาย ส่วนบริเวณอื่นๆ ของห้างสรรพสินค้า นั้น มีการให้บริการที่ไม่ขึ้นอยู่กับเวลาในการปิดเปิดของห้าง เช่น โรงภาพยนตร์ที่ปิดให้บริการเวลา 00.30 น. หรือสถานบันเทิงที่อยู่ชั้นใต้ดิน ที่ปิดในเวลา 02.00 น. นอกจากนี้ บริเวณฝั่งตรงข้ามของห้างยังเป็นที่ตั้งของสถานบันเทิงขนาดใหญ่ คือ ศูนย์การค้า 12 ห้วยแก้ว ที่มีเวลาปิดเปิดให้บริการในช่วงเวลาเดียวกันกับสถานบันเทิงในห้าง

นอกเหนือจากนั้น บริเวณห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่รอบเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขาแอร์พอร์ต ห้างสรรพสินค้าโลตัสสาขาหางดง ห้างสรรพสินค้าโอโซน ห้างสรรพสินค้าแม็คโคร ห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ เป็นต้น บริเวณพื้นที่เหล่านี้ มักมีคนเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ก็อาจส่งผลกระทบต่อจำนวนคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ณ บริเวณนั้นๆ อีกด้วย

2.2.5 การกระจายตัวของกลุ่มสังคมในเมืองเชียงใหม่

ในชุมชนเมือง ยังมีกลุ่มทางสังคมที่อาจเกี่ยวข้องต่อการเกิดปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาแรงงาน ปัญหาแหล่งอบายมุข ปัญหาหญิงบริการ ปัญหาครอบครัว ค่านิยมของสังคม ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่สะสมมาเป็นเวลานาน และส่งผลกระทบต่อสังคมมาโดยตลอด บางขณะยังเปลี่ยนไปเป็นสาเหตุหนึ่งที่กลุ่มสังคมได้รับความกดดัน จึงแสดงออกในลักษณะของการก่อความวุ่นวายในสังคม เช่น ปัญหาภาวะการว่างงานทำให้เกิดคดีอาชญากรรม ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ปัญหาครอบครัวทำให้เกิดมีเด็กวัยรุ่นใจแตกในสังคมไทย การอพยพแรงงานจากชนบทเข้ามาในเมืองที่เกินพอดีทำให้มีชุมชนแออัดเกิดขึ้นในพื้นที่ เป็นต้น

ในเมืองเชียงใหม่ก็เช่นกัน ปัจจุบัน ได้เกิดปัญหาสังคมอย่างมากมาย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ภาพลักษณ์ของเมือง และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในเขตเมือง ไม่ว่าจะเป็นแก๊งอันธพาล สถานบันเทิง ย่านชุมชนแออัด ย่านโสเภณี เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มสังคมที่มีความเสี่ยงในการก่ออาชญากรรม พื้นที่บางแห่งในเขตเมืองที่มีปัญหาสังคมสะสมอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ อาจกลายสภาพไปเป็นแหล่งเพาะอาชญากรรมไปได้เช่นกัน ข้อมูลส่วนใหญ่ในหัวข้อนี้ได้จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับบุคคลในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ที่มีความรู้ในเรื่องของกลุ่มสังคมที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรม เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ผู้ประกอบการในสถานที่ต่างๆ รวมไปถึงการออกสำรวจภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยอ้างอิงตำแหน่งทางพื้นที่ จากการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปกลุ่มสังคมที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม ลักษณะพฤติกรรมของแต่ละกลุ่มสังคม และการกระจายตัวทางพื้นที่ ได้ดังนี้

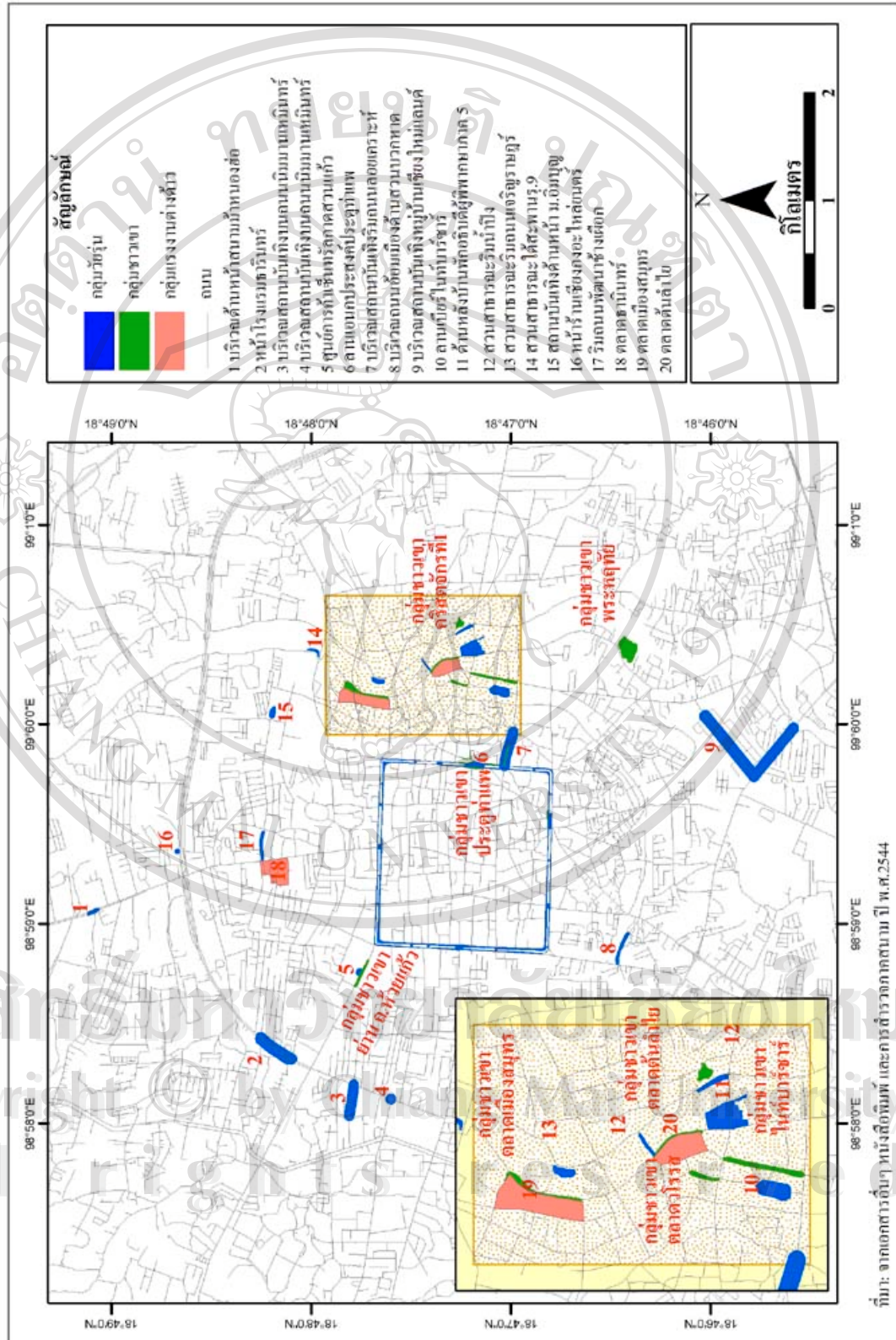
1) กลุ่มสังคมวัยรุ่น

แก๊งวัยรุ่นเป็นปัญหาที่กำลังเข้าขั้นวิกฤติของเมืองเชียงใหม่ ค่านิยมที่กำลังระบาดในหมู่แก๊งวัยรุ่น ตั้งแต่การแต่งกาย การเปลี่ยนสีผม รวมไปถึงการจับกลุ่มรวมตัวกันของแก๊งวัยรุ่นที่กำลังประกอบกิจกรรมที่อาจเรียกว่า เป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมเมืองเชียงใหม่โดยรวมอย่างหนัก มีทั้งปัญหาการทำร้ายร่างกายกันเองระหว่างกลุ่มวัยรุ่น หรือทำร้ายผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ทำลายทรัพย์สินสาธารณะต่างๆ การข่มขู่เอาทรัพย์สินจากผู้เสียหาย การวิ่งราวทรัพย์สิน การลักขโมยต่างๆ และมีข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์อย่างต่อเนื่อง เช่น “แก๊งผมแดงกับวัฒนธรรมใหม่” หรือ “ดร.เหนือเข้มล้างแก๊งชิงทั่วเมือง” (ภาคผนวก ง.) รวมไปถึงความประหลาดที่ก้าวร้าวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ แสดงให้เห็นว่าไม่ได้เกรงกลัวต่อกฎหมายใดๆ เลย จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ และ

เจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เกี่ยวกับสถานที่ที่มักมีกลุ่มวัยรุ่นมาั่วสูมอยู่เป็นประจำ และการออกสำรวจภาคสนามในเวลากลางคืนเพื่อสำรวจสภาพพื้นที่และสำรวจการรวมกลุ่มของวัยรุ่น รวมไปถึงการสอบถามผู้ประกอบการต่างๆ ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงพื้นที่ สามารถสรุปลักษณะพฤติกรรมของกลุ่มวัยรุ่นได้ดังนี้

กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ทั้งในและนอกเขตเมืองเชียงใหม่ โดยมากแล้วกลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้มีอายุตั้งแต่ 10-20 ปี ซึ่งบางคนในกลุ่มก็ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยส่วนใหญ่แล้วมักใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ หรือใช้รถยนต์เป็นบางครั้ง การรวมกลุ่มมีตั้งแต่ 3-5 คน หรือ มากกว่า 10 คนขึ้นไป และตั้งตัวเป็นกลุ่มแก๊งต่างๆ โดยเรียกชื่อตามลักษณะพื้นที่ที่มา ตามชื่อของหัวหน้ากลุ่มหรือตามชื่อลักษณะการแต่งกาย เช่น แก๊งบินลาติน แก๊งซามูไร แก๊งเอ็นดีอาร์ แก๊งสันผีเสื้อ เป็นต้น บางกลุ่มมีจำนวนสมาชิกถึง 100 คน การรวมกลุ่มมักเริ่มต้นรวมกลุ่มกันตั้งแต่เวลาเย็นไปจนถึงตอนเช้าของวันใหม่ มักไปเที่ยวกลางคืนในสถานบริการที่รู้จักกันเองเป็นการภายในว่า อนุญาตให้เด็กอายุไม่เกิน 18 ปีเข้าได้ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในเมืองเชียงใหม่ เมื่อถึงเวลาปิดร้าน ก็ออกไปรวมกลุ่มในสวนสาธารณะต่างๆ หรือในบริเวณที่เปลี่ยว ห่างจากสายตาผู้คน เพื่อดื่มสุรา ใช้สารเสพติดบางอย่าง มีเพศสัมพันธ์ หรือทำลายทรัพย์สินสาธารณะในเส้นทางที่ผ่าน ในบางครั้งก็อาจทำการวิ่งราวทรัพย์สินหรือกรรโชกทรัพย์สินผู้เสียหายที่พบตามท้องถนน หรือทำการลักขโมยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ของประชาชน เพื่อให้ได้เงินมาใช้ในการเที่ยวหรือชื้อยาเสพติดมาใช้กันเอง วันที่มีการรวมกลุ่มของแก๊งวัยรุ่นดังกล่าวมากที่สุด คือ ในช่วงคืนวันศุกร์และเสาร์ จากการออกสำรวจภาคสนามในเวลากลางคืน พบว่า กลุ่มวัยรุ่นมักมารวมตัวกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่งซ้ำๆ กัน จนสามารถระบุถึงลักษณะและพื้นที่ที่กลุ่มวัยรุ่นมารวมตัวกันได้ (รูป 2.8)

พื้นที่ที่กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่มักไปั่วสูมกันอยู่ในเวลากลางคืน ส่วนใหญ่เป็นบริเวณพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ บริเวณลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ บริเวณสวนสาธารณะรอบคูเมืองเชียงใหม่ บริเวณสวนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐด้านทิศเหนือ บริเวณด้านหลังบ้านพักอธิบดีผู้พิพากษาภาค 5 บริเวณสวนสาธารณะฝั่งซ้ายลำน้ำปิงด้านทิศตะวันออก บนสะพานจันทร์สมอนุสรณ์ เชิงสะพานเฉลิมพระเกียรติรัชกาลที่ 9 บริเวณด้านหลังตลาดค้าเที่ยว บริเวณสถานบันเทิงริมถนนลอยเคราะห์ บริเวณสถานบันเทิงด้านหลังไนท์บาร์ซาร์ บริเวณสถานบันเทิงหมู่บ้านเชียงใหม่แลนด์ บริเวณสถานบันเทิงบนถนนนิมมานเหมินท์ บริเวณด้านหน้าศูนย์การค้าเซ็นทรัลสาขาภาคสวนแก้ว บริเวณถนนอ้อมเมืองด้านสวนบวกหาด บริเวณริมถนนหน้าวัดเจ็ดยอกไปจนถึงหน้าโรงแรมธารินทร์ทั้งสองฝั่งถนน

รูป 2.8 การกระจายตัวของกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มชาวเขาและแรงงานต่างด้าว

บริเวณด้านหน้าสนามม้าหนองฮ่อ บริเวณริมถนนหมื่นคำมพรวด ด้านหน้าร้านเซียงกงอะไหล่ยนต์ บริเวณสี่แยกช่วงสิงห์ และบริเวณริมถนนตั้งแต่หมู่บ้านเชิงใหม่แลนด์ไปจนถึงสี่แยกหนองหอยพื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่กลุ่มวัยรุ่นมักไปมั่วสุมกันเป็นประจำ มีพฤติกรรมตั้งแต่การพกอาวุธประเภทปืน และมีค้าย การแข่งรถ การทะเลาะวิวาทระหว่างกลุ่มวัยรุ่น ไปจนถึงการดักทำร้ายหรือปล้นทรัพย์ผู้คนที่ผ่านมาในบริเวณนั้นๆ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ที่กลุ่มวัยรุ่นมักมาอาศัยรวมกลุ่มกันนั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีการเปิดให้เข้าออกได้ตลอดเวลา ถ้าหากเป็นสวนสาธารณะ พื้นที่โดยรวมมักมีคกรีมี มีไฟส่องสว่างน้อย หรือหากเป็นสถานบันเทิง ก็มักเป็นสถานบันเทิงขนาดใหญ่ ที่เมื่อถึงเวลาสถานบันเทิงปิดบริการ ก็มักมีกลุ่มวัยรุ่นออกมายึดครองพื้นที่รอบบริเวณ เพื่อประกาศศักดิ์ศรีระหว่างกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ การที่มีจำนวนสมาชิกมากในแต่ละกลุ่มทำให้การปราบปรามเป็นไปอย่างยากลำบาก ด้วยจะมีกลุ่มใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ และอาจก่ออาชญากรรมขึ้นมาใหม่ ทั้งกำลังพลของตำรวจก็มีอยู่อย่างจำกัดอีกด้วย

2) กลุ่มบุคคลต่างด้าว กลุ่มชาวเขา และกลุ่มบุคคลเร่ร่อน

เป็นกลุ่มผู้อาศัยอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ และอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดอาชญากรรมสำหรับกลุ่มบุคคลต่างด้าวนั้น ได้ทำการรวบรวมสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าว พบว่า กลุ่มบุคคลต่างด้าวที่ได้รับรายงานไว้นั้น มีอยู่ 3 เชื้อชาติ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา โดยในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนทั้งสิ้น 8,062 ราย แบ่งเป็น ชาวพม่า 7,997 ราย ชาวลาว 64 ราย และชาวกัมพูชา 1 ราย (กองทะเบียนแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2545) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสถานที่ที่ระบุไว้ในรายงาน พบว่า จำนวนบุคคลต่างด้าวมียุทธจำนวนมาก ที่ระบุในการรายงานเป็นเลขที่บ้าน แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นแรงงานในระบบ ที่มีความเสี่ยงในการกระทำผิดต่ำ เนื่องจากมีนายจ้างคอยควบคุมอีกชั้นหนึ่ง ส่วนแรงงานต่างด้าวที่มักมีการกระทำผิดสูงกว่า คือ แรงงานนอกระบบที่หลบหนีเข้าเมือง ซึ่งขาดทั้งหลักฐานที่อยู่ และสามารถกระทำผิดได้โดยการติดตามจับกุมทำได้ลำบาก จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างไม่เป็นทางการในด้านสถานที่ที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวมารวมตัวกันอยู่เป็นจำนวนมาก และการสำรวจภาคสนามเข้าช่วยในการระบุตำแหน่ง พบว่า แรงงานต่างด้ามักเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ร้านอาหาร สถานบันเทิงบางแห่ง ตลาดสดที่พบจากการสำรวจภาคสนามว่า มีกลุ่มบุคคลต่างด้าวดังกล่าวอยู่มาก ได้แก่ บริเวณตลาดต้นลำไย ตลาดเมืองสมุทร และตลาดศิริวัฒนา หรืออาศัยปะปนอยู่ในแหล่งชุมชนแออัดต่างๆ โดยเฉพาะในตลาดสด มักมีกลุ่มของแรงงานต่างด้าวเข้ามาจับจ้องไปอยู่พัก และพักอาศัยกันในบริเวณตลาด หรือรวมกันเช่าห้องพักราคาถูกที่ไม่ห่างจากตลาดมากนัก เพื่อความสะดวก

ในการเข้าไปทำงานยังพื้นที่ ส่วนกลุ่มบุคคลต่างด้าวที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ร้านอาหาร และสถานบันเทิงนั้น มักมีห้องพักให้อยู่แล้ว ซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกันกับที่ทำงาน นอกจากนี้ ยังได้รับค่าจ้างโดยตรงจากนายจ้าง ไม่เหมือนกับกลุ่มที่ทำงานในตลาดสด ซึ่งต้องอาศัยการเรียกใช้งานจากพ่อค้าแม่ค้า จึงสามารถหาเงินในการยังชีพได้ (รูป 2.8)

สำหรับกลุ่มชาวเขา ที่เข้ามาในเขตเมืองเชียงใหม่มีอยู่หลายชาติพันธุ์ จากการสอบถามตำรวจ และผู้ประกอบการต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ พบว่ากลุ่มชาวเขามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาของทางโรงเรียนคริสเตียนต่างๆ ที่ไปปรับตัวมาดูแล และให้การศึกษา กลุ่มชาวเขาเหล่านี้ พบอยู่มากในบริเวณโบสถ์คริสต์ต่างๆ โดยเฉพาะโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 ที่ตั้งอยู่ ณ เชียงสะพานนวรรฐ และบริเวณโรงเรียนพระหฤทัย ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นกลุ่มชาวเขาที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษาเพื่อการค้าขาย พบมากที่สุดบริเวณด้านหลังตลาดต้นลำไยและตลาดเมืองสมุทร (กลุ่มชาวเขากลุ่มนี้ลงมาขายสินค้าเกษตรให้แก่พ่อค้าในเมือง พบมากในช่วง 03.00-06.00น.) บริเวณทางเข้าตลาดวโรรสหรือถนนช่วงเมรุ (ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเชื้อสายจีนฮ่อที่มีฐานะดี มีลูกจ้างส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าอื่นๆ ขายสินค้าพื้นเมืองต่างๆ พบมากในเวลากลางวัน) บริเวณไนท์บาซาร์ สถานบริการย่านถนนท่าแพและถนนลอยเคราะห์ ประดูท่าแพด้านทิศตะวันตก ด้านหลังตลาดประตูเชียงใหม่ สถานบริการริมถนนห้วยแก้ว และถนนนิมมานเหมินท์ (มักเดินเร่ขายดอกไม้ เครื่องประดับ ให้แก่นักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน) โดยเฉพาะบริเวณศูนย์การค้า 12 ห้วยแก้ว เป็นต้น

กลุ่มบุคคลเร่ร่อน โดยมากแล้วมักอยู่ทั่วไปในเขตเมือง อาศัยขออาหารหรือเศษเงินจากนักท่องเที่ยว อยู่ไม่ประจำที่ เดินทางไปเรื่อยๆ บริเวณที่พบกลุ่มบุคคลเหล่านี้มักเป็นบริเวณสาธารณะที่ไม่มีบุคคลเป็นเจ้าของ โดยมากพบบุคคลเหล่านี้ในบริเวณสวนสาธารณะ พื้นที่ว่างได้สะพานลอยหรือได้สะพานข้ามแม่น้ำปิง ตลาดสดต่างๆ จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า มีบริเวณเฉพาะที่มีบุคคลเร่ร่อนเข้ามาอาศัยอยู่ คือ บริเวณเชิงสะพานและได้สะพานนวรรฐ สวนสาธารณะด้านข้างตลาดต้นลำไย สะพานจันทร์สมอนุสรณ์ ริมทางแม่น้ำปิงระหว่างตลาดเมืองสมุทรไปจนถึงตลาดต้นลำไย (รูป 2.8)

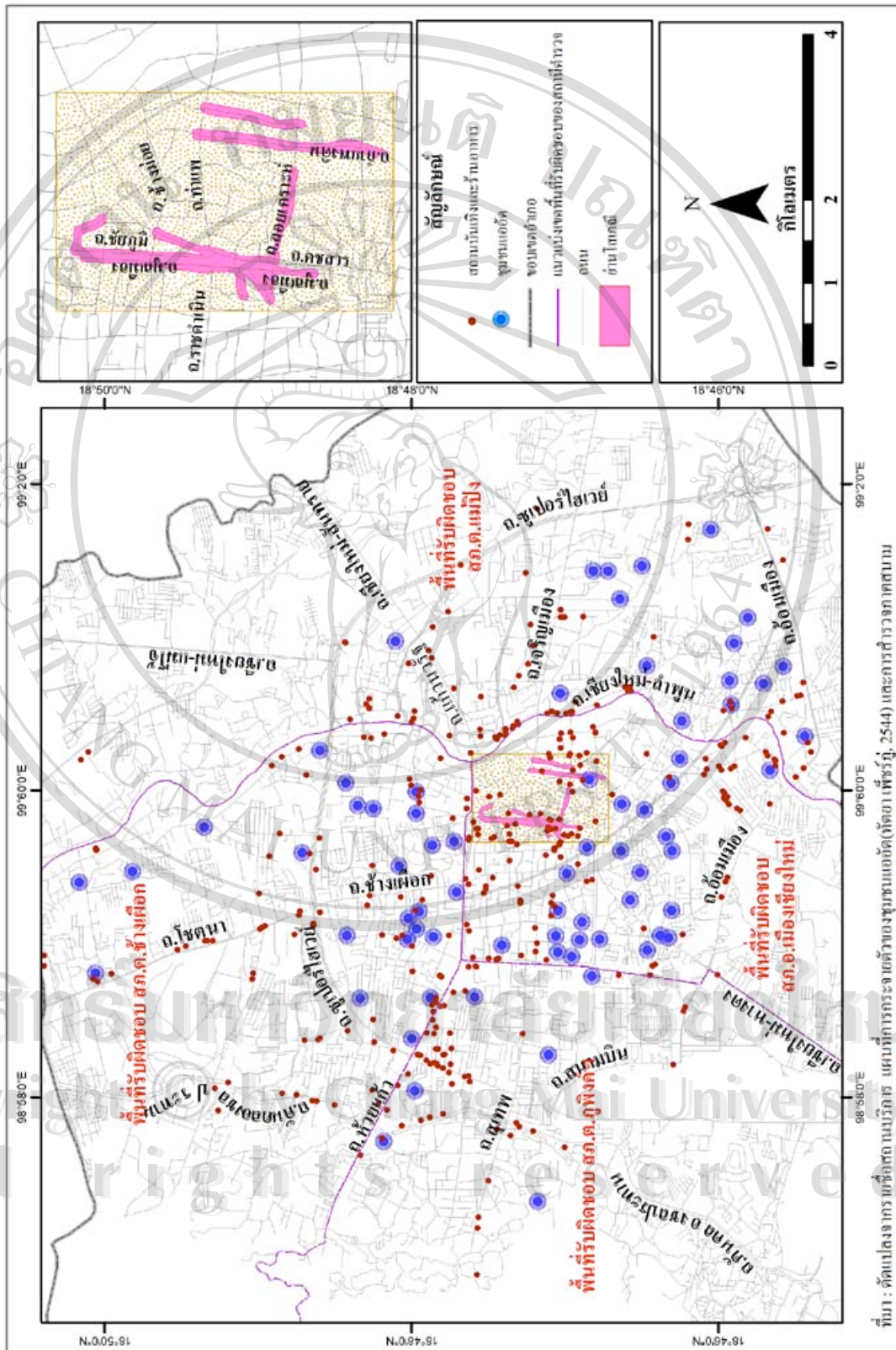
กลุ่มสังคมประเภทนี้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง อาจก่ออาชญากรรมขึ้นได้ทุกเมื่อ และสามารถหลบหนีหลังจากกระทำผิดไปยังพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งเป็นการยากในการติดตามจับกุม เนื่องจากขาดหลักฐานในการติดตามตัว นอกจากนี้ ในแหล่งชุมชนแออัดบางแห่ง ที่ขาดการตรวจตราดูแลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจกลายเป็นแหล่งซ่องสุมของคนต่างด้าวรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และอาจกลายเป็นปัญหาขึ้นได้ในอนาคต

3) แหล่งชุมชนแออัด

ลักษณะของกลุ่มสังคมเชิงพื้นที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ แหล่งชุมชนแออัด ที่เป็นปัญหาที่สำคัญของเมืองแทบทุกเมืองในโลก ชุมชนแออัดเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของคนยากไร้ ที่พักอาศัยอยู่อย่างแออัดขัดเขียด ขาดแคลนปัจจัยสี่ และปัจจัยทางด้านสาธารณสุขปโลกและสาธารณสุขในชั้นมูลฐาน ทำให้คนในชุมชนถูกกดดันให้เกิดเป็นปัญหาทางใจและปัญหาสังคมอื่นๆ ติดตามมา โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจ ความกดดันในครอบครัวที่ต้องดิ้นรน จึงมักมีปัญหา ยาเสพติด การค้าประเวณี โรคเอดส์ อกายมุข (โกศล วงศ์สวรรค์ และ สถิต วงศ์สวรรค์, 2543) นอกจากนี้ พื้นที่ชุมชนแออัดมักเป็นที่หลบซ่อนตัวของอาชญากรอีกด้วย พื้นที่ชุมชนแออัดที่ตั้งอยู่ใกล้พื้นที่พาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ เช่น ตลาดสด ห้างสรรพสินค้า มีโอกาสที่คนในชุมชนแออัดอาจก่อคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินสูง เนื่องจากมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมเกิดขึ้น (ชนะทิศ แก้วอัมพร, 2538) ในเมืองเชียงใหม่ก็มีย่านชุมชนแออัดที่กระจายอยู่ทั่วทั้งเขตเมือง จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของทัตยา เพ็ชรภู (2544) พบว่า แหล่งชุมชนแออัดในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 71 แห่ง ส่วนใหญ่มักเกาะกลุ่มกันให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น บริเวณถนนสิงหราช ต่อเนื่องไปถึงถนนทิพย์เนตร บริเวณด้านหลังตลาดศิริวัฒนา บริเวณตลาดหนองหอย บริเวณถนนห้วยแก้วและถนนสุเทพ (รูป 2.9) บางแห่งผู้อยู่อาศัยก็เป็นคนต่างจังหวัด ในบางแห่งผู้อยู่อาศัยก็เป็นกลุ่มชาวเขาหรือกลุ่มคนต่างด้าวทั้งหมด เช่น ชุมชนคลองเงิน ชุมชนแออัดด้านหลังโรงเรียนมงฟอร์ต เป็นต้น

4) สถานบันเทิงและย่านโสเภณี

สำหรับสถานบันเทิงและย่านโสเภณีที่ถือเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ ที่มีส่วนในการทำลายวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของเมืองเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็น การใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม อยู่ใกล้สถานศึกษา สถาบันศาสนา ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เข้าไปใช้บริการในสถานบันเทิง ปัญหาการใช้สิ่งเสพติด การค้าประเวณี เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เป็นปัญหาที่เป็นผลกระทบจากสถานบันเทิง ดังนั้น จึงมีความพยายามในด้านต่างๆ ที่ควบคุมสถานบันเทิงดังกล่าว เช่น นโยบายการจัดระเบียบสังคม พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 เป็นต้น ที่ล้วนแต่ต้องการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้

รูป 2.9 ชุมชนแออัด ร้านอาหาร สถานบริการ และย่านโนสเก็พในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © Chiang Mai University
All rights reserved

ที่มา : คัดแปลงจาก แผนที่สถานบริการ และบริการรถโดยสารของชุมชนแออัด (ได้มา: เข็ววี, 2544) และภาพสำรวจภาคสนาม

สำหรับในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนสถานบันเทิงทุกประเภทถึง 184 แห่ง (รูป 2.9) รูปแบบของสถานทีนั้นมีทั้งที่อยู่ในลักษณะของโรงแรม ที่พักชั่วคราว ร้านอาหารที่มีการแสดงดนตรี เป็นต้น จากการสำรวจภาคสนามในเวลากลางคืน พบว่า ทุกช่วงกลางคืนของวันศุกร์ - เสาร์นั้น มีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการยังสถานบันเทิงต่างๆ ทั่วเมืองเชียงใหม่มากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะบริเวณสถานบันเทิงริมถนนห้วยแก้ว ถนนหัดเสวี หมู่บ้านเชียงใหม่แลนด์ และถนนรอบคูเมือง ที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการกันมาก สาเหตุที่วันดังกล่าวมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากนั้น เป็นเพราะว่าเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ผู้คนจึงมักออกมาเที่ยวสังสรรค์กัน รวมไปถึงกลุ่มเด็กวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ช่วงวันดังกล่าวในปลายสัปดาห์จึงมีผู้คนมาก ในขณะที่ช่วงกลางคืนของวันธรรมดามีคนเข้ามาเที่ยวน้อย ส่วนบริเวณอื่นๆ ของเมืองเชียงใหม่ก็เช่นกัน ช่วงปลายสัปดาห์ มักมีกลุ่มวัยรุ่นเข้าไปรวมกลุ่มในพื้นที่สาธารณะภายหลังจากที่สถานบันเทิงปิดบริการ (02.00 น. - 06.00 น. โดยประมาณ)

ในด้านปัญหาสังคม ในสถานบันเทิงบางแห่ง ยังฝ่าฝืนโดยปล่อยให้เด็กวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าไปใช้บริการโดยไม่มีการตรวจบัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กผู้หญิง เพราะถือว่าเป็นตัวชูโรงเรียกให้ลูกค้าเข้ามาใช้บริการ หรือสถานบันเทิงบางแห่งที่แฝงตัวอยู่ในรูปของโรงแรม หรือสถานที่มิดชิดที่รอดพ้นการตรวจตราจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็สามารถเปิดบริการเกินเวลาที่กำหนด มีการซื้อขายสิ่งเสพติด ที่เป็นสาเหตุแห่งอาชญากรรมขั้นต้น นอกเหนือจากนั้น มีสถานบริการบางแห่งที่เปิดกิจการในลักษณะที่เลียนแบบสถานบันเทิง เช่น อาบ อบ นวด ที่มีดีสโก้เทค หรือบริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ภายใน โดยที่ไม่ได้มีการขอจดทะเบียนที่ถูกต้อง ก็เป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยากและอาจสร้างปัญหาให้แก่สังคมเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สำหรับย่านโสเภณี มักอยู่ปะปนในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาก พื้นที่ดังกล่าวในเขตเมืองเชียงใหม่มีมากที่สุดที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ บริเวณถนนท่าแพ ถนนมูลเมือง ถนนคชสาร ถนนชัยภูมิ ถนนกำแพงดิน ถนนท่าแพซอย 1 และถนนลอยเคราะห์ (รูป 2.11) ย่านโสเภณีดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง นอกจากนี้ ยังมีร้านประเภทต่างๆ ที่เปิดให้บริการแก่ชาวต่างชาติโดยเฉพาะ เช่น ร้านอาหารที่เปิดการแสดงมวยไทย ร้านอินเทอร์เน็ตที่ให้บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ ร้านนวดแผนโบราณ ร้านกาแฟ ร้านสูทเกอร์ เป็นต้น ในเวลากลางคืน บริเวณลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ และด้านหลังประตูท่าแพ ถนนมูลเมือง และถนนราชดำเนิน มักมีหญิงขายบริการมารวมกลุ่มอยู่ในบริเวณนั้นอยู่เป็นประจำ ส่วนบริเวณถนนคชสาร และถนนลอยเคราะห์ มีร้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่ติดๆกัน เรียงรายทั้งสองฟากถนน ไปจนถึงย่านไนท์บาซาร์ ลักษณะร้านส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยร้านขายสุรา บริษัทนำเที่ยว ร้านเช่ารถ ร้านอาหารประกอบการแสดงของสาวประเภท

สอง ร้านขายหนังสือต่างประเทศ และบริการแลกเงินตราต่างประเทศ ส่วนบริเวณถนนมูลเมือง และ ถนนชัยภูมิ ก็มีลักษณะของร้านค้าที่คล้ายคลึงกันกับถนนลอยเคราะห์ และมักมีโรงแรมชั่วคราวราคา ถูกหรือเกสต์เฮาส์ปะปนอยู่ทั่วบริเวณ บริเวณเหล่านี้ มักมีสาวขายบริการที่นั่งประจำร้าน เพื่อเรียกลูกค้า หรือในบางครั้งก็ไปกับชาวต่างชาติ ในลักษณะของเพื่อนเที่ยว หรือเป็นไกด์ให้แก่ชาวต่างชาติชั่วคราว

โดยสรุป กลุ่มสังคมต่างๆ เหล่านี้ แม่ว่ายังไม่มีความชัดเจนนักในด้านความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ทางสังคมต่างๆ กับคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเมืองเชียงใหม่ ผู้กระทำการอาจมาจากกลุ่มสังคมเหล่านี้หรือไม่ก็ได้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ลักษณะของกลุ่มสังคมต่างๆ เหล่านี้เป็นลักษณะที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ได้ และอาจยังส่งผลกระทบต่อปัญหาสังคมอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว เป็นต้น

2.2.6 ตำแหน่งสถานที่เฉพาะที่อาจเกิดอาชญากรรม

นอกเหนือจากคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณที่พักอาศัยแล้ว ยังมีบริเวณอื่นๆ ที่มักมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง จากการรวบรวมข้อมูลสถิติคดีการเกิดอาชญากรรมปี พ.ศ. 2539-2543 ของสถานีตำรวจทั้ง 4 แห่งในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ประเภทของสถานที่เฉพาะที่มักมีการเกิดคดีอาชญากรรม ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ตลาด โรงแรม หอพักและเกสต์เฮาส์ บ้านจัดสรร และ ธนาคาร ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการค้นหาตำแหน่ง และบันทึกตำแหน่งคดีอาชญากรรมลงบนแผนที่อย่างรวดเร็ว จึงต้องบันทึกตำแหน่งสถานที่ต่างๆ ให้มีลักษณะเป็นข้อมูลจุดในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ดังนี้

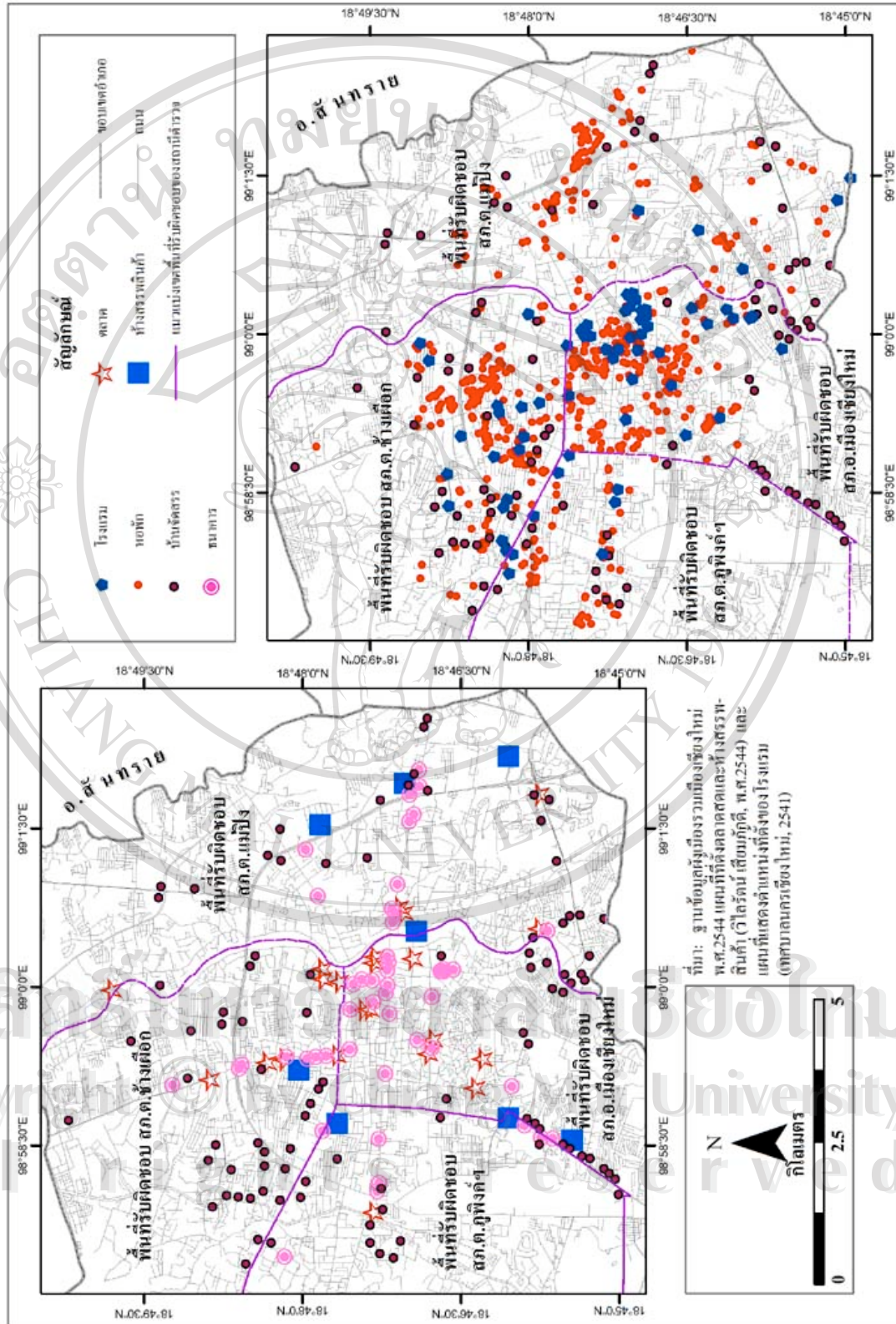
1) ห้างสรรพสินค้า

ห้างสรรพสินค้า ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็ก มักมีการแสดงสินค้าบนชั้นแสดงสินค้าที่แบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ โดยมีจุดจ่ายเงินแยกต่างหากเมื่อคนได้เลือกซื้อสินค้าจนพอใจแล้ว การเปิดโอกาสให้ลูกค้าสามารถเดินเลือกซื้อของได้โดยอิสระ โดยมีเพียงพนักงานประจำสินค้าคอยเฝ้า ในทางกลับกันอาจเป็นการกระตุ้นให้อาชญากรทำการลักทรัพย์สินค้าออกมา โดยการซุกซ่อนในเสื้อผ้า หรือสับเปลี่ยนกับของที่ตนนำมา โดยเฉพาะเครื่องแต่งกาย ในปัจจุบัน ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่จึงได้พยายามแก้ไขปัญหาลักขโมยสินค้า โดยการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยในการควบคุม เช่น กล้องโทรทัศน์วงจรปิด เครื่องตรวจจับโดยการสแกนผ่านเครื่องแต่งกาย การติดสัญญาณลงบนสินค้าที่ต้องผ่านการจ่ายเงินแล้วจึงลบสัญญาณออกได้ นอกจากนี้ ห้างสรรพสินค้ายังมี

คนจำนวนมากที่เข้ามาใช้บริการ พื้นที่ในห้างที่มีบริเวณกว้างจึงไม่สามารถทำการตรวจตราได้ตลอดเวลา จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูล พบว่า ในพื้นที่ศึกษามีห้างสรรพสินค้าอยู่ทั้งหมด 8 แห่ง คือ ห้างสรรพสินค้าริมปิงซูเปอร์สโตร์สาขาโชตนา ห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว ห้างสรรพสินค้าแมคโคร ห้างสรรพสินค้าริมปิงซูเปอร์สโตร์สาขานวรัฐ ห้างสรรพสินค้าสีสวนพลาซ่า ห้างสรรพสินค้าบิกซี ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขาแอร์พอร์ต และห้างสรรพสินค้าโลตัสซูเปอร์เซนเตอร์สาขาหางดง นอกจากนี้ ในห้างสรรพสินค้าบางแห่ง ยังมีสถานบริการและสถานบันเทิงต่างๆ ที่เปิดให้บริการ เช่น บริเวณชั้นใต้ดิน ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลกาดสวนแก้ว บริเวณลานจอดรถ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลแอร์พอร์ต เป็นต้น (รูป 2.10)

โดยรวมแล้ว การกระจายตัวของห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่ในบริเวณที่อยู่ใกล้กับทางด่วนระหว่างเมือง ถนนเข้า-ออกเมืองเชียงใหม่ และบริเวณถนนกระจายการจราจรทั้งหมด โดยในเขต สก.ต.แม่ปิง มีห้างสรรพสินค้าอยู่มากที่สุด และตั้งอยู่ริมถนนเชียงใหม่-ลำปางที่เป็นทางด่วนระหว่างเมืองเกือบทั้งหมด คือ ห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ ห้างสรรพสินค้าแมคโคร และห้างสรรพสินค้าบิกซี ส่วนห้างสรรพสินค้าที่เหลือ คือ ห้างสรรพสินค้าริมปิงซูเปอร์สโตร์สาขานวรัฐตั้งอยู่ริมถนนเชียงใหม่-ลำพูน และอยู่ใกล้เขตใจกลางเมือง ส่วนในเขต สก.ต.ภูพิงค์ฯ มีห้างสรรพสินค้าอยู่ในพื้นที่ 2 แห่งด้วยกัน คือ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว ตั้งอยู่ริมถนนห้วยแก้ว และห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขาแอร์พอร์ต ตั้งอยู่ริมถนนเชียงใหม่-หางดง ในเขตพื้นที่ของ สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีห้างสรรพสินค้าโลตัสซูเปอร์เซนเตอร์สาขาหางดงเพียงแห่งเดียว ตั้งอยู่บริเวณริมถนนเชียงใหม่-หางดง ส่วนในเขต สก.ต.ช้างเผือก มีห้างสรรพสินค้าริมปิงซูเปอร์สโตร์สาขาโชตนาเพียงแห่งเดียวเช่นกัน ตั้งอยู่ริมถนนช้างเผือก จากลักษณะดังกล่าว เห็นได้ว่า ห้างสรรพสินค้าแทบทุกแห่งมักตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการสัญจรคับคั่ง และตั้งอยู่ในบริเวณเขตเมืองชั้นนอก ที่มีพื้นที่กว้างมากกว่าการกระจุกตัวรวมกันอยู่ในเขตเมือง คดีอาชญากรรมที่มักเกิดขึ้นในพื้นที่เหล่านี้ ได้แก่ คดีอาชญากรรมประเภทลักทรัพย์ทั่วไป ลักทรัพย์ยานยนต์และรถยนต์

ในด้านความเหลื่อมล้ำของช่วงปีที่เปิดให้บริการของห้างสรรพสินค้าในบางแห่งที่ไม่เท่าเทียมกันนั้น อาจส่งผลให้มีการเพิ่มลดของคดีในพื้นที่เดียวกันให้มีความแตกต่างกันได้ กล่าวคือ ห้างสรรพสินค้าแทบทุกแห่งในพื้นที่ศึกษามีการเปิดให้บริการมาก่อนปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน ยกเว้น ห้างสรรพสินค้าบิกซีและห้างสรรพสินค้าโลตัสซูเปอร์เซนเตอร์สาขาหางดงเปิดกิจการในปี พ.ศ. 2540 เช่นเดียวกัน ส่วนห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ เปิดกิจการในปี พ.ศ. 2541

รูป 2.10 การกระจายตัวของสถานที่เหมาะสมที่อาจเกิดอาชญากรรม

2) ตลาดสด

ย่านพาณิชย์กรรมที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง นอกเหนือจากห้างสรรพสินค้าแล้วนั้น คือ ตลาดสด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดคนให้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่อย่างมากเช่นกัน โดยตลาดเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าทั่วไป และเป็นสินค้าที่อยู่ในความต้องการหรือเป็นของที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ตลาดจึงมีคนเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก มีผู้คนพลุกพล่าน ไม่มีใครสนใจใคร ดังนั้น ผู้ที่จัดสรร ขาดเงินหรือเกิดอดอยากขึ้นมา ก็อาศัยหากิน โดยการลักขโมยอาหารหรือทรัพย์สินภายในบริเวณนี้ นอกจากความพลุกพล่านของผู้คนแล้วนั้น ในตลาดสดบางแห่ง ยังเป็นแหล่งแรงงานรับจ้าง ที่มีทั้งกลุ่มแรงงานชาวเขา และกลุ่มแรงงานต่างด้าวปะปนไปด้วยในตัว บางแห่งยังมีคนเร่ร่อนที่พักอาศัยกันอยู่โดยรอบตลาดดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณตลาด ส่วนใหญ่แล้วมีความคล้ายคลึงกับคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ห้างสรรพสินค้า โดยมาก คดีที่เกิดขึ้นมักเป็นคดีลักทรัพย์ คดีวิ่งราวทรัพย์ ลักรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และคดีวิ่งราวทรัพย์ จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ในปี พ.ศ. 2545 มีตลาดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ทั้งหมด 22 แห่ง มีทั้งตลาดขายปลีกและตลาดขายส่ง (รูป 2.10) เช่น ตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ตลาดเมืองสมุทร ตลาดบริบูรณ์ เป็นต้น โดยที่การกระจายตัวของตลาดแทบทั้งหมดมักตั้งอยู่ในบริเวณเขตเมืองตอนใน มีตลาดเพียงจำนวนเล็กน้อยที่ตั้งอยู่ห่างจากเขตเมืองตอนในมาก แต่ก็ตั้งอยู่ในย่านชุมชนและที่พักอาศัย และอยู่ใกล้กับเส้นทางคมนาคมของเมือง

ในด้านตำแหน่งที่ตั้งของตลาดสดที่กระจายอยู่ในพื้นที่นั้น พบว่า เขตพื้นที่รับผิดชอบของ สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีตลาดอยู่มากที่สุด จำนวน 9 แห่ง คือ บริเวณศูนย์กลางธุรกิจหลักใจกลางเมืองเชียงใหม่ มีตลาด 2 แห่ง คือ ตลาดต้นลำไย และตลาดวโรรส ส่วนในบริเวณเขตคูเมืองตอนใน และย่านการค้าไนท์บาร์ซาร์ มีตลาดตั้งอยู่ถึง 5 แห่งด้วยกัน คือ บริเวณถนนมูลเมือง 2 แห่ง คือ ตลาดสมเพชร และตลาดมิ่งเมือง บริเวณประตูเชียงใหม่ริมถนนบำรุงราษฎร์ 2 แห่ง คือ ตลาดบำรุงบุรีและตลาดประตูเชียงใหม่ และบริเวณย่านการค้าไนท์บาร์ซาร์อีก 1 แห่ง คือตลาดอนุสาร พื้นที่ดังกล่าวเป็นย่านชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ นอกจากนั้น เมื่อห่างจากใจกลางเมืองเชียงใหม่มากขึ้น มีตลาดเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือ ตลาดทิพเนตร และตลาดประตูก้อม และตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นย่านที่พักอาศัยเช่นกัน

รองลงมา พื้นที่รับผิดชอบของ สก.ต.ช้างเผือก มีตลาดสดตั้งอยู่มากเป็นอันดับต่อมา คือมีจำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง โดยเกาะกลุ่มไปตามถนนช้างเผือกต่อเนื่องไปถึงถนนโชตนาทั้งหมด 4 แห่ง คือ ตลาดช้างเผือก ตลาดศิริวัฒนา ตลาดช่วงสิงห์ และตลาดบริบูรณ์ ส่วนตลาดที่เหลืออีก 3 แห่งนั้น

กระจุกตัวอยู่ใกล้กับเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์กลางธุรกิจหลักใจกลางเมืองเชียงใหม่ คือ ตลาดเมืองสมุทร ตลาดเมืองใหม่ และตลาดชาวเหนือ

ในเขต สก.ต.แม่ปิงนั้น มีตลาดจำนวนทั้งสิ้น 5 แห่งด้วยกัน ตลาดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองเกือบทั้งหมด แต่บริเวณดังกล่าวก็เป็นย่านชุมชน ได้แก่ ตลาดหนองหอยบริเวณย่านชุมชนหนองหอยริมถนนเชียงใหม่-ลำพูน ตลาดอ้อมเมืองโพธิ์ทองบริเวณโรงเรียนกวิละริมถนนอ้อมเมือง และตลาดบ้านท่าย่านชุมชนบ้านท่า ริมถนนป่าตัน ส่วนตลาดที่เหลืออีก 2 แห่งนั้นตั้งอยู่ใกล้ใจกลางเมือง ที่เป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองเชียงใหม่บริเวณริมถนนเจริญเมือง คือ ตลาดสันป่าข่อยและตลาดทองคำ ส่วนตลาดที่ตั้งอยู่ในเขต สก.ต.ภูพิงค์นั้น มีตลาดเพียงแห่งเดียวคือตลาดต้นพยอม ตั้งอยู่ในบริเวณริมถนนคันคลองชลประทานตัดกับถนนสุเทพ ด้านหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นย่านชุมชนเช่นเดียวกัน

3) โรงแรม หอพัก และเกสต์เฮาส์

โรงแรม หอพัก และเกสต์เฮาส์ เป็นสถานที่พักอาศัยประเภทชั่วคราว มีการเช่าพื้นที่เพื่อการพักอาศัยแบบชั่วคราว หากเป็นหอพัก ผู้ที่เข้าไปพักอาศัย มักเป็นนักเรียน นักศึกษา หากเป็นโรงแรมหรือเกสต์เฮาส์ ผู้พักอาศัยมักเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือคนจากต่างจังหวัดที่เข้ามาพักอาศัยในระหว่างงานเทศกาลและงานประเพณีต่างๆ ของเมือง นอกจากนั้น โรงแรมบางแห่งยังจัดสถานบันเทิงและสถานบริการไว้ภายในตัวอีกด้วย เช่น โรงแรมพรพิงค์ โรงแรมเชียงใหม่สุวรรณกิตต์ เป็นต้น ด้วยลักษณะของสถานที่ที่มีคนจำนวนมากเข้าออก โดยที่ผู้เข้าไปพักอาศัยเป็นการชั่วคราว มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตลอดเวลา ภายในสถานที่ก็ยังมีพื้นที่พหุศักยภาพที่ใช้ร่วมกัน เช่น ทางเดินระหว่างห้อง ลานจอดรถ ห้องโถงรับรอง เป็นต้น จึงอาจเกิดอาชญากรรมขึ้นได้จากการที่ผู้พักอาศัยไม่คุ้นหน้าค่าตากันคืออาชญากรรมที่มักเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่เหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นคดีประเภทลักทรัพย์ทั่วไป โดยเฉพาะการลักทรัพย์ในห้องพักที่เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในโรงแรม และคดีประเภทคดีลักทรัพย์ยานยนต์ที่เกิดขึ้นมากในบริเวณที่เป็นหอพัก จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูล ในปี พ.ศ. 2545 มีโรงแรมทั่วเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ทั้งสิ้น 67 แห่ง หอพักและเกสต์เฮาส์อีกทั้งหมด 298 แห่ง (รูป 2.10)

จากการเปรียบเทียบตำแหน่งที่ตั้งของ โรงแรม หอพัก และเกสต์เฮาส์ กับพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจ พบว่า สถานีตำรวจที่มีสถานที่เหล่านี้อยู่มากที่สุด คือ สก.ต.ช้างเผือก 135 แห่ง แบ่งเป็นโรงแรม 18 แห่ง ที่ตั้งอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ทั้งในบริเวณที่เป็นถนนกระจายการจราจร และถนนที่เป็นตรอกซอกซอย ส่วนหอพักและเกสต์เฮาส์อีก 117 แห่ง โดยมากอยู่ในบริเวณด้านหลังสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ บริเวณที่พักอาศัยย่านสันติธรรม และด้านหลังตลาดศิริวัฒนา ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีทั้ง

ห้องพักสำหรับนักเรียน นักศึกษาและบุคคลทำงานทั่วไป ส่วนในเขต สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีสถานที่เหล่านี้มากเป็นอันดับสองรองจาก สก.ต.ช้างเผือก มีจำนวนทั้งสิ้น 114 แห่ง แบ่งเป็น โรงแรม 36 แห่ง ที่พบมากในบริเวณย่านการค้าไนท์บาร์ซาร์ บริเวณริมถนนลอยเคราะห์ และบริเวณถนนช้างคลานอีกเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ในเขตคูเมืองตอนในก็มีโรงแรมอยู่น้อยเช่นกัน ส่วนห้องพักและเกสต์เฮาส์ที่อยู่ในเขต สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 78 แห่ง โดยมากตั้งอยู่ในเขตคูเมืองตอนใน โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษา โรงเรียนหอพระ เป็นต้น และพื้นที่บริเวณถนนนันทารามกับถนนระแงงต่อเนื่องกัน ที่มีทั้งห้องพักและเกสต์เฮาส์ตั้งอยู่มากด้วย

ในเขต สก.ต.แม่ปิง มีโรงแรม ที่พักและเกสต์เฮาส์มากเป็นอันดับสามของพื้นที่ มีจำนวนสถานที่เหล่านี้ทั้งหมด 70 แห่ง แบ่งเป็นโรงแรม 5 แห่ง ที่กระจายอยู่ทั่วไปในแหล่งชุมชนและย่านที่พักอาศัยต่างๆ เช่น โรงแรมบอสโซเทล ช้างสถานีรถไฟ โรงแรมนครพิงค์พาเลซ โกสต์ลาดหนองหอย เป็นต้น ส่วนห้องพักและเกสต์เฮาส์นั้น พบอยู่มากที่สุดในบริเวณใกล้กับมหาวิทยาลัยพายัพ ที่ตั้งอยู่ริมถนนเชียงใหม่ลำปาง

สำหรับเขต สก.ต.ภูพิงค์ฯ มีสถานที่เหล่านี้อยู่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่ของสถานีตำรวจอื่นๆ คือ มีโรงแรมอยู่จำนวนทั้งหมด 8 แห่ง โดยตั้งอยู่บริเวณถนนห้วยแก้ว 5 แห่งและถนนสุเทพอีก 3 แห่ง ซึ่งทั้งสองบริเวณนั้นต่างก็เป็นถนนกระจายการจราจรที่มีการสัญจรคับคั่ง ส่วนห้องพักและเกสต์เฮาส์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เหล่านี้มีจำนวนทั้งสิ้น 38 แห่ง โดยส่วนใหญ่เกาะกลุ่มกันอยู่มากในบริเวณตรอกซอกซอยริมถนนคันคลองชลประทานทั้งสองฝั่งถนน โดยเฉพาะประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นย่านที่พักอาศัยเกือบทั้งหมด และบริเวณตรอกซอกซอยริมถนนสุเทพ โดยเฉพาะบริเวณประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ด้านทิศใต้ (ประตูทางเข้าด้านคณะวิศวกรรมศาสตร์)

4) หมู่บ้านจัดสรร

หมู่บ้านจัดสรร ซึ่งจัดเป็นที่พักอาศัยที่มีการจัดเตรียมระบบสาธารณูปโภคที่พร้อมต่อการพักอาศัย นอกจากนี้ ในด้านรูปแบบของที่พักอาศัยก็มีการตกแต่งอย่างประณีต สวยงาม ให้ความรู้สึกที่สุขสบาย เปลี่ยนวัสดุก่อสร้างจากการใช้ไม้ มาเป็นคอนกรีต บางหมู่บ้านนั้นยังมีพื้นที่นันทนาการให้กับผู้พักอาศัยในหมู่บ้าน เช่น สระว่ายน้ำ สถานที่ออกกำลังกาย เป็นต้น ในทางกลับกัน ก็เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงฐานะของผู้พักอาศัยไปในตัวอีกด้วย คดีอาชญากรรมที่มักเกิดในเขตบ้านจัดสรร ส่วนใหญ่เป็นคดีประเภทคดีลักทรัพย์ทั่วไป ลักทรัพย์รถยนต์ รถยนต์ ทั้งกลางวันและกลางคืน จากการ

สำรวจและรวบรวมข้อมูล พบว่า ในปี พ.ศ. 2545 มีหมู่บ้านจัดสรรในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 103 แห่ง (รูป 2.10)

เขตสถานีตำรวจที่มีจำนวนหมู่บ้านจัดสรรมากที่สุด คือ เขต สภ.ต.แม่ปิง มีหมู่บ้านจัดสรรจำนวน 37 แห่ง พบในพื้นที่เขตชานเมืองมากกว่าเขตเมืองชั้นใน และเกาะกลุ่มไปตามถนน โดยเฉพาะถนนเชียงใหม่-ลำปาง ถนนเชียงใหม่-แม่โจ้ ถนนเชียงใหม่-สันกำแพง และถนนอ้อมเมือง ส่วนในเขต สภ.ต.ช้างเผือก มีหมู่บ้านจัดสรร รองลงมาจากเขต สภ.อ.แม่ปิง จำนวน 33 แห่ง และตั้งอยู่ในเขตชานเมืองมากกว่าในเขตเมืองชั้นในเช่นเดียวกัน และมีการกระจายตัวที่เกาะกลุ่มไปตามถนนเช่นกัน โดยเฉพาะบริเวณริมถนนคันคลองชลประทาน ถนนห้วยแก้ว ถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ถนนโชตนา และถนนสุขเกษม ส่วนในบริเวณเขตเมืองชั้นใน มีหมู่บ้านจัดสรรจำนวนน้อยที่กระจุกตัวในที่พักอาศัยย่านสันติธรรม ส่วนหมู่บ้านจัดสรรที่เหลือนั้น กระจุกกระจายกันไปในพื้นที่โดยไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน

สำหรับในเขต สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ มีหมู่บ้านจัดสรรทั้งหมด 19 แห่ง โดยส่วนใหญ่เกาะกลุ่มไปตามถนนเชียงใหม่-หางดง มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ในเขตเมืองชั้นในเช่นกัน ส่วนหมู่บ้านจัดสรรในเขต สภ.ต.ภูพิงค์ฯ มีจำนวน 14 แห่ง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในย่านที่พักอาศัยในตรอกซอกซอยริมถนนคันคลองชลประทาน โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบวัดอุโมงค์ และมีบางส่วนที่ตั้งอยู่ริมถนนห้วยแก้ว และถนนสุเทพ

5) ธนาคาร

ธนาคารเป็นสถานที่รับฝากเงิน และจ่ายเงินแก่ผู้ที่มีบัญชีเงินฝากและมาถอนเงินออกไปเป็นค่าใช้จ่าย และเป็นแหล่งทุนกู้ยืมเงินแก่ผู้ที่ต้องการนำเงินไปลงทุนในกิจการต่างๆ ธนาคารจึงเป็นสถานที่ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับเงินที่รับรู้กันโดยทั่วไป จึงอาจมีกลุ่มอาชญากรที่คอยหาช่องโอกาสในการปล้นทรัพย์จากธนาคาร หรือก่อเหตุกับผู้ที่มาติดต่อกับธนาคาร (อรรถพ ฐุบำรุง, 2538) คดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น มักเป็นคดีปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์จากผู้ที่มาติดต่อกับธนาคาร อีกด้วย นอกจากนี้ พื้นที่ภายนอกธนาคารซึ่งใช้เป็นที่จอดรถสำหรับลูกค้าที่มาติดต่อกับธนาคาร โดยเฉพาะธนาคารที่มีที่จอดรถอยู่ภายนอกอาคาร ก็มักเกิดคดีลักทรัพย์ยานยนต์และลักทรัพย์เกิดขึ้นอีกด้วย สำหรับธนาคารที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่มีจำนวนทั้งสิ้น 49 แห่ง (รูป 2.10)

การกระจายตัวของธนาคารมีลักษณะที่กระจายตัวไปตามถนน โดยเฉพาะบริเวณถนนท่าแพ ถนนเจริญเมือง และถนนช้างเผือก ที่มีการกระจายตัวของธนาคารเป็นแนวยาวไปกับถนนดังกล่าว นอกจากนั้น ธนาคารมักอยู่ในเขตเมืองชั้นในมากกว่าเขตเมืองชั้นนอก ยกเว้นบริเวณนั้นเป็นแหล่งชุม

ชน โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า หรือสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งก็มีธนาคารตั้งอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นด้วย เช่น บริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้างสรรพสินค้าโลตัสซูเปอร์เซ็นเตอร์สาขาทางดงบริเวณตลาดบริหารนิคมถนนโชตนา ตลาดหนองหอยริมถนนเชียงใหม่-ลำพูน โรงพยาบาลแม่คอกอร์-มิกริมถนนแก้ววรัฐ สถานีขนส่งอาเขต เป็นต้น

ในเขต สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีธนาคารอยู่ในพื้นที่มากที่สุด มีจำนวน 23 แห่ง ส่วนใหญ่กระจุกตัวในบริเวณย่านการค้าริมถนนท่าแพ ตลาดวโรรส และย่านการค้าต่างๆ โดยรอบเขตคูเมืองตอนใน มีเพียงส่วนน้อยที่ตั้งอยู่ห่างจากเขตเมืองชั้นในออกมา ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับการกระจายตัวของธนาคารในเขต สก.ต.แม่ปิง และ สก.ต.ช้างเผือก ที่มีจำนวนธนาคารในพื้นที่อยู่ในอันดับรองลงมาคือ 11 แห่ง และ 7 แห่งตามลำดับ

ส่วนในเขต สก.ต.ภูพิงค์ฯ มีธนาคารที่อยู่ในพื้นที่เพียง 4 แห่งเท่านั้น และตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่ที่เป็นแหล่งชุมชน และสถาบันการศึกษา ได้แก่ บริเวณตลาดต้นพยอม โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.3 การป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

ในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ จากพื้นที่ศึกษามีสถานีตำรวจทั้งหมด 4 แห่ง คือ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่(สก.อ.เมืองเชียงใหม่) สถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง(สก.ต.แม่ปิง) สถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงค์ฯ(สก.ต.ภูพิงค์ฯ) และสถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก(สก.ต.ช้างเผือก) โดยมีรายละเอียดในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลที่รวบรวมมาจนถึง พ.ศ. 2545 ประกอบด้วย กำลังพลตำรวจในแต่ละสถานีตำรวจ ลักษณะการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ การแบ่งเขตสายตรวจอันรวมไปถึงการติดตั้งจุดตรวจคู่แดงและคู่ยามซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานโดยทั่วไปของแต่ละสถานีตำรวจ ดังนี้

2.3.1 กำลังพลตำรวจในแต่ละสถานีตำรวจ

จากจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งหมดในแต่ละสถานีตำรวจที่มีพื้นที่รับผิดชอบอยู่ในเขตเมืองเชียงใหม่ มีจำนวนทั้งสิ้น 901 นาย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขต สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีจำนวนมากที่สุดถึง 368 นาย คิดเป็นร้อยละ 40.84 นาย รองลงมาคือเขต สก.ต.แม่ปิง มีจำนวน 202 นาย คิดเป็นร้อยละ

ละ 22.42 และ สก.ต.ช้างเผือกมีจำนวน 172 นาย คิดเป็นร้อยละ 19.08 ส่วน สก.ต.ภูพิงค์ฯ มีจำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจน้อยที่สุด คือ 159 นาย คิดเป็นร้อยละ 17.66

สำหรับกำลังพลตำรวจต่อประชากรในแต่ละสถานีตำรวจ เนื่องจากแต่ละสถานีตำรวจไม่ได้มีพื้นที่รับผิดชอบที่สอดคล้องกับขอบเขตการปกครองเป็นรายตำบล จึงต้องใช้วิธีการคาดประมาณจำนวนประชากรในแต่ละสถานีตำรวจจากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยการซ้อนทับขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจกับแผนที่ขอบเขตการปกครองรายตำบล (รูป 2.1) โดยใช้หลักการเดียวกันกับการคำนวณความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ ซึ่งสามารถคาดประมาณจำนวนประชากรในแต่ละสถานีตำรวจได้ดังนี้ (ตาราง 2.7)

ตาราง 2.7 การเปรียบเทียบกำลังพลตำรวจต่อจำนวนประชากรและพื้นที่รับผิดชอบในแต่ละสถานีตำรวจ

สถานีตำรวจ	จำนวนเจ้าหน้าที่ตำรวจ	พื้นที่รับผิดชอบ(ตร.กม.)	จำนวนประชากร พ.ศ. 2543	อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากร	อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อพื้นที่ (ตร.กม.)
สก.อ.เมืองเชียงใหม่	368	26.29	74,559	202.61	0.07
สก.ต.แม่ปิง	202	48.65	46,632	230.85	0.24
สก.ต.ภูพิงค์ฯ	159	62.41	26,031	163.72	0.39
สก.ต.ช้างเผือก	172	52.31	45,932	267.05	0.30
รวม	901	189.66	193,154	214.38	0.21

ที่มา: จากการคำนวณอัตรากำลังพลตำรวจต่อจำนวนประชากรและพื้นที่รับผิดชอบด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

จากตาราง 2.7 ในเขต สก.อ.เมืองเชียงใหม่ มีจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเขตสถานีตำรวจอื่นๆ จำนวน 74,559 คน หรือหมายความว่า ตำรวจ 1 นายต้องดูแลประชากร 203 คน แต่ในด้านอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อพื้นที่นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นาย ต้องดูแลพื้นที่ 0.07 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยที่สุด ส่วน สก.ต.แม่ปิงนั้น มีจำนวนประชากรในพื้นที่สูงเป็นอันดับสองของพื้นที่ แต่ในด้านอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากรนั้น มีค่ามากเป็นอันดับสาม คือ ตำรวจ 1 นายต้องดูแลประชากร 231 คน และดูแลพื้นที่ขนาด 0.24 ตารางกิโลเมตร

ในการทำงานเดียวกัน เขตสภ.ต.ช้างเผือกที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับสามของพื้นที่ แต่กลับมีอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากรสูงที่สุด คือ ตำรวจ 1 นายต่อดูแลประชากรสูงถึง 268 คน และดูแลพื้นที่ขนาด 0.3 ตารางกิโลเมตร ส่วนเขต สภ.ต.ช้างเผือกนั้น ตำรวจ 1 นายต่อดูแลประชากร 164 คน และดูแลพื้นที่ขนาด 0.39 ตารางกิโลเมตร

อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาที่เป็นประชากรตามสำมะโนครัว ยังมีประชากรแฝงอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา โดยเฉพาะพื้นที่สถานีตำรวจที่มีสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยตั้งอยู่ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในเขต สภ.ต.ภูพิงค์ฯ และพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง เช่น พื้นที่คูเมืองตอนในของเขต สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ กลุ่มประชากรแฝงเหล่านี้มีผลทำให้อัตราส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากรสูงขึ้น และเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง เนื่องจากกำลังพลตำรวจมีอยู่อย่างจำกัดอีกด้วย

2.3.2 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ

โดยทั่วไปแล้วการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น มีลักษณะในการปฏิบัติงานอยู่มากมาย ที่ขึ้นอยู่กับกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน้าที่ปฏิบัติที่ไม่เหมือนกัน กลุ่มของเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถแยกเป็นกลุ่มใหญ่ตามลักษณะการทำงาน ได้แก่ กลุ่มตำรวจสายตรวจ กลุ่มตำรวจสืบสวน และสอบสวน และกลุ่มตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งตำรวจแต่ละส่วนนั้น ปฏิบัติงานโดยวิธีการซึ่งเอื้อประโยชน์และควบคุมซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะตำรวจสายตรวจนั้น ถือว่าเป็นด่านหน้าที่มักต้องเผชิญกับกลุ่มคนร้ายโดยตรง ดังนั้น จึงต้องมีหลักมาตรฐานที่ช่วยในการปฏิบัติงานสายตรวจให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ดังแสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

เนื่องจากในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่มีประชากรเป็นจำนวนมาก ในแต่ละสถานีตำรวจก็มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น จึงต้องมีการแบ่งเขตสายตรวจ เพื่อให้สายตรวจที่ออกปฏิบัติงานได้ทราบว่าจะขอบเขตรับผิดชอบของตนอยู่บริเวณใดของพื้นที่ และช่วยจัดการให้เขตสายตรวจที่มีอยู่นั้น ไม่กว้างจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป โดยทั่วไปแล้ว กลุ่มตำรวจสายตรวจมีหน้าที่ในการลาดตระเวนในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ โดยยึดหลักการแสดงตนเพื่อตัดช่องโอกาสคนร้ายที่กำลังจะกระทำความผิดให้เปลี่ยนใจ ตำรวจสายตรวจต้องผลัดเปลี่ยนกันตลอด 24 ชั่วโมง หากพบสิ่งใดน่าสงสัยก็สามารถขอตรวจค้นเพื่อป้องกันเหตุร้าย และหากพบผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าก็สามารถจับกุม แจ้งข้อหา และส่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีได้ทันที (พงศพัทธ์ ฉายาพันธุ์, 2540) ลักษณะการ

ปฏิบัติงานของสายตรวจยังแบ่งประเภทหน้าที่ออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้อีก 5 ประเภท โดยความหมาย และหน้าที่ของสายตรวจแต่ละประเภทที่กำหนดไว้มีดังนี้

1) สายตรวจจรยนต์ เป็นสายตรวจที่ใช้รถยนต์เป็นพาหนะ มีหน้าที่ออกตรวจสนับสนุน กำกับดูแล สั่งการ บังคับบัญชา การตรวจของสายตรวจจรยนต์ให้ปฏิบัติตามแผนการตรวจที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนรับผิดชอบออกตรวจตราในถนนสายหลัก สายสำคัญในพื้นที่ สถานที่สำคัญ แหล่งธุรกิจการค้า สถานที่สถานที่ราชการ งานพิเศษต่างๆ เช่น นำขบวนบุคคลสำคัญ งานรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญหรืองานถวายความปลอดภัย เป็นต้น

2) สายตรวจจรยนต์ เป็นสายตรวจที่ใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะ ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามในเขตเมืองและชุมชน เพราะสามารถไประงับเหตุได้อย่างคล่องตัว รวดเร็ว และต้องไปถึงที่เกิดเหตุได้ภายใน 5 นาที ไม่ว่าจะอยู่บริเวณใดภายในเขตตรวจ นับตั้งแต่วันที่ได้รับการร้องเรียน

3) สายตรวจเดินเท้า เป็นสายตรวจที่ไม่ใช่ยานพาหนะ มีหน้าที่ลาดตระเวนในพื้นที่ ใช้กับพื้นที่บางแห่งที่ยานพาหนะไม่อาจผ่านไปได้ หรือสถานที่ที่มีการจราจรคับคั่ง มีระยะทางในการตรวจน้อยกว่าสายตรวจจรยนต์และสายตรวจจรยนต์

4) สถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล เป็นสถานีย่อยที่ทางสถานีได้กระจายออกไปในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้มีการบริการที่รวดเร็ว และประชาชนได้รับความสะดวกมีความปลอดภัย มีความรู้สึกอบอุ่น ที่มีตำรวจไปใกล้ชิดในพื้นที่ เป็นไปตามโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชนหรือโรงพักเพื่อประชาชน งานรับผิดชอบ คือ การรับแจ้งความร้องทุกข์เบื้องต้น การแจ้งเอกสารหาย แจ้งเป็นหลักฐาน การตรวจตรา ป้องกันและระงับเหตุในพื้นที่รับผิดชอบ

5) ตู้ยาม จัดขึ้นเพื่อให้บริการประชาชนในย่านชุมชนเมืองค่อนข้างหนาแน่น ทั้งในด้านการป้องกันอาชญากรรมและการบริการประชาชนในการแจ้งความร้องทุกข์เบื้องต้น การแจ้งเอกสารหาย แจ้งหลักฐาน การปฏิบัติงานคล้ายกับงานของสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล แต่ที่พิเศษต่างออกไปคือ งานด้านการประชาสัมพันธ์ งานบริการประชาชน เช่น นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาในพื้นที่

สำหรับเจ้าหน้าที่สายตรวจจรยนต์ ออกปฏิบัติงานครั้งละ 2 คน (หากเจ้าหน้าที่ผู้ร่วมปฏิบัติงานไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ ต้องออกไปปฏิบัติงานเพียงคนเดียว) โดยมีทั้งหมด 3 ผลัดใน 24 ชั่วโมง (ผลัดละ 8 ชั่วโมง) เริ่มตั้งแต่ 1) 8.00 น.-16.00 น. 2) 16.00 น.-24.00 น. 3) 24.00 น.- 8.00 น.

โดยหมุนเวียนกันไปใน 1 วัน ต้องคอยตรวจดูแดงในพื้นที่ของตน และลงลายมือชื่อกำกับ (อย่างน้อย 1 ครั้งใน 1 ผลัด) หากได้รับการแจ้งเหตุทางวิทยุ ต้องไปถึงที่เกิดเหตุภายใน 5 นาที

สายตรวจรถยนต์ ถือเป็นสถานีเคลื่อนที่ และเป็นหัวหน้าสายตรวจ ออกทำงานในลักษณะเดียวกันกับสายตรวจจักรยานยนต์ คือ ปฏิบัติงานครั้งละ 2 คน ในเวลาผลัดเดียวกันกับสายตรวจจักรยานยนต์ ไม่จำเป็นต้องวิ่งไปตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายเช่นเดียวกับรถจักรยานยนต์ แต่วิ่งไปตามถนนสายหลักที่ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบของสถานีของตนเท่านั้น มีหน้าที่พิเศษคือ ต้องควบคุมสายตรวจจักรยานยนต์และตรวจดูแดงที่อยู่ในพื้นที่ว่าสายตรวจจักรยานยนต์เข้ามาในพื้นที่จริง หากมีเหตุร้ายเกิดขึ้น ต้องติดต่อกับสายตรวจจักรยานยนต์ ให้มาระงับเหตุได้ทันที

นอกเหนือจากนี้ ในแต่ละสถานีตำรวจ ก็ยังสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการทำงานของเจ้าหน้าที่สายตรวจ ให้มีความสอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ โดยเน้นวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที และสามารถดูแลพื้นที่และประชาชนได้อย่างทั่วถึง ยกตัวอย่างเช่น ในเขต สภ.ต.ภูพิงค์ฯ ที่ให้เจ้าหน้าที่สายตรวจ “หยุด” ที่จุดตรวจดูแดง เพื่อสอบถาม พูดคุยกับประชาชนที่อยู่โดยรอบจุดตรวจดูแดง ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน และหาข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ไปด้วยในตัว หรือการพบปะเยี่ยมเยียนผู้เสียหาย นอกจากนี้เป็นรายงานความคืบหน้าของคดีให้ฟังแล้ว ยังสร้างความอุ่นใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

2.3.3 การแบ่งเขตสายตรวจและการติดตั้งจุดตรวจดูแดงและตู้ยาม

สำหรับหลักเกณฑ์ในการวางตำแหน่งจุดตรวจดูแดงลงในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจต้องพิจารณาจากจำนวนของจุดตรวจดูแดงที่เคยติดตั้งมาก่อนในแต่ละเขตตรวจ ต้องไม่มากเกินไป จนทำให้เจ้าหน้าที่สายตรวจไม่อาจตรวจตราพื้นที่ที่วางดูแดงไว้ได้ละเอียดรอบคอบ เนื่องจากต้องรีบไปลงลายมือชื่อแก่จุดตรวจอื่นๆ ต้องไม่ติดกับถนนใหญ่จนเกินไป จนทำให้ละเลยการเข้าไปตรวจพื้นที่ที่เป็นบริเวณตรอก ซอก ซอยต่างๆ หรือพิจารณาจากการเกิดคดีอาชญากรรมในพื้นที่นั้นๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด หรือรับฟังจากข้อร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ที่ขอให้มีการติดตั้งดูแดงในเขตพื้นที่ของตน ซึ่งการขอรับการติดตั้งจุดตรวจดูแดงเหล่านี้ ทางสถานีตำรวจในพื้นที่เป็นผู้พิจารณาในการติดตั้งจุดตรวจดูแดง โดยที่ประชาชนผู้ร้องขอไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

นอกจากนี้แล้ว ตำแหน่งในการวางจุดตรวจดูแดงก็เป็นสิ่งสำคัญ ต้องติดตั้งจากตำแหน่งที่ประชาชนทั่วไปมองเห็นได้ง่าย เพื่อให้เกิดความอบอุ่น เชื่อมั่น และยังทำให้อาชญากรรมเกรงกลัวในการกระทำผิด เป็นการลดอาชญากรรมในอีกวิธีหนึ่ง

โดยทั่วไปแล้ว การติดตั้งจุดตรวจตู้แดงในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทุก 3 เดือน โดยต้องพิจารณาถึงสถานที่ที่มักเกิดคดีอาชญากรรมในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา นอกจากนั้นแล้ว ยังต้องคำนึงถึงลักษณะของพื้นที่ที่เป็นบ้านเรือนของบุคคลสำคัญ ย่านชุมชน เส้นทางเปลี่ยวหรือเส้นทางโจร และย่านที่พักอาศัยหนาแน่น ใน 1 เขตตรวจควรมีจุดตรวจตู้แดงได้ไม่ต่ำกว่า 12 ตู้ แต่ไม่ควรเกิน 20 ตู้

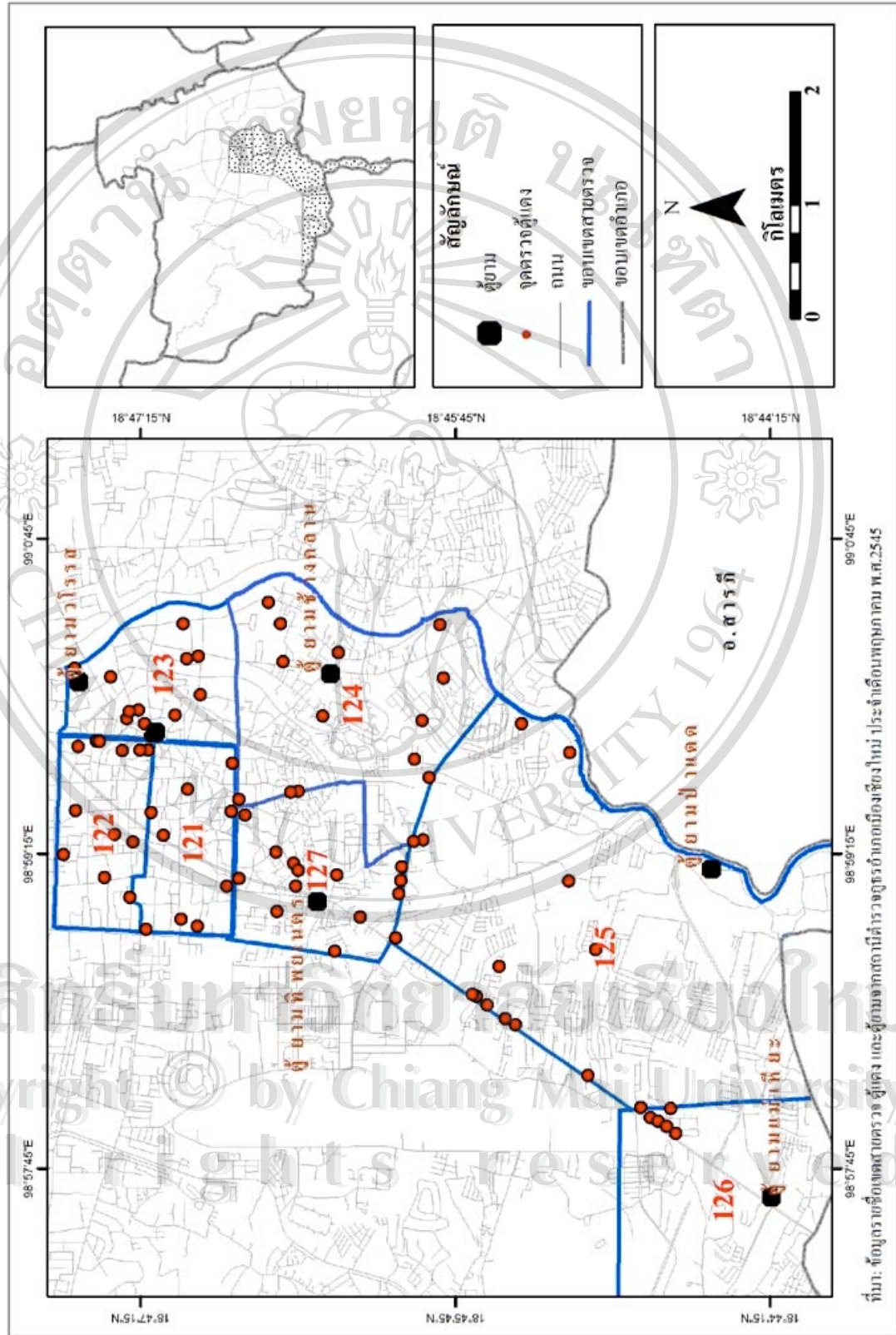
ระยะเวลาในการเก็บตรวจสมุดจากจุดตรวจตู้แดง แล้วแต่สถานีตำรวจผู้รับผิดชอบพื้นที่เก็บกลับไปตรวจ แต่ส่วนใหญ่แล้วเก็บกลับไปตรวจในทุกๆ วัน คือ สายตรวจจักรยานยนต์ที่รับผิดชอบผลัดกลางคืน เป็นผู้นำเอาสมุดไปวางเปลี่ยน และเก็บเอาสมุดที่ใช้ในตอนกลางวันกลับสถานี หรือ ใช้วิธีเก็บทุก 1 อาทิตย์ โดยเก็บสมุดกลับไปในวันวันศุกร์ ซึ่งสายตรวจรถยนต์เป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บสมุดตู้แดงกลับไป และเปลี่ยนเล่มใหม่ไว้แทนที่

สำหรับตู้ยามนั้น มีเจ้าหน้าที่ตำรวจไปประจำการผลัดละ 2 คน ระยะเวลา 12 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งมีลักษณะการทำงานที่คล้ายคลึงกับเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนประจำตำบล เพียงแต่ไม่จำเป็นต้องออกตรวจพื้นที่บ่อยครั้งเช่นเดียวกับสายตรวจรถจักรยานยนต์ แต่ต้องควบคุมดูแลเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ โดยต้องทำหน้าที่ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ในบางครั้งอาจต้องหา “ข่าว” เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน และหากมีคดีหรือเหตุร้ายเกิดขึ้น ต้องรับแจ้งเหตุเบื้องต้น ก่อนส่งให้สถานีตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบต่อไป สำหรับการแบ่งเขตสายตรวจในแต่ละสถานีตำรวจนั้น สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) การแบ่งเขตสายตรวจของสภ.อ.เมืองเชียงใหม่

การจัดการเขตตรวจในและการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของสภ.อ.เมืองเชียงใหม่ นั้น ได้แบ่งพื้นที่ทั้งหมดออกเป็น 7 เขตตรวจ (รูป 2.11) และในการออกตรวจพื้นที่นั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจใช้รถจักรยานยนต์เป็นหลักในการออกตรวจ โดยมีเจ้าหน้าที่สายตรวจเขตละ 2 คนใน 1 ผลัด และเข้าไปตรวจตรายังพื้นที่ที่ติดตั้งจุดตรวจตู้แดงไว้ เพื่อลงชื่อกำกับสมุดในตู้แดงนั้นๆ เป็นหลักฐาน หากระหว่างการตรวจตรามีเหตุเกิดขึ้น ต้องไปประจับเหตุ ณ สถานที่เกิดเหตุโดยทันที

สภ.อ.เมืองเชียงใหม่ นั้น มีจุดตรวจตู้แดงทั้งหมด 80 แห่งด้วยกัน (เป็นตำแหน่งจุดตรวจตู้แดงที่สภ.อ.เมืองเชียงใหม่กำหนดเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545) ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว จุดตรวจตู้แดงทั้งหมดนั้น กระจายอยู่ในเขตตรวจทั้ง 7 เขตตรวจในอัตราที่ใกล้เคียงกัน(ตาราง 2.8) แต่เมื่อพิจารณาถึงตำแหน่งของจุดตรวจตู้แดง โดยภาพรวมแล้ว เห็นได้ชัดว่า มีจุดตรวจตู้แดงเกาะกลุ่มกันอยู่มาก ในบริเวณย่านประตูท่าแพ ที่เป็นย่านชุมชนและมีผู้คนพลุกพล่านอย่างมาก ส่วนบริเวณถนนลอยเคราะห์ก็เป็นบริเวณที่มีสถานบันเทิงและสถานบริการต่างๆ ตั้งอยู่อย่างหนาแน่นตามแนวถนน ส่วนในเขตคู

รูป 2.11 เขตสายตรวจ ผู้ขามและจุดตรวจผู้แดงในเขตพื้นที่ของของ สภ.อ.เมืองเชียงใหม่

ตาราง 2.8 การแบ่งเขตสายตรวจ จำนวนผู้แต่ง และสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล

สถานี	เขตตรวจ*	จำนวนผู้แต่ง	ผู้แต่ง	จำนวนผู้ตรวจ	จำนวนและสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล	จำนวนผู้ตรวจประจำตำบล	จำนวนและสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล	จำนวนผู้ตรวจประจำตำบล	จำนวนและสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล	จำนวนผู้ตรวจประจำตำบล	จำนวนและสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล	จำนวนผู้ตรวจประจำตำบล	จำนวนและสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล
สถานี 1 สถานีตำรวจภูธร	เขตตรวจ 1	11	1.25	0	8.8	0	121	12	0	3.41	3.52	0	3.52
	เขตตรวจ 2	11	1.25	0	8.8	0	122	12	2	8.42	1.66	0	1.66
	เขตตรวจ 3	12	1.47	2	9.22	2	123	12	1	2.41	5.39	1	5.39
	เขตตรวจ 4	12	1.44	1	3.78	1	124	12	2	1.44	9.72	2	9.72
	เขตตรวจ 5	12	10.08	1	1.89	1	รวมทุกเขต	12	0	3.66	3.28	0	3.28
	เขตตรวจ 6	10	6.26	1	1.76	1	รวมทุกเขต	0	3	32.98	0.07	0	0.07
	เขตตรวจ 7	12	1.77	1	7.34	1	121	19	0	6.96	2.73	0	2.73
	เขตตรวจ 8	12	2.33	1	3.58	1	122	15	0	2.32	6.47	0	6.47
	เขตตรวจ 9	12	2.22	0	5.41	0	123	5	1	0.85	7.06	1	7.06
	เขตตรวจ 10	12	1.92	1	6.77	1	124	13	1	1.12	12.5	1	12.5
	เขตตรวจ 11	12	4.87	1	2.67	1	125	12	0	1.3	9.23	0	9.23
	เขตตรวจ 12	11	2.76	0	3.99	0	126	12	0	32.29	9.57	0	9.57
เขตตรวจ 13	0	21.5	1	0.05	1	127	16	2	6.23	2.9	2	2.9	
เขตตรวจ 14	0	4.1	1	0.34	1								
เขตตรวจ 15	0	5.39	1	0.19	1								
เขตตรวจ 16	0	4.57	1	0.23	1								

ที่มา: แผนที่ตั้งหน่วยงานตำรวจผู้แต่ง ผู้ตรวจ และสถานีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ประจำสถานีตำรวจ ประจำเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2545

หมายเหตุ: * หมายเลขเขตตรวจหมายถึงบริเวณพื้นที่ที่ใช้เรียกกันในงานสายตรวจประจำสถานี

** ความหนาแน่นต่อพื้นที่ หมายถึง จำนวนผู้แต่ง สถานีตำรวจชุมชนประจำตำบล และจุดตรวจผู้แต่งต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร

เมืองตอนในที่เป็นเขตที่พักอาศัยที่หนาแน่นนั้น จุดตรวจตู้แดงเกือบทั้งหมดนั้น กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ ส่วนบริเวณถนนที่ล้อมรอบคูเมือง โดยเฉพาะบริเวณถนนมูลเมืองนั้น มีการกระจุกตัวของจุดตรวจตู้แดงในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นย่านพาณิชยกรรมและมีสถานบันเทิงจำนวนมาก เมื่อไกลออกไปจากเขตคูเมืองแล้ว ส่วนใหญ่กระจายไปตามแนวถนนหลักของพื้นที่ ได้แก่ บริเวณถนนเชียงใหม่-หางดง บริเวณถนนวัวลาย ตำบลหายยา และบริเวณถนนอ้อมเมือง ตำบลป่าแดด ส่วนตู้ขามและสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบลนั้น มีจำนวน 6 แห่งด้วยกัน มีการกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ และมีตำแหน่งที่ไม่ซ้ำซ้อนกันกับจุดตรวจตู้แดง ยกเว้นบริเวณย่านประตูท่าแพ ที่มีตู้ขามรับแจ้งเหตุตั้งขึ้นมาอีกแห่งหนึ่งด้วย ส่วนตู้ขามที่เหลือนี้กระจายออกไปในบริเวณที่ไม่สามารถใช้สายตรวจรถจักรยานยนต์ออกตรวจตามปกติได้ ด้วยเหตุว่ามีพื้นที่ที่กว้างและไกลจากสถานีตำรวจอย่างมาก ได้แก่ พื้นที่เขตตำบลแม่เหิยะ และเขตตำบลป่าแดดด้านทิศใต้ ซึ่งทางสภ.อ.เมืองเชียงใหม่ใช้วิธีการตั้งป้อมขามขึ้นในพื้นที่แทนคือ บริเวณสี่แยกถนนเชียงใหม่-หางดง ณ ถนนวงแหวนรอบที่สาม และบริเวณสี่แยกถนนเชียงใหม่-ลำพูน ณ ถนนวงแหวนรอบที่สามเช่นเดียวกัน

บริเวณที่มีจุดตรวจตู้แดงและตู้ขามหนาแน่นมากที่สุด ในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ คือบริเวณเขตตรวจหมายเลข 123 มีจำนวนรวมของจุดตรวจตู้แดง และตู้ขามทั้งหมด 14 แห่ง คิดเป็นอัตราความหนาแน่นต่อพื้นที่ทั้งหมดได้ 9.52 แห่งต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งเขตตรวจหมายเลข 123 นี้ ครอบคลุมบริเวณถนนชัยภูมิและถนนคชสาร (คูเมืองด้านทิศตะวันออก) มาจนถึงบริเวณถนนวิชัยนันทน์ ถนนไปรษณีย์ ถนนช้างคลาน ถนนศรีดอนไชย และไปบรรจบกับบริเวณคูเมืองอีกครั้งหนึ่ง มีพื้นที่ประมาณ 1.47 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวนี้ ครอบคลุมบริเวณย่านลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ ถนนท่าแพ ย่านตลาดวโรรส ย่านการค้าไนท์บาซาร์ และบริเวณสถานบันเทิงต่างๆ บนถนนลอยเคราะห์และถนนกำแพงเงิน เห็นได้ว่า บริเวณที่เป็นเขตหมายเลข 123 นี้ ประกอบไปด้วยพื้นที่ที่เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมและการบริการเป็นส่วนใหญ่ และมีการใช้พื้นที่เกือบตลอดเวลา สำหรับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ขามรองลงมาคือบริเวณเขตตรวจหมายเลข 121 และ 122 ที่มีอัตราความหนาแน่นต่อพื้นที่เท่ากันคือ 8.8 แห่งต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งครอบคลุมบริเวณคูเมืองด้านในทั้งหมด มีพื้นที่รวมประมาณ 4.5 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่พักอาศัยที่มีพื้นที่ที่ติดถนนเป็นบริเวณพาณิชยกรรมและการบริการ และมีวัดและโบราณสถานมากมายอยู่ในพื้นที่เขตคูเมืองตอนในที่เป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ จึงกลายเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาเที่ยวอย่างมากในบริเวณแห่งนี้ เช่น บริเวณวัดพระสิงห์ วัดเจดีย์หลวง

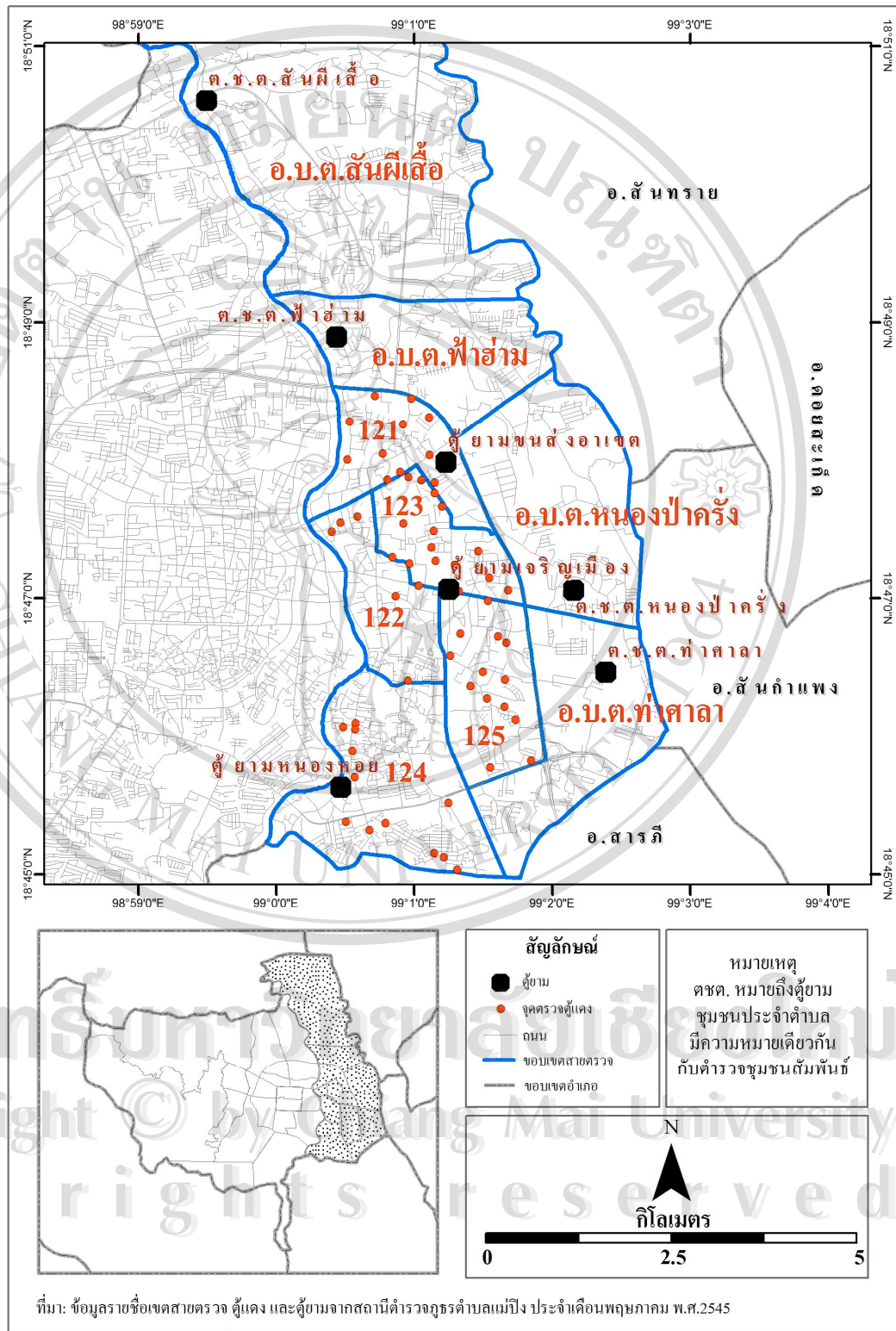
นอกจากนี้ ยังมีตลาดสดที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือตลาดสมเพ็ชร และย่านบริการด้านหลังประตูท่าแพ ที่มีทั้งร้านอาหาร ร้านรถเช่า บริษัทนำเที่ยว และสถานบันเทิงต่างๆ อยู่มาก

2) การแบ่งเขตสายตรวจของ สก.ต.แม่ปิง

การแบ่งเขตตรวจของสถานีตำรวจภูธร ตำบลแม่ปิงนั้น แบ่งเขตตรวจออกเป็น 5 เขตตรวจของสถานี และอีก 4 เขตตรวจนั้น เป็นเขตของอบ.ต.ในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครคอยช่วยตรวจตราในพื้นที่อีกด้วย แต่ตำรวจสายตรวจก็ต้องเข้าไปในพื้นที่ด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับสก.ต.แม่ปิง มีจุดตรวจตู้แดงทั้งหมด 59 แห่ง (เป็นตำแหน่งจุดตรวจตู้แดงที่สก.ต.แม่ปิงกำหนดเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545) และแบ่งพื้นที่เขตตรวจออกเป็น 5 เขต (ตาราง 2.8) ซึ่งครอบคลุมเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้งหมด ยกเว้นบริเวณพื้นที่ตำบลหนองหอย ที่มีการตำแหน่งจุดตรวจตู้แดงที่เลยออกมานอกเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนพื้นที่อื่นๆ ที่เลยออกมานอกเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แต่ยังคงอยู่ในบริเวณเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง ได้แก่ ตำบลสันผีเสื้อ ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง และตำบลท่าศาลา ซึ่งมีการตั้งสถานีตำรวจชุมชนประจำตำบลไว้แทนจุดตรวจตู้แดงเขตละ 1 แห่ง สำหรับจุดตรวจตู้แดงทั้ง 59 แห่ง กระจายอยู่ในเขตรับผิดชอบทั้ง 5 เขตในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน โดยภาพรวมของการวางตำแหน่งจุดตรวจตู้แดงทั้งหมดนั้น มีลักษณะการวางจุดตรวจที่กระจายทั่วไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานี กล่าวคือกระจายเข้าไปในแทบทุกพื้นที่ แม้ว่าไม่ใช่บริเวณที่เป็นถนนสายสำคัญ สังเกตได้ชัดเจนว่าจุดตรวจตู้แดงบนพื้นที่ไม่มีบริเวณใดที่มีจุดตรวจซ้ำซ้อนกันมาก ส่วนการตั้งตู้ยาม ณ บริเวณสถานีรถไฟ สถานีขนส่งอาเขต และบริเวณตลาดหนองหอย เป็นการจัดตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อรองรับกับปัญหาอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นจากจำนวนผู้เดินทางที่เข้าออกพื้นที่อย่างมากในแต่ละวัน ส่วนบริเวณตลาดหนองหอย ก็เป็นบริเวณที่มีการจราจรคับคั่งสูง เป็นย่านพาณิชย์กรรม และมีโรงแรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่ (รูป 2.12)

โดยทั่วไปแล้ว หากไม่นับรวมพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของ อ.บ.ต. ขนาดของพื้นที่ทั้ง 5 เขตตรวจในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิงมีการแบ่งพื้นที่เพื่อให้มีขนาดพื้นที่ที่ค่อนข้างใกล้เคียงกันมาก (ตาราง 2.8) ยกเว้นบริเวณเขตตรวจที่ 124 ที่ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองหอยทั้งหมดไว้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบอัตราความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามต่อตารางกิโลเมตรแล้วนั้น พื้นที่ที่มีความหนาแน่นมากที่สุดคือบริเวณเขตตรวจที่ 123 มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามถึง 6.77 แห่งต่อตารางกิโลเมตร ครอบคลุมบริเวณถนนเจริญเมือง ถนนทุ่งโฮเต็ล (บางส่วน) ถนนแก้ววรัฐ ถนนบำรุงราษฎร์ และถนนเชียงใหม่-ลำปาง มีพื้นที่ประมาณ 1.92 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นบริเวณพาณิชย์กรรม โดยเฉพาะบริเวณถนนเจริญเมืองและถนน

รูป 2.12 เขตสายตรวจ ตำบลและจุดตรวจจุดแจ้งในเขตรับผิดชอบของ สภ.ต.แม่ปิง

แก้วนวรัฐ และสถาบันราชการริมถนนทุ่งโฮเต็ล มีพื้นที่ที่เป็นแหล่งสาธารณูปการที่สำคัญคือโรงพยาบาลแม็คคอร์มิค สถาบันการศึกษาคือโรงเรียนคาราวิทยาลัย และสถาบันเทิงและโรงแรมที่ตั้งอยู่ริมถนนเชียงใหม่-ลำปาง ส่วนบริเวณที่มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงรองลงมาคือบริเวณเขตตรวจหมายเลข 121 มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงถึง 5.58 แห่งต่อตารางกิโลเมตร ที่ครอบคลุมบริเวณถนนเจริญราษฎร์ ถนนแก้วนวรัฐ ถนนทุ่งโฮเต็ล(บางส่วน) และถนนเชียงใหม่-ลำปาง มีพื้นที่ประมาณ 2.33 ตารางกิโลเมตร บริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณสถาบันการศึกษาและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สถานที่สำคัญในพื้นที่นี้ได้แก่ โรงเรียนปรินส์รอแอลส์วิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพริมถนนแก้วนวรัฐ และสถานีขนส่งอาเขต ถัดมาเป็นบริเวณเขตสายตรวจหมายเลข 122 มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดง 5.41 แห่งต่อตารางกิโลเมตร ครอบคลุมบริเวณถนนเจริญราษฎร์ ถนนแก้วนวรัฐ ถนนเจริญเมือง ถนนกองทราย และถนนเชียงใหม่-ลำพูน มีพื้นที่ประมาณ 2.22 ตารางกิโลเมตร เป็นบริเวณพื้นที่ที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ มีเขตพาณิชย์กรรมและเขตบริการบริเวณริมถนนเจริญเมือง ถนนเจริญราษฎร์ และถนนเชียงใหม่-ลำพูน ได้แก่ ตลาดสันป่าข่อย ตลาดทองคำ และร้านอาหารต่างๆ ที่มีการแสดงดนตรี เช่น ร้านริเวอร์ไซด์ ร้านก๊วยวิ และร้านคอกเทจ รวมไปถึงพื้นที่ริมถนนกับสถานีรถไฟเชียงใหม่

3) การแบ่งเขตสายตรวจของ สภ.ต.ภูฝิงค์ฯ

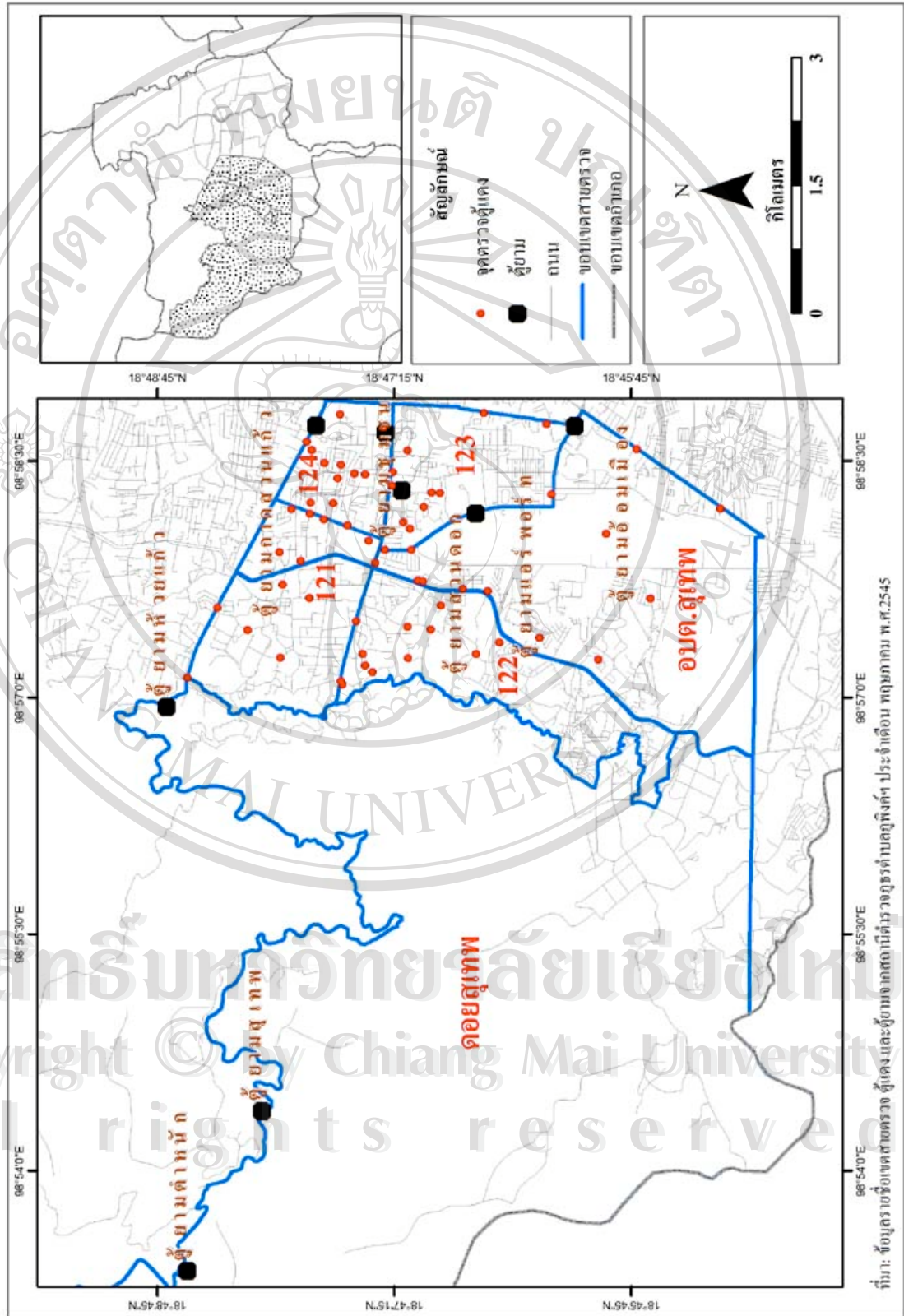
การแบ่งเขตตรวจของสถานีตำรวจภูธรตำบลภูฝิงค์ฯ นั้น แบ่งเขตตรวจทั้งหมดออกเป็น 6 เขตตรวจ และอีก 1 เขตตรวจที่เหลืออยู่นั้น อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ ซึ่งอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนบริเวณด้านพื้นที่ดอยสุเทพก็อยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานีเช่นเดียวกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจไปประจำด้อมที่บริเวณพระตำหนักภูฝิงค์ราชินี และบริเวณวัดพระธาตุดอยสุเทพ ส่วนตำรวจสายตรวจจักรยานยนต์ตรวจตราบริเวณพื้นที่หลักใหญ่ๆ ที่สำคัญ เช่น บริเวณน้ำตกห้วยแก้ว บริเวณอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย บริเวณวัดศรีโสดา ส่วนในเวลากลางคืน มีเจ้าหน้าที่ทหารมาประจำที่จุดทางขึ้นดอยสุเทพตั้งแต่ 20.00 น.เป็นต้นไป

สถานีตำรวจภูธรตำบลภูฝิงค์ฯ มีจำนวนจุดตรวจทั้งหมด 60 แห่ง(เป็นตำแหน่งจุดตรวจตู้แดงที่สภ.ต.ภูฝิงค์ฯ กำหนดเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 5 เขตตรวจ ไม่นับรวมพื้นที่บริเวณดอยสุเทพ ทั้ง 5 เขตตรวจดังกล่าว มีการแบ่งจุดตรวจตู้แดงในแต่ละเขตพื้นที่เท่าๆ กันคือเขตละ 12 แห่ง โดยมีเขตตรวจที่อยู่ภายใต้การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพที่มีการใช้อาสาสมัครร่วมในการตรวจตราพื้นที่อีกด้วยคือเขตตรวจ อ.บ.ต.สุเทพ ส่วนด้อมนั้น อยู่บริเวณถนนสายสำคัญๆ ที่อยู่ในเขตสายตรวจปกติ 5 แห่ง และส่วนบริเวณที่เป็นป่าหรือดอยสุเทพขึ้นไปนั้น

ไม่มีการติดตั้งจุดตรวจตู้แดง เนื่องจากมีระยะทางที่ไกลออกไปจากแหล่งชุมชนมาก และไม่สะดวกในการตรวจตราด้วยสายตรวจรถจักรยานยนต์ จึงใช้วิธีการตั้งตู้ยามแทนที่จุดตรวจตู้แดง ซึ่งตั้งในตำแหน่งสถานที่สำคัญๆ เช่น ตู้ยามห้วยแก้วบริเวณอนุสาวรีย์ศรีบูรพาศรีวิชัย ตู้ยามสุเทพบริเวณวัดพระธาตุดอยสุเทพ และตู้ยามตำหนักบริเวณพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ส่วนบริเวณเขตตรวจทั่วไปนั้นมีการตั้งตู้ยามในบริเวณที่ปะปนกับจุดตรวจตู้แดง ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญๆ 5 แห่ง ด้วยกัน คือ ตู้ยามกาดสวนแก้วบริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว ตู้ยามชุมชนบริเวณทางเข้าโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ด้านถนนสุเทพ ตู้ยามสวนดอกบริเวณวัดสวนดอก ตู้ยามแอร์พอร์ตบริเวณสนามบินเชียงใหม่ และตู้ยามอ้อมเมืองที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขาแอร์พอร์ต ส่วนการติดตั้งจุดตรวจตู้แดงนั้นกระจัดกระจายเข้าไปในทุกพื้นที่ โดยไม่มีจุดตรวจตู้แดงที่มีการเข้าช้อนกันเอง หรือเข้าช้อนกับบริเวณที่ตั้งตู้ยามไว้

สำหรับความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามนั้น พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามมากที่สุด คือ เขตสายตรวจหมายเลข 124 ที่มีอัตราความหนาแน่นของจุดตรวจถึง 9.72 แห่งต่อตารางกิโลเมตร (ตาราง 2.8) ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนห้วยแก้ว(บางส่วน) ถนนสุเทพ(บางส่วน) ถนนนิมมานเหมินท์ และถนนบุญเรืองฤทธิ์ มีพื้นที่ประมาณ 1.44 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ย่านพาณิชยกรรมและย่านสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ โดยมีเขตที่พักอาศัยที่ถูกล้อมรอบอยู่ตรงส่วนกลางของพื้นที่ ย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญได้แก่ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว บริเวณริมถนนห้วยแก้วตลอดทั้งสาย และริมถนนนิมมานเหมินท์ ส่วนพื้นที่ที่เป็นสาธารณูปการได้แก่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ที่เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่และเป็นสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกด้วย และโรงพยาบาลเชียงใหม่ราม บริเวณสี่แยกแจ้งหัวริน และมีตู้ยามตั้งอยู่ในพื้นที่เขตตรวจแห่งนี้ถึง 2 แห่งด้วยกัน คือ บริเวณทางเข้าโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ด้านถนนสุเทพ และห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลกาดสวนแก้ว ซึ่งก็เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนผ่านเข้าออกอย่างมากในแต่ละวัน (รูป 2.13)

เขตสายตรวจที่มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามรองลงมาคือเขตสายตรวจหมายเลข 123 มีความหนาแน่นของจุดตรวจถึง 5.39 แห่งต่อตารางกิโลเมตร (ตาราง 2.8) ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนบุญเรืองฤทธิ์(บางส่วน) ถนนมหิดล ถนนสุเทพ(บางส่วน) และทางเข้ากองบิน 41 มีพื้นที่ประมาณ 2.41 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินเป็นส่วนราชการ พาณิชยกรรม สถาบันการศึกษา โดยส่วนราชการ คือ สำนักงานทางหลวงที่ 1 กรมทางหลวง ตั้งอยู่บริเวณแยกประตูสวน

รูป 2.13 เขตสายตรวจ ผู้ยามและจุดตรวจผู้แดงในเขตรับผิดชอบของ สภ.ต.ภูพิงค์ฯ

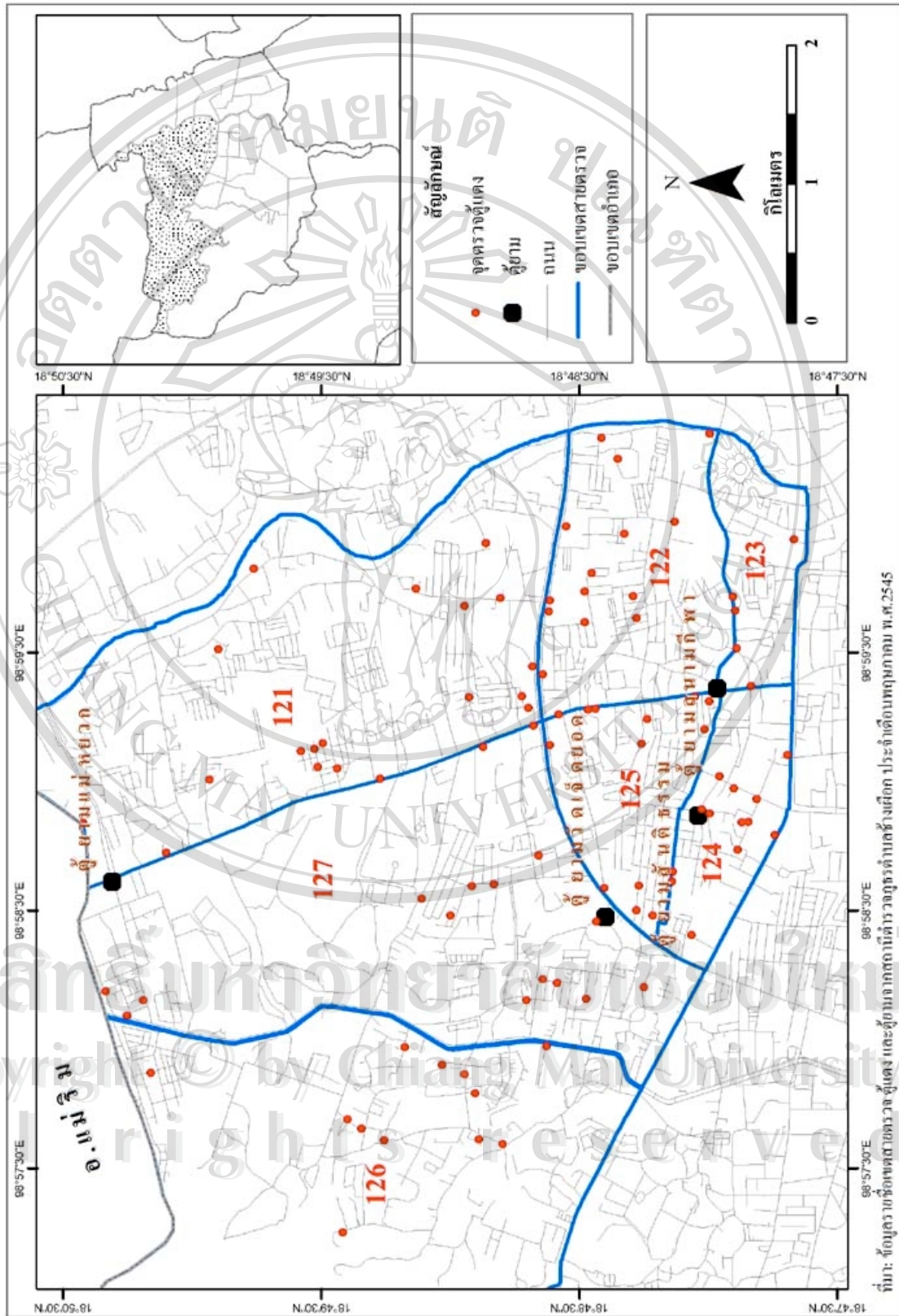
ดอก และมีการใช้พื้นที่เป็นเขตพาณิชย์กรรมตามแนวถนนสุเทพเป็นแนวยาวมาจนถึงทางเข้ากองบิน 41 ส่วนบริเวณสถาบันการศึกษา คือโรงเรียนวัดโนทัยพายัพอยู่บริเวณถนนบุญเรืองฤทธิ์

4) การแบ่งเขตสายตรวจของ สก.ต.ช้างเผือก

การแบ่งเขตตรวจของสถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือกนั้น แบ่งเขตตรวจออกเป็น 7 เขตตรวจ โดยบริเวณพื้นที่ป่าเชิงดอยสุเทพนั้นอีกฝั่งหนึ่งที่เหลือนั้น ก็อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสก.ต.ช้างเผือกเช่นเดียวกัน

สถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก มีจำนวนจุดตรวจตู้แดงในเขตรับผิดชอบทั้งหมด 92 แห่ง (เป็นตำแหน่งจุดตรวจตู้แดงที่สก.ต.ช้างเผือกกำหนดเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545) และมีตู้ยามทั้งหมด 4 แห่งด้วยกัน (ตาราง 2.8) พื้นที่ที่มีจำนวนจุดตรวจตู้แดงมากที่สุดคือบริเวณเขตสายตรวจหมายเลข 121 มีจุดตรวจตู้แดงทั้งหมด 19 แห่ง ซึ่งบริเวณดังกล่าว เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเขตพื้นที่ที่มีจุดตรวจตู้แดงน้อยที่สุดคือเขตสายตรวจหมายเลข 123 มีจำนวนจุดตรวจตู้แดงทั้งหมดเพียง 5 แห่ง มีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยเช่นเดียวกัน ส่วนการกระจายตัวของจุดตรวจตู้แดงในพื้นที่เขตสายตรวจทั้งหมดนั้น ส่วนใหญ่แล้วมีการกระจายตัวทั่วไปในพื้นที่ และบางแห่งก็อยู่ใกล้ชิดกับแนวถนน ยกเว้นบริเวณบ้านพักผู้พิพากษา रिมนน โชนนา ที่มีการเกาะกลุ่มของจุดตรวจตู้แดงอยู่มาก นอกจากนั้น ยังมีสถานที่สำคัญอื่นๆ เช่น บริเวณศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นพื้นที่สถาบันราชการขนาดใหญ่ บริเวณอนุสาวรีย์ช้างเผือกที่เป็นแหล่งชุมชน และอยู่ใกล้กับสถานีขนส่งช้างเผือก ส่วนพื้นที่ที่เป็นย่านที่พักอาศัยหนาแน่นมาก เช่น บริเวณที่พักอาศัยย่านสันติธรรม และย่านที่พักอาศัยด้านหลังศูนย์การค้า 12 ห้วยแก้ว ที่มีการเกาะกลุ่มกันของจุดตรวจตู้แดงเช่นเดียวกัน สำหรับตู้ยามทั้ง 4 แห่งนั้น กระจายอยู่ในพื้นที่ที่เป็นสถานที่สำคัญ และแหล่งชุมชน โดยตู้ยามแม่หยวก ตั้งอยู่บริเวณหน้าศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ตู้ยามวัดเจ็ดยอดตั้งอยู่บริเวณทางเข้าวัดเจ็ดยอดริมถนนชูเปอร์ไฮเวย์ ตู้ยามสันติธรรม ตั้งอยู่บริเวณห้าแยกสันติธรรม และตู้ยามสนามกีฬา ตั้งอยู่บริเวณอนุสาวรีย์ช้างเผือก ที่ทางเข้าสถานีขนส่งช้างเผือก (รูป 2.14)

อย่างไรก็ตาม ในตอนกลางพื้นที่ของเขตสายตรวจหมายเลข 127 และ 126 นั้น มีส่วนที่เว้นว่าง โดยไม่มีการติดตั้งจุดตรวจตู้แดงหรือตู้ยามใดๆ เลย ด้วยเหตุว่า เป็นพื้นที่ทหาร และสนามกีฬาของทหาร ที่ตั้งอยู่ในเขตสายตรวจหมายเลข 125 และสนามฝึกนักศึกษาวิชาทหารที่ตั้งอยู่ตอนกลางพื้นที่ของเขตสายตรวจหมายเลข 127

รูป 2.14 เขตสายตรวจ อุทยานและจุดตรวจจุดแดงในเขตรับผิดชอบของ สก.ต.ช้างเผือก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สำหรับความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามนั้น พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามมากที่สุด คือพื้นที่บริเวณเขตสายตรวจหมายเลข 124 มีความหนาแน่นของจุดตรวจอยู่ถึง 12.5 แห่งต่อตารางกิโลเมตร (ตาราง 2.8) ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนห้วยแก้ว ตั้งแต่สี่แยกโรงแรมรินทร์คำไปจนถึงถนนช้างเผือก(บางส่วน) และบริเวณถนนช้างเผือกซอยสี่ไปจนถึงถนนชูเปอร์ไฮเวย์ แล้วมาบรรจบที่สี่แยกโรงแรมรินทร์คำอีกครั้งหนึ่ง มีพื้นที่ 1.12 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม โดยเฉพาะตามแนวถนนห้วยแก้วและถนนช้างเผือก มีสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งชุมชนคือ บริเวณศูนย์การค้า 12 ห้วยแก้ว ที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขาภาคสวนแก้ว ศูนย์คอมพิวเตอร์คอมพลาซ่า บริเวณริมถนนนิมมานเหมินท์ และตลาดช้างเผือก ที่ตั้งอยู่บริเวณประตูช้างเผือกเป็นแนวยาวไปตามถนนช้างเผือก

พื้นที่เขตสายตรวจที่มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามรองลงมาคือ เขตสายตรวจหมายเลข 125 ซึ่งเป็นเขตสายตรวจที่ติดกับเขตสายตรวจหมายเลข 124 โดยใช้ถนนช้างเผือกซอยสี่เป็นแนวแบ่งเขต มีความหนาแน่นของจุดตรวจตู้แดงถึง 9.23 แห่ง ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมบริเวณถนนช้างเผือกซอยสี่ไปจนถึงสี่แยกช่วงสิงห์ และจากสี่แยกช่วงสิงห์ ไปตามแนวถนนชูเปอร์ไฮเวย์จนถึงบริเวณทางเข้าโรงแรมอมิตีกรีนฮิลล์ และไปบรรจบกับถนนช้างเผือกอีกครั้งหนึ่ง มีพื้นที่ 1.3 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ซึ่งกระจายเกาะกลุ่มไปตามแนวถนนช้างเผือกและถนนชูเปอร์ไฮเวย์ มีสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งชุมชนคือ บริเวณห้างสรรพสินค้าริมปิงสาขาโชตนา บริเวณตลาดศิริวัฒนาริมถนนช้างเผือก และบริเวณศูนย์คอมพิวเตอร์ซีเอ็มริมถนนชูเปอร์ไฮเวย์

2.3.4 ความถี่ของการใช้เส้นทางสายตรวจ

ในด้านของเส้นทางสายตรวจ ซึ่งหมายถึงเส้นทางที่เจ้าหน้าที่สายตรวจแต่ละคู่ปฏิบัติงานที่ใช้เป็นประจำในการออกตรวจแต่ละครั้ง ในความเป็นจริงแล้วนั้น สายตรวจที่ออกตรวจตราพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ ไม่ใช่เส้นทางที่ซ้ำกันในแต่ละวัน เพื่อไม่ให้กลุ่มอาชญากรทราบได้ว่า ตำรวจมีเส้นทางในการออกตรวจตราบริเวณใด ซึ่งอาจทำให้เป็นประโยชน์ต่ออาชญากรที่สามารถลงมือกระทำผิดได้ โดยไม่ต้องเกรงกลัวการถูกจับกุม การออกตรวจพื้นที่จึงเข้าไปยังจุดตรวจตู้แดงแต่ละแห่งในพื้นที่ของตนได้อย่างครบถ้วน ภายในระยะเวลาที่กำหนดในการออกตรวจตราพื้นที่แต่ละ 1 ผลัดเวร

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานตรวจตราพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจในปัจจุบันนี้ เป็น การปฏิบัติงานโดยอ้างอิงทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย ที่เน้นด้านการตรวจท้องที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กล่าว

คือ เป็นการออกไปแสดงตัวเพื่อให้สถานการณ์ในพื้นที่รับผิดชอบมีความสงบเรียบร้อยเกิดขึ้น หรือการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรม เพราะความเกรงกลัวในการถูกจับกุม และการตรวจท้องที่โดยสม่ำเสมอต่อเนื่องทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกอบอุ่นมั่นใจ มีความรู้สึกว่าการตรวจอยู่ทั่วไปอยู่ทุกแห่งหน (Wilson and McLaren, 1973 อ้างใน ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2545) ซึ่งหมายความว่า เส้นทางที่ตำรวจสายตรวจใช้เป็นประจำ ควรมีความปลอดภัย และสามารถลดอาชญากรรมที่มักเกิดขึ้น ณ บริเวณโดยรอบของสถานที่นั้นๆ ลงได้ โดยแตกต่างไปจากเส้นทางที่ถูกใช้น้อยกว่า ในการศึกษาครั้งนี้ จึงใช้วิธีการสุ่มแบบสอบถามเจ้าหน้าที่สายตรวจประจำแต่ละสถานีตำรวจทั้งสิ้นแห่ง โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจแต่ละนายบันทึกเส้นทางที่ใช้เป็นประจำลงบนแผนที่ที่แสดงเส้นทางถนนทั้งหมดในพื้นที่เพียง 3 เส้นทาง แล้วนำมาบันทึกลงบนข้อมูลถนนในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ซึ่งมีตารางข้อมูลประจำที่บันทึกค่าคะแนนของถนนแต่ละสายไว้ โดยถือว่า เส้นทางใดที่ถูกระบุว่าเส้นทางประจำมีค่าคะแนนเป็น 1 แล้วจึงนำผลรวมของค่าคะแนนทั้งหมด มาคำนวณเป็นความถี่ของการใช้เส้นทางสายตรวจ เพื่อแบ่งค่าคะแนนของถนนแต่ละสาย โดยถนนใดๆ ที่มีการระบุว่าเป็นเส้นทางประจำนั้น ต้องมีค่าคะแนนรวมที่สูงกว่าถนนสายอื่น

ผลการศึกษา พบว่า ค่าคะแนนของเส้นทางสายตรวจที่สูงที่สุด คือ 11 คะแนน ซึ่งได้จากการรวมผลค่าคะแนนของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละนายไว้ หมายความว่า มีเจ้าหน้าที่สายตรวจตอบรับว่าได้ใช้เส้นทางเหล่านั้นเป็นประจำซ้ำกันถึง 11 ครั้ง ส่วนค่าคะแนนที่ต่ำสุดของเส้นทางสายตรวจทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0 ซึ่งหมายความว่า เป็นเส้นทางที่ไม่มีเจ้าหน้าที่สายตรวจตอบรับว่าได้มีการใช้เป็นประจำ ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า พื้นที่เหล่านั้นขาดการตรวจตราจากเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ เพียงแต่ว่า มีเส้นทางประจำที่ถูกใช้น้อยกว่าเส้นทางอื่นๆ เท่านั้น

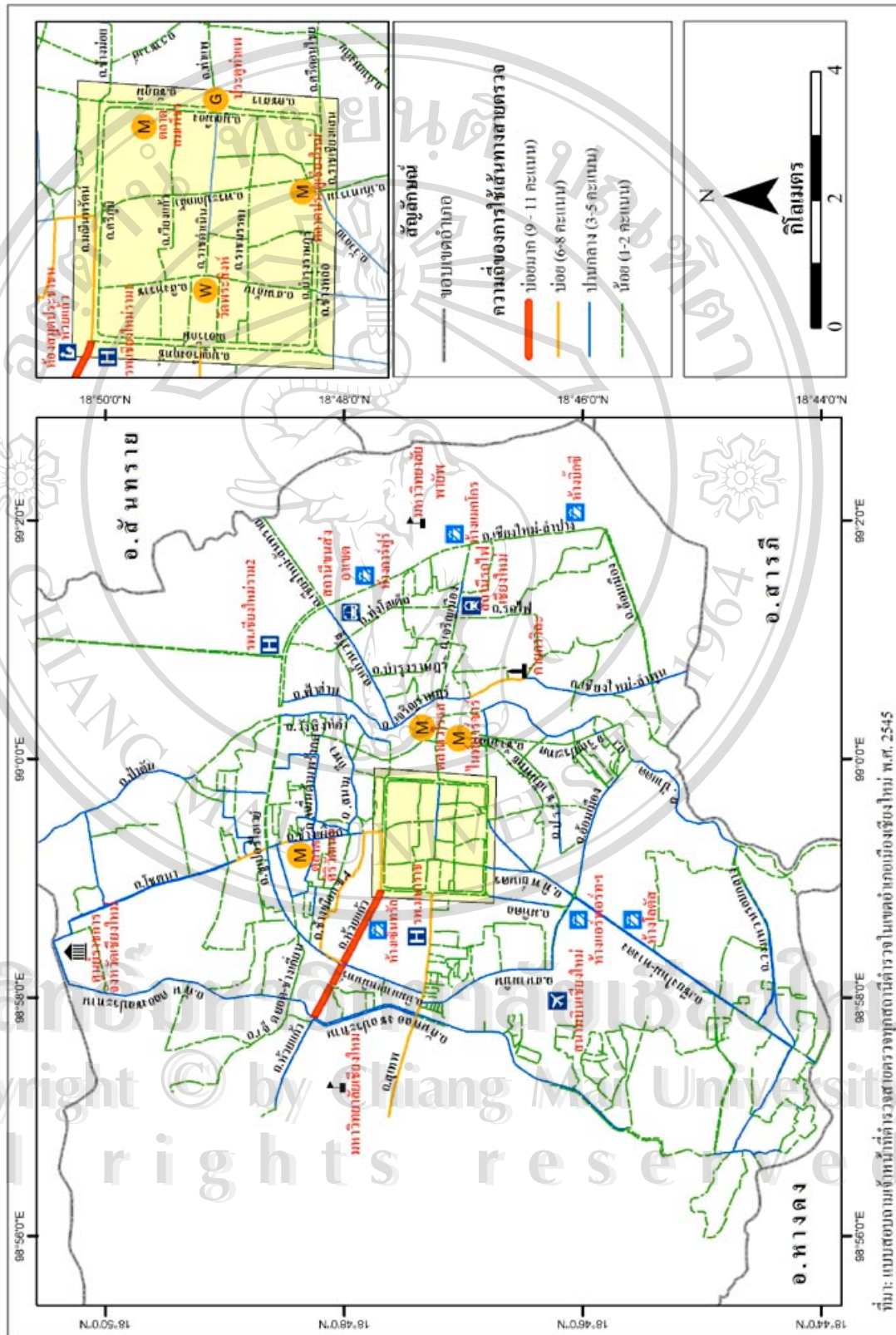
เส้นทางที่ถูกใช้น้อยที่สุด (ความถี่ 9-11 คะแนน) คือถนนห้วยแก้ว ตั้งแต่สี่แยกโรงแรมเชียงใหม่ภูคำจนถึงแยกแจ้งหัวริน ซึ่งผ่านบริเวณที่มีการใช้ที่ดินแบบพาณิชยกรรมและการบริการที่ตั้งอยู่ ณ บริเวณทั้งสองฟากถนนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลสาขากาดสวนแก้ว ศูนย์การค้า 12 ห้วยแก้ว โรงแรมเชียงใหม่ออร์คิด โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ เป็นต้น นอกจากนั้น ถนนดังกล่าวเป็นถนนที่คาบเกี่ยวระหว่างพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจสองแห่ง คือ สถานีตำรวจภูธรตำบลภูพิงค์ฯ และสถานีตำรวจข้างเผือก ซึ่งแบ่งเขตรับผิดชอบโดยใช้ถนนห้วยแก้วเป็นเส้นแบ่งเขต ทำให้สายตรวจทั้งสองสถานีนั้นมีการใช้เส้นทางร่วมกัน จึงทำให้มีค่าคะแนนที่สูงในบริเวณนี้

นอกจากนั้น เส้นทางสายตรวจที่มีการใช้น้อยรองลงมา (ความถี่ 6-8 คะแนน) มีทั้งหมด 4 บริเวณ ได้แก่ ถนนสุเทพ (ตั้งแต่ประตูสวนดอกไปจนถึงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ถนนมณีนพรัตน์

ถนนช้างเผือก และถนนชูเปอร์ไฮเวย์ (ตั้งแต่บริเวณแจ้งหัวรินจนถึงประตูช้างเผือก ไปยังถนนช้างเผือก ซอยสี่ ออกสู่ถนนชูเปอร์ไฮเวย์ แล้วไปบรรจบที่สี่แยกโรงแรมรินทร์คำ) ถนนช้างเผือก และถนนโชตนา (ตั้งแต่หน้าตลาดศิริวัฒนา จนถึงแยกตลาดบริบูรณ์) และถนนเชียงใหม่-ลำพูน (ตั้งแต่แยกห้างสรรพสินค้าริมปิง ไปจนถึงแยกถนนราษฎร์อุทิศ) การใช้ที่ดินโดยรวมแล้ว ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะบริเวณถนนมณีนพรัตน์ ถนนช้างเผือก ถนนโชตนา และถนนสุเทพ ส่วนบริเวณถนนเชียงใหม่-ลำพูนนั้น เป็นพื้นที่ที่จำกัดทั้งจุดตรวจตู้แดงและตู้ยาม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อด้านจุดตรวจตู้แดงและตู้ยามของสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง

สำหรับถนนที่มีความถี่ของการใช้เส้นทางปานกลาง (ความถี่ 3-5 คันแนบ) และถนนที่มีความถี่ของการใช้เส้นทางน้อย (ความถี่ 1-2 คันแนบ) ประปนกันอยู่ในพื้นที่ และมีความถี่ในการใช้เส้นทางสายตรวจที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในบริเวณถนนที่เป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างนอกเมืองกับในตัวเมืองนั้น มีคะแนนที่สูง ส่วนถนนที่มีความถี่ต่ำกว่านั้นเป็นถนนลักษณะตรอก ซอก ซอย ซึ่งอยู่ถัดจากบริเวณถนนหลักเข้าไปในพื้นที่ โดยเฉพาะย่านถนนช้างเผือก และย่านถนนสุเทพ บริเวณตลาดต้นพยอมที่มีลักษณะดังกล่าวให้เห็นอย่างชัดเจน และนอกจากถนนสายหลักที่เชื่อมระหว่างนอกเมืองกับในเมืองที่มีความถี่สูงแล้ว ยังมีบริเวณถนนที่ต้องผ่านสถานที่ที่สำคัญที่มีความถี่ของการใช้เส้นทางบริเวณนั้นสูงแตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ โดยรอบ โดยเฉพาะบริเวณถนนเจริญเมือง ซึ่งตลอดทั้งสายนั้นมีความถี่ของการใช้เส้นทางที่น้อย แต่บริเวณด้านหน้าสถานีรถไฟกลับมีค่าคะแนนที่สูงขึ้น หรือบริเวณถนนแก้วนารี ที่ผ่านย่านสถาบันการศึกษาก็มีคะแนนความถี่ที่สูงกว่าเส้นทางอื่นๆ (รูป 2.15)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

รูป 2.15 ความถี่ของการใช้เส้นทางสายตรวจ

2.4 สรุป

ลักษณะเฉพาะของเมืองเชียงใหม่ที่เป็นเมืองหลักในการกระจายความเจริญไปสู่จังหวัดอื่นๆ ในเขตภาคเหนือตอนบน จึงมีการรวมศูนย์ความเจริญเข้ามาไว้ในจังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมากไม่น้อย มีทั้งสถาบันการศึกษา มีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์มากมาย มีการจัดเทศกาลและงานประเพณีที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เป็นแหล่งรวมการจ้างงาน จึงมีผู้คนจำนวนมากที่เข้ามาในเขตเมืองเชียงใหม่ด้วยวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ในขณะที่เมืองเชียงใหม่ก็ยังคงมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อความเจริญเติบโตดังกล่าว มาถึงภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้อย่างแท้จริง เมืองเชียงใหม่จึงมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ขาดระเบียบที่ชัดเจนแน่นอน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของปัญหาหลายประการที่พบในเขตเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม ในบทนี้มุ่งเน้นการศึกษาถึงลักษณะทางด้านนิเวศวิทยาของเมืองเชียงใหม่ในแง่มุมต่างๆ กัน ที่อาจเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเกิดอาชญากรรม และคัดแยกลักษณะทางพื้นที่ของเมืองเป็นส่วนๆ เพื่อความสะดวกต่อการศึกษา ได้แก่ การใช้ที่ดิน ความหนาแน่นของประชากร เขตศูนย์กลางธุรกิจการค้า ใจกลางเมือง ความหนาแน่นอาคารและสิ่งก่อสร้าง เส้นทางคมนาคม สถานที่เฉพาะที่อาจเกิดอาชญากรรม กลุ่มสังคมต่างๆ รวมไปถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตเมือง ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางนิเวศวิทยาของเมืองแทบทุกประการที่เกิดขึ้นในเขตเมืองเชียงใหม่ที่อาจสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรมนั้น หากเป็นลักษณะทางนิเวศวิทยาที่อ้างอิงถึงระดับความเข้มข้นของปัจจัยทางนิเวศวิทยาของเมืองนั้น มีระดับที่เข้มข้นมากโดยเริ่มต้นจากบริเวณใจกลางเมืองหรืออยู่ใกล้ใจกลางเมืองแล้วจึงลดระดับความเข้มข้นลงเมื่ออยู่ห่างจากใจกลางเมืองออกมา ไม่ว่าจะเป็นความหนาแน่นของประชากรที่เข้มข้นมากที่สุดเขตตำบลศรีภูมิ และเขตตำบลหายยาที่อยู่ใกล้เขตใจกลางเมือง ความหนาแน่นของอาคารและสิ่งก่อสร้างที่มีความเข้มข้นสูงในบริเวณใจกลางเมือง ระดับของความหนาแน่นเชิงพื้นที่ของอาคารพาณิชย์กรรมที่ใช้ในการพิจารณาลักษณะของศูนย์กลางธุรกิจหลักและรองของเมืองเชียงใหม่ที่มีความหนาแน่นสูงในเขตใจกลางเมือง กลุ่มสถานที่เฉพาะและกลุ่มสังคมของพื้นที่โดยส่วนใหญ่ที่พบมากในเขตเมืองชั้นในมากกว่าเขตเมืองชั้นนอก ในขณะเดียวกัน ลักษณะของนิเวศวิทยาเชิงคุณภาพในบริเวณใจกลางเมืองก็มีความซับซ้อนอย่างยิ่ง คือ การใช้ที่ดินที่มีความสับสนวุ่นวายสูงในบริเวณใจกลางเมือง ในขณะที่บริเวณชานเมืองก็มีลักษณะของการขยายตัวของเมืองเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน รวมไปถึงลักษณะของการจัดเส้นทางคมนาคมที่แสดงถึงการกระจายเส้นทางคมนาคมออกจากใจกลางเมือง ลักษณะต่างๆ ทางนิเวศวิทยาของเมืองเชียงใหม่ที่

กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงมีความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าวสูงในพื้นที่บริเวณเดียวกัน หรืออาจแยกลักษณะของเมืองเชียงใหม่ตามลักษณะของปัจจัยทางนิเวศวิทยาของเมืองแยกในแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

เขตเมืองชั้นใน - เขตคูเมืองตอนในและย่านการค้าริมถนนท่าแพ มีระดับความหนาแน่นของประชากรมากถึงมากที่สุด การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากที่พักอาศัยเป็นพาณิชยกรรมมากที่สุด มีความหนาแน่นของอาคารและสิ่งก่อสร้างสูงที่สุด มีความเข้มข้นของอาคารพาณิชยกรรมสูงที่สุด (ศูนย์กลางธุรกิจหลักของเมืองเชียงใหม่) การจัดเส้นทางคมนาคมโดยมากในพื้นที่เป็นแบบตาราง กลุ่มสังคมที่พบมากในบริเวณเหล่านี้คือ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มแรงงานต่างด้าว กลุ่มชาวเขา บุคคลเร่ร่อน สถานบันเทิง และย่านโสเภณี สถานที่เฉพาะที่อาจเกิดอาชญากรรมที่พบมากในบริเวณนี้คือ ตลาดสด โรงแรม เกสต์เฮาส์ และธนาคาร

เขตเมืองชั้นใน - ถัดจากเขตคูเมืองตอนในออกไป แต่ไม่เกินขอบเขตถนนชูเปอร์ไฮเวย์และถนนอ้อมเมืองโดยรอบ มีความหนาแน่นของประชากรปานกลางถึงมาก การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยและพาณิชยกรรม และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากที่พักอาศัยเป็นพาณิชยกรรม และจากพื้นที่รกร้างเป็นพาณิชยกรรมมากที่สุด มีความหนาแน่นของอาคารและสิ่งก่อสร้างปานกลาง มีความเข้มข้นของอาคารพาณิชยกรรมปานกลาง (ศูนย์กลางธุรกิจรองของเมืองเชียงใหม่) การจัดเส้นทางคมนาคมส่วนมากในพื้นที่เป็นแบบถนนรัศมีผสมกับถนนวงแหวน กลุ่มสังคมที่พบมากในบริเวณนี้เป็น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มชาวเขา และสถานบันเทิง สถานที่เฉพาะที่อาจเกิดอาชญากรรมที่พบมากในบริเวณคือ ตลาดสด หอพัก เกสต์เฮาส์ และธนาคาร

เขตเมืองชั้นนอก มีความหนาแน่นของประชากรโดยรวมน้อย การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่พบมากคือ เกษตรกรรมไปเป็นที่พักอาศัย มีความหนาแน่นของอาคารและสิ่งก่อสร้างน้อย การจัดเส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่เป็นถนนรัศมีที่เป็นถนนเชื่อมระหว่างอำเภอ ผสมกับถนนวงแหวน(ถนนชูเปอร์ไฮเวย์ ถนนอ้อมเมือง และถนนวงแหวนรอบกลาง) และสถานที่เฉพาะที่อาจเกิดอาชญากรรมที่พบมากคือ หมู่บ้านจัดสรร และห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่

โดยสรุป การพิจารณาเปรียบเทียบลักษณะของสภาพนิเวศวิทยาของเมืองเชียงใหม่ ทำให้สามารถแยกความแตกต่างระหว่างพื้นที่ของเมืองเชียงใหม่ออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งทำให้ทราบได้ว่า ในบริเวณดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรมอย่างไร โดยลักษณะทางนิเวศวิทยาของเมืองนี้ สามารถระบุถึงพื้นที่ที่มีโอกาสในการเกิดอาชญากรรมในอนาคตมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนทางจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการป้องกันอาชญากรรมต่อไป